

สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

วราพร สงค์ทอง

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม

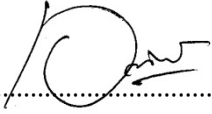
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สิงหาคม 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ วราพร สงค์ทอง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

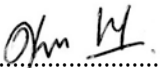
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พันตำรวจเอก ดร.ปกรณ์ มณีปกรณ์)

..... กรรมการ
(พันตำรวจเอกหญิง ดร.ศุภลักษณ์ เหลี่ยมวรางกูร)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

วันที่.....17..... เดือน.....สิงหาคม..... พ.ศ. 2561.....

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความช่วยเหลืออย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร และรองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พันตำรวจเอก ดร.ปกรณ์ มณีปกรณ์ และ และพ.ต.อ.หญิง ดร.ศุภลักษณ์ เหลี่ยมวารังกูร ที่ท่านกรุณาให้ความอนุเคราะห์สละเวลาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแนะแนวทาง พิจารณาแบบสอบถาม เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความถูกต้อง ตลอดจนข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งช่วยปรับปรุงแก้ไขวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณ คณาจารย์ทุกท่าน จากสาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคมที่ให้ความรู้ทางวิชาการทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ทำงานในชีวิตประจำวัน และสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้หวังดีที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา ประโยชน์และคุณค่าอันเกิดจากวิจัยฉบับนี้ มา ณ ที่นี้

วราพร สังก์ทอง

58920734: สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม; ร.ม. (การบริหารงานยุติธรรมและสังคม)
คำสำคัญ: สัมพันธภาพ/ ครอบครัว/ นักเรียน/ ร้อยเอ็ด

วราพร สงค์ทอง: สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่
อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด (FAMILY RELATIONSHIP OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS IN AMPHOEMUANG. ROIED.) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: เอกวิทย์ มณีธร,
ร.ด., ปกรณ์ มณีปกรณ์, ร.ด., 146 หน้า. ปี พ.ศ. 2560.

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเพื่อการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด และเพื่อเปรียบเทียบความ
แตกต่างของระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม
สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การหา
ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการทดสอบสมมติฐาน
ด้วยสถิติ t - Test สำหรับตัวแปร เพศ และสถิติ One - way Anova สำหรับตัวแปรอายุ เกรดเฉลี่ย
สถานะภาพทางครอบครัว และ ขนาดครอบครัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หรือความเชื่อมั่น
95%

ผลการวิจัย สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอ
เมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่
เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 69.1 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 13 - 14 ปี คิดเป็น
ร้อยละ 36.8 มีเกรดเฉลี่ย 0.00-1.99 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.5 มีสถานะภาพทางครอบครัวมีพ่อ
แม่ลูก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.8 และส่วนใหญ่มีขนาดครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป
คิดเป็นร้อยละ 64.2

ส่วนที่ 2 ผลการสำรวจสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขต
พื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า พบว่า มีสัมพันธภาพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด
($\bar{X} = 4.24$)

58920734: MAJOR: JUSTICE AND SOCIAL ADMINISTRATION; M.POL.SC.

KEYWORD: RELATIONSHIPS/ FAMILY/ STUDENTS/ ROIED

VARABHORN SONGTHONG: FAMILY RELATIONSHIP OF THE SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN AMPHOEMUANG, ROIED. ADVISOR: EAKAWIT MANEETHORN, Ph.D, PAKORN MANEepakorn, Ph.D, 146 P., 2017.

Thesis Supervisor Committee: Asst.Prof. Acting Sub Lt.Ekkawit Maneethorn, Ph.D. and Asso.Prof.(Special) Pol.Col. Pakorn Maneepakorn, Ph.D., page, 2017.

This research purposed for studying the family relationship of secondary students in Amphoe Muang, Roied, which classified as personal information. An appliance used in this research is the questionnaires. The statistical used for the research is the frequency distribution and percentage. Estimating the Mean (\bar{x}) and Standard Deviation (SD). To examine the research's hypothesis with t-Test statistic for variables, including Gender. Besides, the One-way ANOVA statistic for other variables, including Age, Grade results Mean of the family's status and the family's density at a statistically significant level of 0.05 or 95% of the reliability.

The research summary indicates the family's relationship with the Secondary school students in Amphoe Muang, Roied as

Part I: General information of respondents found that majority of sampling population are women rather than men, calculated as 69.1 (percentage). Most of them are in age range of 13 – 14 years old, calculated as 36.8 (percentage). Highest grade results in the range of 0.00 1.99, calculated as 43.5 (percentage). The completed family's status, calculated as 22.8 (percentage), and each family generally includes children from 4 up, calculated as 64.2 (percentage).

Part II: The research result explores that the overall of family's relationship of Secondary school students in Amphoe Muang, Roied, are in the highest level ($\bar{X} = 4.24$)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ค
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	5
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว.....	11
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว.....	39
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม.....	58
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	64
กรอบแนวคิด.....	76
สมมติฐาน.....	77
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	77
3 ระเบียบการวิจัย.....	79
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	79
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	81
ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	82
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	82

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	84
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม.....	85
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน.....	87
ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน.....	94
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	128
สรุปผลการศึกษา.....	128
อภิปรายผลการศึกษา.....	132
ข้อเสนอแนะ.....	133
บรรณานุกรม.....	135
ภาคผนวก.....	140
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	146

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1	โครงสร้างครัวเรือน..... 15
2-2	สถิติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม..... 18
2-3	เปรียบเทียบสัดส่วนของการทอดทิ้งเด็กและผู้สูงอายุ..... 21
3-1	กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนแบบสัดส่วน..... 81
4-1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ..... 85
4-2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ..... 85
4-3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน..... 86
4-4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานะภาพทางครอบครัว..... 86
4-5	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของครอบครัว..... 87
4-6	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพันธภาพในครอบครัวของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด..... 87
4-7	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสัมพันธ์ภาพของกลุ่ม ตัวอย่าง ด้านการอบรมเลี้ยงดู..... 88
4-8	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสัมพันธ์ภาพของกลุ่ม ตัวอย่าง ด้านความผูกพันภายในครอบครัว..... 89
4-9	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความสัมพันธ์ภาพของกลุ่ม ตัวอย่าง ด้านที่อยู่อาศัย..... 91
4-10	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความสัมพันธ์ภาพของกลุ่ม ตัวอย่าง ด้านความคาดหวังของครอบครัว..... 92
4-11	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามภาพรวม..... 94
4-12	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรม เลี้ยงดู..... 94
4-13	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพัน ภายในครอบครัว..... 95

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
4-14	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย.....	95
4-15	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว.....	96
4-16	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามภาพรวม.....	96
4-17	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านภาพรวม จำแนกตามช่วงอายุ.....	97
4-18	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู....	98
4-19	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านการอบรมเลี้ยงดู จำแนกตามช่วงอายุ.....	98
4-20	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว.....	99
4-21	การเปรียบเทียบรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความผูกพันภายในครอบครัว จำแนกตามช่วงอายุ	100
4-22	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย.....	101
4-23	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านที่อยู่อาศัย จำแนกตามช่วงอายุ..	101
4-24	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว.....	102

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-25 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านความคาดหวังของครอบครัว จำแนกตามช่วงอายุ.....	103
4-26 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม	104
4-27 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู.....	104
4-28 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว.....	105
4-29 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย.....	105
4-30 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว.....	106
4-31 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม.....	106
4-32 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม	107
4-33 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู.....	108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
4-34	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านกรอบรมเลี้ยงดู.....	108
4-35	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว.....	109
4-36	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว.....	109
4-37	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย.....	110
4-38	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย.....	111
4-39	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว.....	112
4-40	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว.....	112
4-41	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม.....	113
4-42	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม.....	114

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4-43	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม ด้านการอบรมเลี้ยงดู.....	115
4-44	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู.....	116
4-45	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม ด้านความผูกพันภายในครอบครัว.....	117
4-46	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว.....	117
4-47	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม ด้านที่อยู่อาศัย.....	118
4-48	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย.....	119
4-49	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้าน ความคาดหวังของครอบครัว.....	120
4-50	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว.....	120

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-51	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม ด้านภาพรวม..... 121
4-52	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม..... 122
4-53	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้าน การอบรมเลี้ยงดู..... 123
4-54	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม ด้านความผูกพันภายในครอบครัว..... 123
4-55	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว..... 124
4-56	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม ด้านที่อยู่อาศัย..... 124
4-57	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย..... 125
4-58	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับการมีสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว..... 125
4-59	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว..... 126

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-60 ผลการทดสอบสมมติฐาน.....	127

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2-1 โครงสร้างประชากร.....	14
2-2 ประมาณการอัตราส่วนการพึ่งพิงทั่วราชอาณาจักร.....	14
2-3 ขนาดของครัวเรือนระหว่างปี 2529 – 2545.....	15
2-4 รูปแบบครอบครัวเดี่ยว.....	17
2-5 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	77

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันทุกประเทศต่างก็เผชิญกับการแข่งขันที่เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งผลจากการพัฒนา การติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองเทคโนโลยีและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงปัจเจกบุคคล ความรู้ ความสามารถของคนในชาติได้จากการเรียนรู้ และการศึกษา ดังนั้นการสร้างอำนาจในการแข่งขัน จึงขึ้นอยู่กับการศึกษาเพื่อพัฒนา

การศึกษามีความจำเป็น และสำคัญต่อคนในสังคม มีบทบาทต่อการอบรมสั่งสอน ฝึกฝน ให้เยาวชนและประชาชนในสังคมนั้น ๆ ได้รับประสบการณ์และพฤติกรรมไปตามแนวทางที่สังคมปรารถนา ช่วยถ่ายทอดวัฒนธรรม ช่วยพัฒนาคุณธรรม คุณภาพชีวิตของคนในสังคม และพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการ และเนื้อหาในการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคมและเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม การศึกษาจึงเป็นรากฐาน และเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประชากร และประเทศชาติให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนั้น จำเป็นต้องพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน และประสิทธิภาพดีพอที่จะพัฒนา ประชากรและประเทศชาติให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์

ชีวิตครอบครัวมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป ประสบการณ์บางอย่างอาจทำให้สมาชิกครอบครัวมีความสุขและบางอย่างอาจน่าระอึกระอวนใจ ถ้าสมาชิกครอบครัวไม่สามารถค้นพบต้นเหตุแห่งปัญหาเพื่อแก้ไขมันได้ ความรู้สึกเศร้าจะคงอยู่กับพวกเขาและอาจทำร้ายความเป็นครอบครัวได้ ปัญหาสำคัญคืออุปสรรคที่ขัดขวางคนในครอบครัวไม่ให้พูดคุยกันอย่างเปิดเผย ยกตัวอย่างเช่น ในบางครอบครัว ไม่มีใครสนใจกับสิ่งที่เด็ก ๆ ต้องพูด เด็ก ๆ ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนั้นจะเก็บความรู้สึกขัดข้องใจกับพ่อแม่เอาไว้ และรู้สึกถูกกดขี่ โกรธ และหงายมีหลายวิธีที่คุณจะสามารถสร้างความรักและความเคารพให้เกิดขึ้นที่บ้านได้ สิ่งนี้จำเป็นต้องใช้ความอดทนอย่างมาก ในการสร้างความรักและความเคารพในครอบครัว คุณจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจ

สัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว สร้างได้โดยการสื่อสารที่ดีต่อกัน มีเวลาอยู่ร่วมกันอย่างคุ่มค่า แบ่งปันใส่ใจกันและกัน แต่จากสถานการณ์ของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่เพิ่มขึ้น ทำให้เราต้อง

หันมาทำความเข้าใจกับสภาพปัญหา และให้ความสำคัญอย่างจริงจัง “การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันภายในครอบครัว” เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้คนในครอบครัวมีความรัก ความผูกพัน มีความเข้าใจกัน อภัยให้กัน และช่วยเหลือเกื้อกูล กันเมื่อยามต้องเผชิญปัญหาอุปสรรค ก่อให้เกิดเป็นครอบครัวอันอบอุ่น แต่สัมพันธภาพที่อ่อนแอ จะส่งผลให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นและมีการหย่าร้างในอัตราที่สูงขึ้น ความจริงนี้กำลังเกิดขึ้นกับสังคมไทย จากดัชนีครอบครัวอบอุ่นที่ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง อีกทั้งมีทิศทางที่แย่ลง โดยเฉพาะในด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ให้การดูแลผู้สูงอายุและการหาเลี้ยงครอบครัวของสมาชิกวัยแรงงานนอกจากนี้ จากการศึกษาดัชนีชี้วัดสุขภาวะครอบครัว ใน พ.ศ. 2552 พบว่า ครอบครัวไทยจำนวนมาก ละเลยการปฏิบัติสิ่งดี ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การใช้วาจาที่ไพเราะต่อกัน การกล่าวคำขอโทษหรือขอขอบคุณในครอบครัว การแสดงความรักต่อกันด้วยการโอบกอดหรือสัมผัสเป็นประจำ กิจกรรมสำหรับทุกคนในครอบครัวเป็นเรื่องที่ดูเหมือนจะถูกละเลยอย่างมาก เพราะมีไม่ถึงครึ่งของครอบครัวไทยที่ใช้เวลาที่พอจะมีกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัวเป็นประจำจากการสำรวจเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2551 พบว่าเด็กไทยอายุระหว่าง 0 – 17 ปี ที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ หรืออาศัยอยู่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งหมายถึงครอบครัวที่มีเพียงพ่อคนเดียวหรือแม่คนเดียวมีสัดส่วนที่สูง โดยสูงที่สุดในภาคเหนือและภาคอีสาน จากงานศึกษาของ ศิวพร ปกป้อง (2552) เฉลี่ยแล้วพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวจะต้องดูแลลูกถึงเกือบ 2 คน โดยอายุเฉลี่ยของลูกคนเล็กที่สุดที่ต้องดูแลคือ 8.6 ปี ลักษณะของครอบครัวที่มีเพียง “พ่ออยู่กับลูก” หรือ “แม่อยู่กับลูก” นำมาซึ่งความห่วงกังวลต่อความไม่มั่นคงและความเครียดกับบทบาทใหม่ ที่ต้องรับภาระในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวเพียงคนเดียว ปัญหาสำคัญที่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวต้องเผชิญคือ ปัญหาความสัมพันธ์กับลูก ปัญหาทางเศรษฐกิจการเงิน การมีรายได้และมืงานทำ นอกจากนี้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่ดูแลเพียงลำพังก็เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ (นาริรัตน์ จิตรมนตรี และสาวิตรี ทยานศิลป์, 2552)

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีศึกษาร้อยเอ็ด เพราะเป็นช่วงชั้นที่มีการผลัดเปลี่ยนจากช่วงของการเป็นเด็กมาเป็นวัยรุ่นตอนต้นเป็นวัยที่เริ่มมีสังคมที่กว้างขวางขึ้น เป็นวัยที่เริ่มออกมากจากอ้อมอกของพ่อแม่มาสู่โลกกว้าง มีเพื่อนฝูง และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าช่วงวัยของเด็กในช่วงนี้เป็นช่วงที่ดี เพราะเป็นช่วงที่เด็กกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น เป็นวัยแห่งการอยากรู้อยากเห็น เป็นวัยแห่งการเรียนรู้เป็นวัยแห่งการแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นวัยที่กำลังสั่งสอนได้ง่าย เชื่อได้ง่าย เป็นวัยที่จะเรียนและรับรู้เอาแบบอย่างทุกอย่างทั้งที่ดีและไม่ดีที่มาจากผู้ใหญ่ เช่น จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง พี่น้อง ญาติ ๆ และจาก

ครูอาจารย์ที่กำลังสอนอยู่ในโรงเรียน ไปถึงการที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากสื่ออีกมากมาย ที่จะมาในรูปแบบต่าง ๆ และไม่ว่าแบบอย่างจากสมาชิกในครอบครัว จากสังคม จากสื่อต่าง ๆ จะมาในรูปแบบใด ๆ ก็ตาม ซึ่งถ้ามีสัมพันธภาพที่ดีแล้ว ก็จะป้องกันไม่ให้เด็กหันไปตามกระแสเหล่านั้น ผู้ทำการวิจัยเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลที่ได้รับจากการทำการศึกษาครั้งนี้ว่าและทำการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้ทั้งแก่ครูแนะแนวและให้คำปรึกษาได้นำไปพิจารณาเพื่อที่จะหาทางในการช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมนี้ ให้แก่พ่อแม่และผู้ปกครองเพื่อนำไปช่วยส่งเสริม และเพื่อนที่จะช่วยเพิ่มพูนทักษะในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวให้กับนักเรียน ซึ่งจะสามารถที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวและกับทุกคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านระยะเวลา
การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จะศึกษาในช่วงระหว่างเดือนธันวาคมพ.ศ. 2560–มกราคม พ.ศ. 2561
2. ขอบเขตด้านพื้นที่
การศึกษานี้เป็นการศึกษาและเก็บข้อมูลบริเวณในเขตพื้นที่ 3 โรงเรียน ได้แก่ 1. โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย 2. โรงเรียนสตรีศึกษา 3. โรงเรียนขันติะวงษา
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถแบ่งเป็นด้านทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้
 1. ด้านการอบรมเลี้ยงดู
 2. ด้านความสัมพันธ์ภาพในครอบครัว
 3. ด้านที่อยู่อาศัย
 4. ด้านความคาดหวังของครอบครัว

4. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 3 โรงเรียน ได้แก่ 1. โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย 2. โรงเรียนสตรีศึกษา 3. โรงเรียนชั้นดุษฎีวิทยาลัย จำนวน 8,294 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อนำผลวิจัยไปเป็นข้อมูลให้กับครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนได้นำมาใช้ในการสร้างเสริมทักษะให้กับนักเรียนในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นในครอบครัว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิด
7. สมมติฐาน
8. นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

โสภณพรณ เวียงเพิ่ม (2541) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวไว้อย่างน่าสนใจไว้ว่า หมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมภายในครอบครัว โดยการแสดงออกด้านความสัมพันธ์ของบิดามารดา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร และการมีส่วนร่วมในครอบครัว

ทัศนดาว ลิ้มพะสุต (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวหมายถึง ความสัมพันธ์ของบิดามารดาและบุตร อันประกอบด้วย การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันของครอบครัว การที่สมาชิกมีเวลาอยู่ร่วมกันในครอบครัว การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความคล้ายคลึงกันในด้านความคิดเห็น การรับรู้ปัญหา และการแก้ไขปัญหาร่วมกัน การใช้เหตุผลในครอบครัว การมีศรัทธาต่อศาสนา และความขัดแย้งในครอบครัว

สุพัชรีย์ หนูใหญ่ (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวนั้น หมายถึง ความผูกพัน รักใคร่ ความสามัคคีในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจและช่วยเหลือกัน ได้ทำกิจกรรมที่พึงพอใจร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิก บิดามารดาเลี้ยงดูบุตร โดย

ให้อิสระทางความคิด และการแสดงออก ไม่คอยควบคุม หรือบังคับบุตรมากเกินไป เลี้ยงดูแบบมีเหตุมีผล มีความผาสุกในครอบครัว และมีความมั่นคงในชีวิตสมรส

จากความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ก็พอจะสรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวนั้น หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นระหว่างพ่อแม่ลูกหรือผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา ด้วยความรักใคร่ผูกพัน สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจและช่วยเหลือกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีความเชื่อและไว้วางใจกัน

การส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีในชีวิตครอบครัว

1. องค์ประกอบของครอบครัวและลักษณะของครอบครัวไทย ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีความสัมพันธ์ทางเพศฉันท์สามีภรรยา มีความผูกพันทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ลักษณะของครอบครัวไทยมี 2 ลักษณะคือ 1. ครอบครัวขยายคือครอบครัวที่มีสมาชิกตั้งแต่สามชั่วอายุคนขึ้นไป 2. ครอบครัวเดี่ยวจะมีเพียงสองชั่วอายุคือสามี ภรรยา บุตร ปัจจุบันลักษณะของครอบครัวไทยจะเป็นครอบครัวเดี่ยวมาก เพราะต้องการความเป็นอิสระไม่ต้องอาศัยอยู่กับญาติฝ่ายสามีหรือภรรยา

2. การพัฒนาสุขภาพทางกายและจิตใจของสมาชิกในครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยไม่ว่าทางกายหรือทางจิตใจ ครอบครัวนั้นก็ไม่มีความสุข ความหมายของคำว่าสุขภาพสุขภาพหมายถึงสภาพที่มีสุขทั้งกายและใจ การดูแลสุขภาพต้องดูแลทั้งร่างกายและจิตใจด้วย

3. ความรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัว 1. หน้าที่ของสามีภรรยา 2. หน้าที่ของบิดามารดาพึงมีต่อบุตร 3. หน้าที่ของบุตรในฐานะสมาชิกของครอบครัว

4. การส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว 1. ความรัก 2. การให้อภัยและเป็นที่พึ่งพิง 3. ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 4. การเสียสละ

ความหมายของครอบครัว

ครอบครัว หมายถึง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิก ซึ่งมีความสัมพันธ์กันผูกพันกัน เช่น ความสัมพันธ์ทางสายเลือด หรือการรับเป็นบุตรบุญธรรม สมาชิกที่มีความสัมพันธ์กันและมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน เช่น เป็นบิดา เป็นมารดา เป็นสามีหรือภรรยา หรือเป็นบุตร ฯลฯ ซึ่งสมาชิกเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายของครอบครัวในเชิงสหวิทยาการ ดังนี้ (รุจา ภูไพบุลย์, 2537, หน้า 1-4)

1. ด้านชีววิทยา ครอบครัวหมายถึง กลุ่มคนที่มีความผูกพันทางสายโลหิต

2. ด้านเศรษฐศาสตร์ ครอบครัวหมายถึง กลุ่มบุคคลที่ใช้จ่ายเงินจากงบประมาณเดียวกัน แม้จะอาศัยอยู่ต่างสถานที่กัน

3. ด้านสังคมศาสตร์ ครอบครัวหมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมเคหะสถานหรือบ้านเดียวกันมีปฏิสัมพันธ์ สนใจต่อทุกข์ซึ่งกันและกัน มีความผูกพันกัน มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน โดยไม่จำเป็นต้องสืบสายโลหิตเดียวกัน

4. ทางกฎหมาย หรือนิติศาสตร์ ครอบครัวหมายถึง ครอบครัวที่ชายหญิงจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมถึงบุตรและบุตรบุญธรรม กฎหมายยังได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบิดา มารดา สามี ภรรยา และบุตรที่มีต่อกัน และกำหนดสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมาย

สรุปได้ว่าครอบครัวจะมีลักษณะ ดังนี้

ประกอบด้วยคนมากกว่า 1 คนขึ้นไป ที่มีความผูกพันกันสัมพันธ์กันทางสายโลหิต หรือกฎหมาย

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม สมาชิกในครอบครัวจะมีบทบาทตามที่สังคมให้ความหมาย เช่น บิดา มารดา บุตร เป็นต้น

ความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีความรัก ความผูกพันกัน มีปฏิสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่เล็กที่สุดแต่เป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยสังคมแรกที่หล่อหลอมชีวิตของคนในครอบครัวให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ครอบครัวเป็นแหล่งผลิตคนเข้าสู่สังคม สังคมจะดีมากขึ้นอยู่กับครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การอบรมสั่งสอน หล่อหลอมพฤติกรรม การกระทำ ความคิด ความรู้สึก เรียกโดยรวมว่า ช่วยหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ สร้างและพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในสังคม

สังคมไทยในอดีต สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมมีความผูกพัน มีสัมพันธ์ภาพแน่นแฟ้น มีความเคารพนับถือ ให้ความช่วยเหลือ ดูแลกันอย่างทั่วถึง มีการติดต่อไปมาหาสู่หมั่นญาติพี่น้องสม่ำเสมอ ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย (Extended family) คือเป็นครอบครัวใหญ่ที่ประกอบไปด้วยญาติพี่น้องของสามีหรือภรรยา เช่น พี่ ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น อยู่ร่วมในครอบครัวด้วย

ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงในสังคม ส่งผลให้สภาพครอบครัวไทยในอดีตเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ครอบครัวปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) จะมี

เฉพาะสามี ภรรยา บุตร และอาจมีผู้ช่วยทำงานบ้าน พ่อแม่ลูก ไม่ค่อยมีความใกล้ชิดกันมากนัก เพราะจะต้องออกไปหารายได้นอกบ้าน มาช่วยจุนเจือครอบครัว ลูกต้องจ้างคนอื่นเลี้ยง หรือให้ญาติดูแล หรือต้องฝากเข้าโรงเรียนก่อนวัยเรียน การไปมาหาสู่กับญาติพี่น้องน้อยลง

ความผูกพัน ความเอาใจใส่ซึ่งกันและภายในครอบครัวลดลง สิ่งแวดล้อมภายนอก คือ “กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมากกว่าครอบครัว” ถ้าได้ไปเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่ไม่ดีเป็นคนเลวร้าย ปัญหาอื่น ๆ อาจตามมา เช่น ติดการพนัน ยาเสพติดชอง โจร สำนอนทางเพศ ก่ออาชญากรรม เป็นต้น

สภาพที่เกิดขึ้นเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึง “ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว” ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ ความแตกแยกของพ่อแม่ในการครองชีวิตคู่ ความไม่สนใจ ใส่ใจดูแลลูก การทุ่มเทให้กับการทำมาหากิน หรือสิ่งอื่น ๆ มากกว่าลูก

ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เด็กในครอบครัวรู้สึกขาดความมั่นคง ขาดความรักความอบอุ่นและขาดรูปแบบที่เหมาะสมที่จะยึดเป็นแนวทางได้ ทำให้เด็กมีโอกาสง่ายต่อการเดิน “หลงทางชีวิต” ครอบครัวจึงเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานอนาคตให้กับมวลสมาชิก ซึ่งสมาชิกของครอบครัวจะมาเป็นสมาชิกของสังคมต่อไป

หน้าที่ของครอบครัว

1. ตอบสนองความต้องการด้านร่างกายโดยจัดหาสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า เป็นต้น รวมทั้งการดูแลสุขภาพเมื่อจำเป็น
2. ตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ โดยการให้ความรักความเอาใจใส่ให้แก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้สมาชิกรู้สึกอบอุ่นใจ มั่นใจ มีคุณค่าในตนเอง มองโลกในแง่ดี มีบุคลิกภาพมั่นคง เนื่องจากได้รับความรักความอบอุ่นตอบสนองความต้องการด้านจิตใจและอารมณ์อย่างเหมาะสม
3. เลี้ยงดู อบรมสมาชิก ให้สามารถเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคมเป็นคนดีของสังคม โดยการอบรมสั่งสอนให้คำแนะนำดูแลความประพฤติของสมาชิก เพื่อนำความรู้ทักษะที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในอนาคต
4. สืบเชื้อสายหรือการผลิตสมาชิกใหม่เป็นผู้สืบสกุลให้แก่สังคม โดยการทำงาน มีบุตร หรือรับบุตรบุญธรรม ครอบครัวมีบทบาทสร้างสมาชิกใหม่ที่มีคุณภาพสู่สังคม
5. สร้างฐานะทางเศรษฐกิจและสถานภาพของสังคม โดยการเตรียมสมาชิกที่อยู่ในวัยอันสมควรได้เข้าสังคม และสนับสนุนให้สมาชิกของครอบครัวมีเกียรติเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีส่วนครอบครัวที่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการประกอบอาชีพสุจริตและรู้จักเก็บออมเงิน เพื่อให้มีฐานะมั่นคงอยู่อย่างมีความสุข มีสภาพทางสังคมที่ดี

บทบาท หน้าที่ของสถาบันครอบครัวที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว

1. บทบาท หน้าที่ในการกำหนดสิทธิของบุคคล ชายหรือหญิง เมื่อแต่งงานอยู่กินถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ทั้งสองสามี ภรรยา ย่อมต้องมีสิทธิตามกฎหมาย มีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของซึ่งกันและกัน ผู้อื่น ไม่สามารถละเมิดสิทธิอันชอบธรรมลักษณะนี้ได้ สิทธิตามกฎหมายนี้เป็นที่ยอมรับทั้งในกฎหมายและจารีตประเพณี

2. บทบาท หน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่สมาชิกภายในครอบครัว การที่ชายและหญิงแต่งงานกันตามกฎหมาย ย่อมต้องอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว มีความรักความผูกพันซึ่งกันและกัน ฉะนั้นสามีภรรยา เมื่อมีบุตรเกิดขึ้นมา บุตรนั้นย่อมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้คนทั้งสองครองรักร่วมกันตลอดไป หน้าที่ของสามีย่อมต้องปฏิบัติให้เหมาะสมกับการเป็นพ่อบ้านที่ดี ประกอบสัมมาอาชีพ เลี้ยงดูครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะภาพ ภรรยาก็ต้องมีหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ สามีและบุตร เป็นแม่บ้านที่ดี รักและเทิดทูนสามี ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ข้อสำคัญอย่างหนึ่งก็คือสามี ภรรยา ย่อมต้องมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรที่เกิดมา ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้บุตรของตนเติบโตขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป

3. บทบาท หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน สมาชิกที่เกิดใหม่ในครอบครัว และถ่ายทอดความรู้และเป็นธุระจัดหาที่เล่าเรียนให้แก่บุตร ตลอดจนการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อให้บุตรเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และนำความรู้ ความสามารถจร โลงสังคมให้พัฒนาสืบต่อไป

4. หน้าที่ในการกำหนดสถานะทางสังคมให้แก่บุตร เมื่อบุตรเกิดมาในครอบครัว สถานภาพเบื้องต้น ได้แก่ การกำหนดเชื้อชาติ ศาสนา เป็นต้น อีกทั้งสถาบันครอบครัวยังมีหน้าที่ในการกำหนดสถานภาพแห่งการเป็นบุตรสมาชิกเกิดมาด้วยทั้งนี้ย่อมมีผลตามกฎหมายในการสืบต่อการเป็นทายาทของบิดา มารดา เกี่ยวกับมรดก ซึ่งพึงมีพึงได้ในอนาคต

บทบาทหน้าที่ของพ่อและแม่ที่มีต่อครอบครัว

1. ให้ความคุ้มครองและปกป้องครอบครัว โดยธรรมชาติผู้ชายถูกสร้างมาให้เข้มแข็งทางด้านร่างกายมากกว่าผู้หญิงอยู่แล้ว พ่อบ้านจึงต้องทำหน้าที่เป็นเสาเอกที่กำภูบ้านให้เกิดความมั่นคง และเป็นโครงบ้านที่มีความแข็งแรง ทนต่อลมฟ้าอากาศที่มากระทบ ครอบครัวที่มีพ่อบ้านเข้มแข็งจึงมีความมั่นคงปลอดภัยจากอันตรายภายนอก

2. ให้การคำจุนเกื้อหนุนเศรษฐกิจ โดยทั่วไปแล้วรายได้หลักของครอบครัวมักมาจากพ่อบ้าน แม้ว่าบางครอบครัวแม่บ้านจะมีรายได้มากกว่า แต่ก็ไม่ควรเป็นข้ออ้างให้พ่อบ้านไม่ต้องคำจุนครอบครัว เพราะหน้าที่ในด้านนี้จะช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวพ่อบ้านเอง และสร้างทัศนคติที่ดีของคนในครอบครัวต่อพ่อบ้าน

3. เป็นที่พึ่ง ที่ปรึกษาในยามต้องการ พ่อบ้านควรให้ความช่วยเหลือคนในครอบครัวในกิจการต่าง ๆ ที่มีความจำเป็น เช่น การไปรับไปส่ง การพาไปหาหมอเมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วย ให้ความสนใจฟังทุกข์สุขต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ฯลฯ

4. ให้ความรักความอบอุ่นแก่ครอบครัว พ่อบ้านควรดูแลเอาใจใส่บุคคลในครอบครัว ด้วยความรักและความเอื้ออาทร มีความจริงใจ และความเสียสละ สามารถร่วมทุกข์ร่วมสุขได้ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม สามารถตอบสนองความต้องการคนในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ตลอดไปจนถึงการมีเพศสัมพันธ์กับแม่บ้านในระดับที่เหมาะสมบนรากฐานของความรัก

5. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก พ่อบ้านที่ดีย่อมสร้างศรัทธาให้แก่ลูก ทำให้เกิดการเลียนแบบและรับเอาค่านิยมที่ดี ตลอดจนคุณธรรมต่าง ๆ ไว้ในบุคลิกภาพ เป็นรากฐานของพัฒนาการที่ดีตั้งแต่ต้น ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่น ๆ ในสังคมได้ มีเจตคติที่ดีต่อชีวิตและมองโลกในแง่ดี มีความมั่นคงในจิตใจ ไม่หวั่นไหวเมื่อมีเหตุการณ์มากระทบ เป็นการสร้างพื้นฐานของสุขภาพจิตที่ดีตั้งแต่ วัยเด็ก

6. ให้เกียรติและเคารพในสิทธิของคนในครอบครัว พ่อบ้านควรให้เกียรติและยกย่องแม่บ้านทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่ทำในสิ่งที่เป็นการทรยศคดโกง การไปในงานสังคมหรือเที่ยวเตร่ก็ควรให้เกียรติแม่บ้านในการเลือกที่จะไปด้วยไม่มีบับบังคับให้คนในครอบครัวต้องทำตามใจตน โดยที่เขาไม่ต้องการ ให้สิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจและเลือกทางเดินชีวิตในแนวที่เห็นว่าเหมาะสมกับเขา หากไม่เห็นด้วยก็ควรชี้แจงเหตุผลเพื่อให้เขาค่อยตาม

บทบาทหน้าที่ของแม่ต่อครอบครัว

1. แม่คือผู้สร้างการมีส่วนร่วมในครอบครัว ครอบครัวจะอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว พ่อมิใช่บุคคลที่งดเว้นจากงานบ้าน เป็นบุคคลพิเศษ การกระทำเช่นนี้เป็นการทอดทิ้งสมาชิกครอบครัวคนสำคัญไป ในอดีตกาลงานบ้านส่วนใหญ่ตกเป็นหน้าที่ของผู้เป็นแม่บ้านแต่เพียงผู้เดียว บางบ้านอาจมีลูกจ้างช่วยแบ่งเบาภาระ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปแม่บ้านเริ่มออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น และลูกจ้างทำงานบ้านเริ่มหายาก งานบ้านจึงเป็นภาระที่คนในครอบครัวทุกคนต้องมีส่วนร่วมช่วยกัน และไม่ถือเป็นที่หน้าที่ของผู้หนึ่งผู้ใด โดยเฉพาะอาจเรียกได้ว่าหมดยุคที่จะมาถือว่างานบ้านเป็นงานผู้หญิง งานอาชีพเป็นงานผู้ชายอีกต่อไป จริง ๆ แล้ว ไม่ว่าจะป็นงานซักผ้า รีดผ้า กวาดบ้าน ถูบ้าน ทำกับข้าว เลี้ยงลูก ทุกคนควรมีส่วนทำได้ทั้งนั้น ในครอบครัวที่ดีสมาชิกทุกคนควรช่วยกันทำโดยไม่ต้องถามถึงกันว่าใครทำมากทำน้อย แต่เมื่อใครว่างก็ช่วยกันทำ ทำด้วยความปรารถนาดีที่จะให้คนที่ตนรักไม่ต้องรับภาระมากเกินไป เช่น พ่อบ้านช่วย เลี้ยงลูก ซักผ้า เพราะไม่อยากให้แม่ลำบาก ลูกทำงานบ้านเพราะไม่อยากให้พ่อแม่เหน็ดเหนื่อย เช่นนี้จึงจะเป็นความรักความเห็นใจกันอย่างแท้จริง

2. แม่คือผู้ป้องกันความแตกแยกของครอบครัว ความสุขของครอบครัวเกิดจากแม่เป็นผู้รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาไม่เอาแต่ใจของตนเอง แก้ปัญหาครอบครัวด้วยเหตุด้วยผล มีสติที่จะกระทำด้วยความรู้สึกถึงความสุขของครอบครัวเป็นหลัก แม่ต้องเป็นกาวใจป้องกันการแตกแยกในครอบครัว แม่ไม่ควรเอาแต่ใจตัวเอง กระทำตนเป็นคนน่าเบื่อ ทำให้บ้านมีแต่ความหวาดระแวง การทะเลาะเบาะแว้ง ความไม่เข้าใจเกิดขึ้นในทันที

3. แม่คือผู้สร้างสานความผูกพันของครอบครัว ในครอบครัวมิได้มีเฉพาะแต่พ่อแม่และลูก แต่ถ้าหมายถึงญาติของแต่ละฝ่ายด้วย แม่ต้องอดทนและปรับตัวให้เข้ากับญาติของฝ่ายพ่อเพื่อแสดงความเป็นตัวอย่างของการอยู่ร่วมกันแก่ลูก อีกทั้งสร้างความสบายใจให้กับพ่อ ผู้ที่เป็นแม่จะต้องใจกว้าง ไม่สร้างความหงุดหงิดในครอบครัวจากการมีปัญหาเกี่ยวกับญาติฝ่ายพ่อ ซึ่งผลเสียจะมากว่าผลดี ให้คิดเสียว่าพ่อแม่ใคร ๆ ก็รัก การดูถูกกันการเกลียดกันรังแต่จะเกิดผลเสีย เมื่อแม่ต้องไปเป็นสมาชิกของครอบครัวใหม่ ก็ต้องเข้าถึงจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดของครอบครัวใหม่ ด้วยการปรับตัวเพื่อจะอยู่ร่วมกันได้ดีที่สุด

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว

“ครอบครัว” เป็นสถาบันสังคมแรกเริ่มที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนในสังคม เป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ทางสังคมในการถ่ายทอดค่านิยม ปลูกฝังความเชื่อ สร้างเสริมทัศนคติ กำหนดบุคลิกภาพ วิธีประพฤติปฏิบัติตน รวมทั้งการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่ สมาชิกรุ่นใหม่ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศโดยรวม ครอบครัวจึงเปรียบเสมือนจักรกลชิ้นแรกที่ทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นที่ไปตามที่สังคมต้องการ นำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างปกติสุข ขณะเดียวกันยังเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือ ดูแล เยียวยา บำบัด ฟื้นฟู ในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตที่มากระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย และครอบครัวยังถือเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยที่สุดที่มีความสำคัญสูงต่อระบบเศรษฐกิจส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การบริโภค และการออม ที่ต้องเริ่มจากครอบครัวก่อนทั้งสิ้น รวมทั้งเป็นรากฐานการสร้างชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งอีกด้วย

อาจกล่าวได้ว่า “สถาบันครอบครัว” เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาคนและประเทศชาติให้เจริญมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องความเป็นครอบครัวที่เข้มแข็งมีระบบเครือญาติ และสายใยผูกพันมาช้านาน อย่างไรก็ตาม บทบาทของสถาบันครอบครัวเริ่มมีแนวโน้มอ่อนแอลง ไม่สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่าง

รวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรู้เท่าทัน ทำให้เกิดความอ่อนแอ และมีผลทำให้เกิดปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ติดตามมามากขึ้น

1. ความหมายของครอบครัว

แต่เดิมความหมายของครอบครัว ไม่มีความซับซ้อนมากเพราะครอบครัวแต่เดิมมีเพียงผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ได้แก่ บิดา มารดา บุตร และแม้จะมีเครือญาติ ก็ยังคงหมายถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตร่วมกัน เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา แต่ในสภาพการปัจจุบันเนื่องจากครอบครัวมีรูปแบบและความสัมพันธ์ที่หลากหลายซับซ้อนมากขึ้น จึงทำให้คำนิยามความหมายของ ครอบครัวหลากหลายมากขึ้นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบครอบครัว พ.ศ. 2547- 2556 ได้กำหนดความหมายของครอบครัวไว้กว้าง ๆ ดังนี้

“ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลัก เป็นแกนกลางของสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญต่อการดำรงชีวิต ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบและหลายลักษณะ นอกเหนือจากครอบครัวที่ครบถ้วนทั้งบิดา มารดาและบุตร”

2. ลักษณะครอบครัวไทย

ครอบครัวไทยแต่เดิมมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย มีสมาชิกครอบครัวหลายช่วงอายุอย่างน้อย 3 รุ่น คือ 1. รุ่นปู่ย่า ตา ยาย 2. รุ่นพ่อแม่ 3. รุ่นลูก เป็นครอบครัวที่มีความร่วมมือกันในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม ความเอาใจใส่ในสภาวะวิกฤต คนในครอบครัวมีความอบอุ่น และปลอดภัย ครอบครัวได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ และมีผลต่อคุณภาพสังคม

ในอดีตครอบครัวมีบทบาทหน้าที่อย่างน้อย 3 ประการ

1. เป็นแหล่งขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ให้การอบรม การเรียนรู้ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ประเพณีและชีวิตความเป็นอยู่ การสร้างบุคลิกภาพ ระบบวิธีคิด การให้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ
2. เป็นแหล่งถ่ายทอดวิชาชีพและฝึกฝนอาชีพ การบ่มเพาะให้เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีคุณภาพ
3. เป็นแหล่งให้การสังคมสงเคราะห์เบื้องต้น มีความเอื้ออาทร ให้ความช่วยเหลือในเครือญาติในสภาวะวิกฤตต่าง ๆ

นอกจากนี้ ครอบครัวยังเป็นเสมือนแหล่งบ่มเพาะทักษะทางการเมือง การอยู่ร่วมกันอย่างมีกติกา มีบทบาท หน้าที่รับผิดชอบ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน การตัดสินใจร่วมกัน รู้จักรับฟังและสื่อสารเจรจาประนีประนอมกันด้วยความรัก ความเข้าใจ และเหตุผล รู้จักการให้อภัยกัน

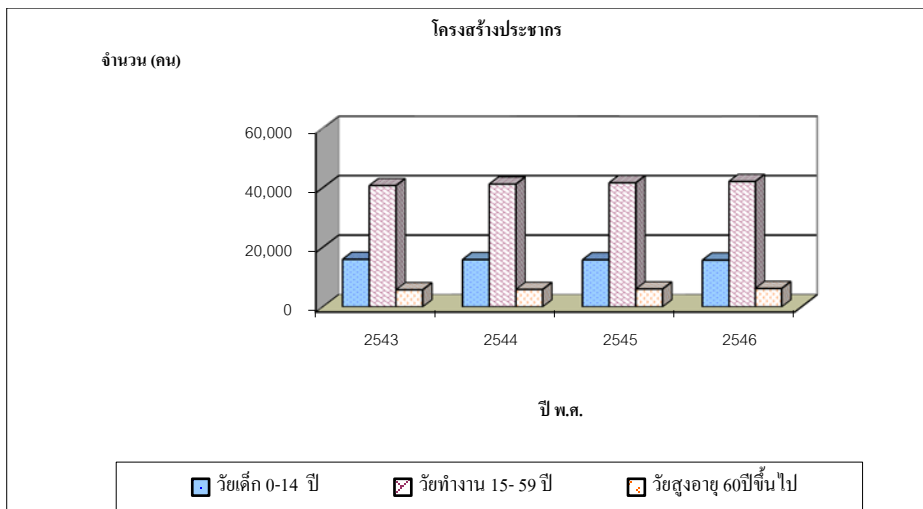
มีการแบ่งอำนาจหน้าที่และแบ่งงานกันในครอบครัวอย่างชัดเจน จะเห็นว่าในสมัยก่อนแม่ภรรยาจะมีฐานะเป็นรองสามี แต่ก็มี การแบ่งหน้าที่กัน ซึ่งฝ่ายสามีมีอำนาจการตัดสินใจภายนอกบ้าน การเป็นผู้นำ ในขณะที่เดียวกันภาระการดูแลบ้านเรือนและผู้คนในบ้านเป็นหน้าที่ของฝ่ายภรรยา สำหรับผู้สูงอายุจะทำหน้าที่อบรม สั่งสอน ขัดเกลาสมาชิกที่เป็นเด็กให้เรียนรู้การดำเนินชีวิตเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล

สถานการณ์ของครอบครัวไทย

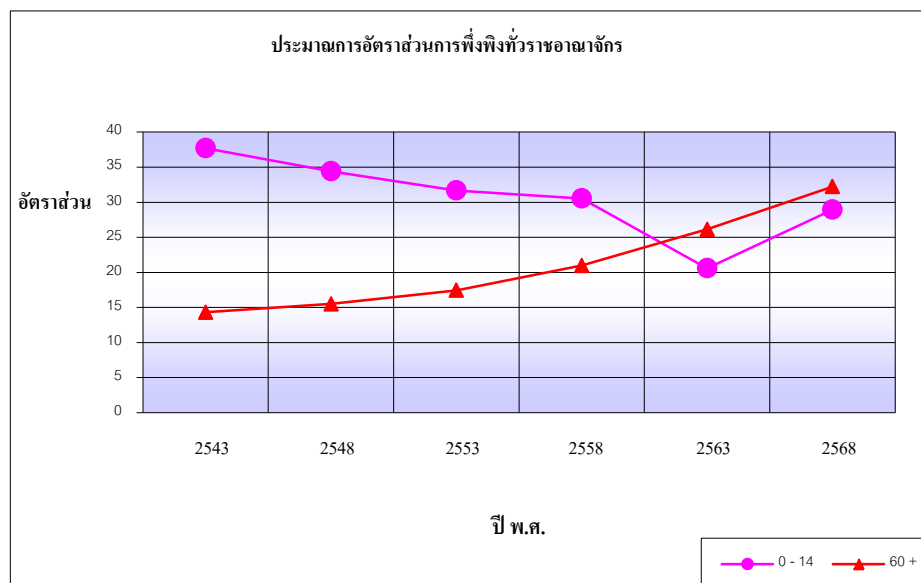
จากสถานการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อครอบครัวและบุคคล ครอบครัวจึงเกิดการปรับเปลี่ยนทั้งโครงสร้าง รูปแบบ ขนาดของครอบครัวและวิถีชีวิต รวมทั้งสภาพปัญหาที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

1. โครงสร้างประชากร

สัดส่วนของประชากรที่เปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาประชากร นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เป็นต้นมา อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงอย่างมาก จากร้อยละ 3.0 เหลือเป็น ร้อยละ 1.0 ส่งผลให้โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนไป ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ประชากรวัยสูงอายุมิแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้คาดประมาณการประชากรของประเทศไทยจากปี 2543 – 2568 ไว้ว่า จากปี พ.ศ. 2545 ไปจนถึงปี พ.ศ. 2552 ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการปรับผลทางประชากรซึ่งเป็นช่วงที่ประชากรวัยแรงงานยังคงเพิ่มขึ้น หลังจากนั้นประชากรวัยเด็กจะลดลงจากร้อยละ 23.88 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 17.6 ในปี 2568 และสัดส่วนประชากรวัยแรงงานจะลดลงจากร้อยละ 66.38 เป็นร้อยละ 62.05 ขณะที่สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุน่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 9.74 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 19.99 ในปี 2568 ทำให้ครอบครัวต้องรับภาระในการเลี้ยงดูและการพึ่งพิงสูง

ภาพที่ 1 โครงสร้างประชากร
 ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545)

ภาพที่ 2 ประมาณการอัตราส่วนการพึ่งพิงที่วราชอาณาจักร
 ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547)

2. โครงสร้างของครอบครัว

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความซับซ้อนและเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่ สังคมไทยซึ่งแต่เดิมเป็นสังคมชนบท มีความเอื้ออาทรต่อกันมี แนวโน้มเป็นสังคมเมืองมากขึ้น โครงสร้างครอบครัวไทยมีการเปลี่ยนแปลง จากเดิมในอดีตซึ่งเคย เป็นครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และเครือญาติ ครอบครัวมีขนาดใหญ่เนื่องจากใน อดีตยังไม่มีความรู้ด้านการคุมกำเนิดแบบสมัยใหม่ จำนวนบุตรเฉลี่ยจึงมีประมาณ 5-6 คน มีสายใย ความผูกพันต่อกันสูง แต่จากผลการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 3- 7 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักโดยมีนโยบายด้านการวางแผนครอบครัว เพื่อมุ่งลด อัตราการเพิ่มของประชากรในครัวเรือนและนโยบายปรับปรุงคุณภาพประชากรและการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้มีศักยภาพและมีความพร้อมต่อการพัฒนาและแข่งขันทางเศรษฐกิจ ส่งผลต่อการพัฒนา สถาบันครอบครัวในทางอ้อม อัตราการเกิดลดลงและสมาชิกในครอบครัวมีอายุยืน มีสุขภาพอนามัย แข็งแรงและมีความสามารถในการทำงานมากขึ้น เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคชนบทสู่เมือง ใหญ่หรือต่างประเทศ อันส่งผลให้ครอบครัวไทยในปัจจุบันทั้งภาคชนบทและเมืองต่างได้รับ ผลกระทบ มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางโครงสร้างกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น โดยในปี 2545 มีครอบครัวขยายเพียงร้อยละ 32.1 ครอบครัวเดี่ยวมีถึงร้อยละ 55.5 นอกจากนี้ ยังพบว่า หัวหน้า ครัวเรือนที่เป็นหญิงมีจำนวนมากขึ้น

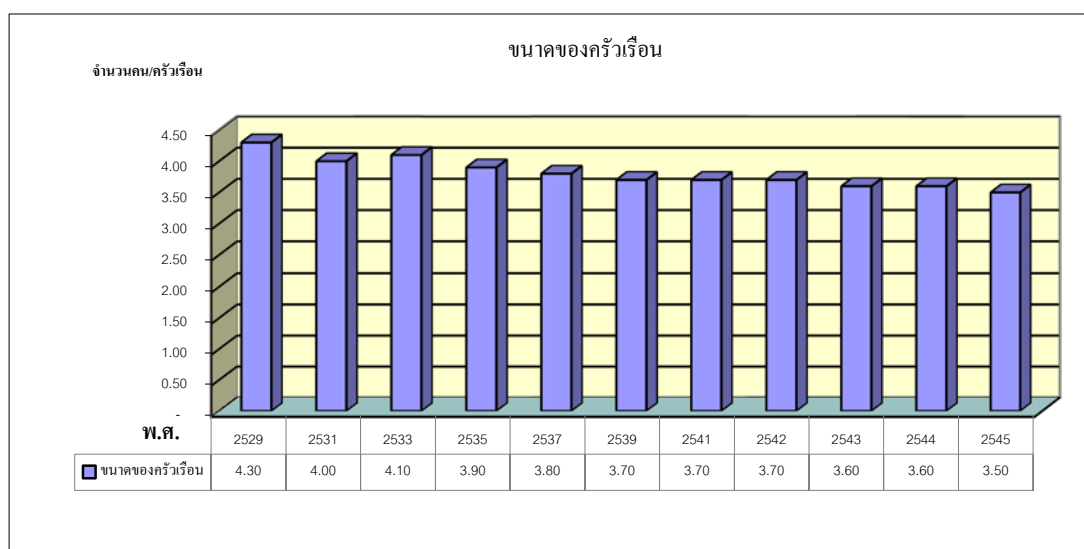
ตารางที่ 1 โครงสร้างครัวเรือน

ลักษณะการอยู่อาศัย	2542	2543	2544	2545
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
ประเภทครัวเรือน				
ครอบครัวเดี่ยว	56.9	56.1	56.2	55.5
สามีและภรรยา	11.2	12.0	12.5	13.4
สามีและภรรยาและบุตร	37.6	36.1	35.4	34.4
สามีหรือภรรยาและบุตร	8.1	8.0	8.3	7.7
ครอบครัวขยาย	31.3	31.6	31.7	32.1
อยู่คนเดียว	11.0	11.5	11.5	11.8
อยู่กับคนที่ไม่ใช่ญาติ	0.8	0.8	0.6	0.6

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545)

3. ขนาดของครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของครอบครัวมีผลกระทบต่อขนาดของครอบครัว โดยส่งผลให้ครอบครัวเริ่มมีขนาดเล็กลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียงพ่อแม่ และลูก หรือผู้สูงอายุกับเด็ก ขนาดของครอบครัวเริ่มเล็กลงจาก 4.3 คนต่อครัวเรือนในปี 2529 ลดลง เป็น 3.7 และ 3.5 คนต่อครัวเรือนในปี 2542 และ 2545 ตามลำดับ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าครอบครัวไทยปัจจุบันมีเพียงพ่อแม่ ลูก และจำนวนลูกมีเพียง 1-3 คน

รูปที่ 3 ขนาดของครัวเรือนระหว่างปี 2529 – 2545

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545)

4. รูปแบบครอบครัว

ผลของการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวแล้ว ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อรูปแบบของครอบครัวด้วย จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สลับซับซ้อนมากขึ้นทำให้รูปแบบของครอบครัวเปลี่ยนแปลงและมีหลากหลายมากขึ้นไปด้วย ดังจะเห็นได้จากความหมายของครอบครัวที่เปลี่ยนไปจากเดิมดังกล่าวข้างต้น และจากข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2542-2545 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวไทยในปัจจุบันมิได้ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และเครือญาติดังเช่นแต่ก่อน แต่มีหลายรูปแบบ ดังนี้

4.1 ครอบครัวขยาย

ครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ย่าตายาย และหรือพี่น้อง ยังคงมีอยู่ในสังคมไทยแต่มีจำนวนลดลง พบว่าปี 2545 มีครอบครัวที่เป็นครอบครัวขยายเพียงร้อยละ 32.1

4.2 ครอบครัวเดี่ยว

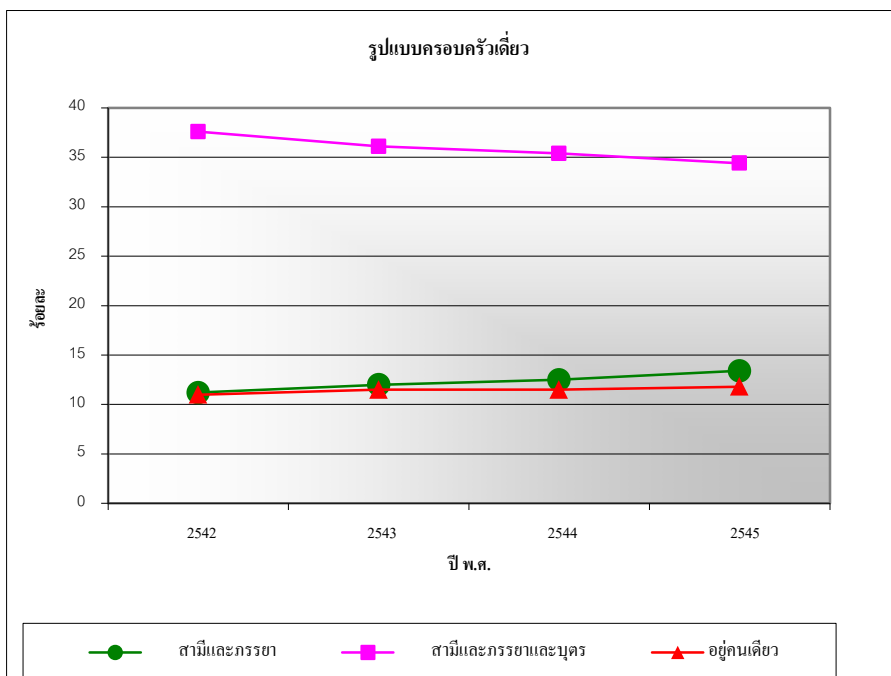
ครอบครัวเดี่ยว ส่วนใหญ่ประกอบด้วยพ่อ แม่และลูก โดยส่วนใหญ่ครอบครัวจะมีลูกจำนวน 1-3 คนเป็นอย่างมาก จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ.2545 ซึ่งให้เห็นว่าในลักษณะของครอบครัวเดี่ยวที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นอัตรา ร้อยละ 55.5 นั้นยังมีขนาดเล็กลงอีก และมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

4.2.1 ครอบครัวที่มีสามีและภรรยาและบุตร ซึ่งก็มีแนวโน้มลดลงคือ ในปี 2542 มีครอบครัวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยาและบุตร จำนวนร้อยละ 37.6 ลดลงเป็นร้อยละ 36.1 ร้อยละ 35.4 และร้อยละ 34.4 ในปี 2543 2544 และ 2545 ตามลำดับ

4.2.2 ครอบครัวที่มีแต่สามีและภรรยา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เห็นได้จากในปี 2542 มีครอบครัวที่มีแต่สามีและภรรยาจำนวนร้อยละ 11.2 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 12.0 ร้อยละ 12.5 และร้อยละ 13.4 ในปี 2543 2544 และ 2545 ตามลำดับ

4.3 ครอบครัวที่อยู่คนเดียว

มีคนที่อาศัยอยู่ตามลำพังมากขึ้น โดยปี 2542 มีคนที่อาศัยอยู่คนเดียวร้อยละ 11.0 เป็นร้อยละ 11.5 และ 11.8 ในปี 2544 และ 2545 ตามลำดับซึ่งแสดงให้เห็นว่าหญิงหรือชายพอใจที่จะอยู่เป็นโสดมากขึ้น

รูปที่ 4 รูปแบบครอบครัวเดี่ยว

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545)

4.4 ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง หมายถึงครอบครัวที่มีเพียงพ่อหรือแม่ และลูก เนื่องจากสาเหตุของการหย่าร้าง การเป็นหม้าย แยกทาง การทอดทิ้ง รูปแบบของครอบครัว ดังกล่าวมี แนวโน้มสูงขึ้น เห็นได้จากสถิติการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้นจาก 3.7 คู่ต่อ 1,000 คู่ในปี 2539 เป็น 4.49 คู่ต่อ 1,000 คู่ในปี 2545 และการตายอันเนื่องจากสาเหตุไม่ปกติต่าง ๆ มากขึ้น

4.5 ครอบครัวที่รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม คือครอบครัวที่สามีและภรรยาไม่สามารถมีบุตรร่วมกันได้และมีความประสงค์ที่จะขอรับเด็กมาอุปการะเป็นบุตรซึ่งมีจำนวนมากขึ้น สถิติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมของครอบครัวชาวไทยตั้งแต่ปี 2537 - 2546 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,737 คน (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2546)

ตารางที่ 2 สถิติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ปี	บุตรบุญธรรม				รวม
	ในประเทศ			ต่างประเทศ	
	ส่วนกลาง(กทม.)	ภูมิภาค	รวม		
2537	643	2,824	3,467	317	3,784
2538	716	2,631	3,347	296	3,643
2539	706	2,403	3,109	344	3,453
2540	384	2,604	2,988	326	3,314
2541	642	1,868	2,510	456	2,966
2542	675	1,311	1,986	553	2,539
2543	667	2,320	2,987	583	3,570
2544	787	2,746	3,533	504	4,037
2545	763	2,995	3,758	538	4,296
2546	735	3,317	4,052	594	4,646
รวม	6,718	25,019	31,737	4,511	36,248

ที่มา: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2546)

4.6 ครอบครัวอื่น ๆ เช่นครอบครัวที่เกิดจากการแต่งงานกันของเพศเดียวกัน

5. ปัญหาวิกฤตของครอบครัว

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความซับซ้อนและเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่ สังคมไทยซึ่งแต่เดิมเป็นสังคมชนบท มีความเอื้ออาทรต่อกันมี แนวโน้มเป็นสังคมเมืองมากขึ้น โครงสร้างและรูปแบบของครอบครัวซึ่งเคยเป็นครอบครัวขยาย กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ขนาดของครอบครัวเริ่มเล็กลง ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม สถาบันครอบครัวซึ่งเคยเป็นทุนทางสังคม มีระบบเครือญาติที่มีความผูกพันอย่าง ใกล้ชิด มีความเกื้อกูล เอื้ออาทร และการอบรม ขัดเกลาบุตรหลาน การปลูกฝังวัฒนธรรมและ ค่านิยมประเพณี กลับอ่อนแอลง ซึ่งมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกครอบครัวทั้งทางลบ และทางบวก อันเนื่องมาจากปัญหาวิกฤติที่ครอบครัวเผชิญอยู่ ดังนี้

5.1 ปัญหาเศรษฐกิจ

จากรายงานการวิจัยระยะยาวในเด็กไทยโดย รศ. พญ. ลัดดา เหมาะสุวรรณ พบว่า ครอบครัวไทยใน 17 จังหวัดทั่วประเทศ ประสบปัญหาวิกฤตในด้านเศรษฐกิจถึงร้อยละ 61 ซึ่ง สอดคล้องกับดัชนีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ พบว่ามีครัวเรือนถึงร้อยละ 40 ของครัวเรือนทั้ง ประเทศที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเฉพาะครัวเรือนภาคเกษตร ซึ่งปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังกล่าวทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องมุ่งทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ประกอบกับภาวะ ความผันผวนทางเศรษฐกิจทั้งของประเทศและโลก ทำให้ครอบครัวประสบปัญหาและความ ยากลำบากซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น และจากการศึกษาผลกระทบของภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อเด็ก เยาวชนและครอบครัวของรจนา ภูไพบูลย์ (2542) พบว่า ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจทำให้ครอบครัวใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับความเครียดของครอบครัวสูงกว่าภาคอื่น ๆ และครอบครัวใน กรุงเทพมหานครมีปัญหาสมาชิกมีอาการซึมเศร้ามีความวิตกกังวลสูงกว่าภาคอื่น ๆ และผลกระทบ ของภาวะเศรษฐกิจนี้ครอบครัวมีแนวโน้มปล่อยให้เด็กอยู่กับลำพังมากขึ้น เนื่องจากบิดามารดา ต้องไปหางานทำ ซึ่งจะมีผลให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ บทบาทในการดูแล อบรมเด็กและ เยาวชนในครอบครัวได้ดี

5.2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว

จากการศึกษาภาวะความอยู่ดีมีสุขของประชาชนด้านชีวิตครอบครัวมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะดัชนีด้านสัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัวมีค่าดัชนีลดลงจากร้อยละ 80.85 ในปี 2539 ลดลงเป็น 70.77 ในปี 2545 แสดงให้เห็นการอยู่ร่วมกันและความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวเริ่ม เสื่อมสลาย ความผูกพันและความเกื้อกูลกันในครอบครัวเริ่มห่างเหินอันเนื่องมาจากความจำเป็นทาง เศรษฐกิจบังคับให้สมาชิกในครอบครัวต่างต้องพึ่งตนเองมากขึ้น ขาดการ ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความผูกพันกันน้อยลง ความหวังโยอาทร ความเสียสละ ความอดทน

และพึ่งพาต่อกันลดน้อยลง ขาดความเข้าใจระหว่างคู่สมรส พ่อแม่กับลูก พี่กับน้อง หรือญาติผู้ใหญ่ ในครอบครัว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงทั้งในครอบครัวและในสังคมด้วยเช่นกัน โดยมีการศึกษาผลกระทบของสถานภาพการสมรสและสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาต่อการติดยาสูบของนักเรียนพบว่า การหย่าร้างของบิดามารดาทำให้นักเรียนเสี่ยงต่อการติดยาสูบเป็น 1.8 เท่า นักเรียนที่สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาไม่ดีจะเสี่ยงต่อการติดยาสูบถึง 3.14 เท่า (จรุง เมืองชนะ, 2542)

5.3 การสมรสน้อยลงและการหย่าร้างเพิ่มขึ้น

การสมรส ถือว่าเป็นการเริ่มต้นของชีวิตคู่ เมื่อชายและหญิงตกลงที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน โดยมีการจดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความตั้งใจและความมุ่งมั่นในการสร้างชีวิตครอบครัวร่วมกัน ข้อมูลการสมรสและการหย่าร้างของประชากรทั่วประเทศชี้ให้เห็นว่า อัตราการจดทะเบียนสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายลดลงในขณะที่อัตราการหย่าร้างสูงขึ้น จากอัตราผู้จดทะเบียนสมรสในปี 2539 เท่ากับ 28.47 คู่ต่อหนึ่งพันครัวเรือน ลดลงเหลือ 20.41 คู่ต่อหนึ่งพันครัวเรือนในปี 2541 และ 16.8 คู่ต่อหนึ่งพันครัวเรือนในปี 2545 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545) ในขณะที่อัตราการจดทะเบียนหย่าร้างในปี 2539 เท่ากับ 3.70 คู่ต่อหนึ่งพันครัวเรือน เพิ่มขึ้นเป็น 4.25 คู่หนึ่งพันครัวเรือนในปี 2541 และเพิ่มเป็น 4.49 คู่หนึ่งพันครัวเรือนในปี 2545 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545) การหย่าร้างที่เพิ่มสูงขึ้นส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากทั้งหญิงและชายมีความอดทนต่อกันน้อยลง ซึ่งมาจากความเครียดในชีวิตประจำวัน โดยความเครียดนั้นเกิดจากการเห็นความสำคัญของวัตถุมากกว่าจิตใจ

5.4 เด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง

เด็กและผู้สูงอายุยังคงถูกทอดทิ้งจากครอบครัวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและสังคมเมืองมีมากขึ้นสภาพปัญหาของการทอดทิ้งนี้ถือว่าอยู่ในสถานะที่รุนแรง เพราะอัตราส่วนของผู้ที่ถูกทอดทิ้งไม่มีแนวโน้มว่าจะลดลงอย่างชัดเจน ลักษณะของการทอดทิ้งมีทั้งที่กระทำโดยเจตนาและไม่เจตนา หลายครอบครัวที่ทิ้งเด็กโดยไม่ตั้งใจ เช่น ปล่อยให้ผู้อื่นดูแลเด็ก ปล่อยให้เด็กไว้ตามลำพังให้ดูแล กันเอง เห็นได้จากข้อมูลการสำรวจ “เสียงสะท้อนจากเด็กไทย ณ วันนี้ ของสวนดุสิตโพล พบว่า สิ่งที่เด็กประณมและทิ้งเด็กมัธยมอยากได้จากพ่อ/แม่เป็นอันดับ 1 คือความรัก/ความอบอุ่น/ความเอาใจใส่ โดยเด็กประณมมีความต้องการถึงร้อยละ 71.11 และเด็กมัธยมต้องการร้อยละ 63.79 และจากการทอดทิ้งโดยเจตนา เช่นการทิ้งเด็กในโรงพยาบาลและสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ซึ่งพบว่ามีเด็กและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งอยู่ในสถานสงเคราะห์ในช่วงระหว่างปี 2539 - 2544 มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ผู้สูงอายุถูกปล่อยให้เฝ้าตามลำพังหรืออยู่กับเด็กเป็นจำนวนมากขึ้น ในขณะที่สังคมยังตระหนักถึงบทบาทความสำคัญของผู้สูงอายุค่อนข้างน้อย ทำให้ผู้สูงอายุในชนบทเป็นจำนวนมากถูกทอดทิ้งให้เฝ้าตามลำพังหรือต้องรับภาระเลี้ยงดูหลาน เพราะพ่อแม่ต่างต้องออกไปหารายได้และประกอบอาชีพ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบสัดส่วนของการทอดทิ้งเด็กและผู้สูงอายุ

ปี	เด็ก	ผู้สูงอายุ
	(สัดส่วนต่อเด็ก 100,000 คน)	(สัดส่วนต่อผู้สูงอายุ 100,000 คน)
2539	56	53
2540	57	54
2541	60	61
2542	58	50
2543	57	53
2544	59	50

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545)

5.5 พฤติกรรมไม่เหมาะสมของวัยรุ่น

สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงของวัยรุ่นมีปรากฏให้เห็นอย่างหลากหลาย เช่น พฤติกรรมความรุนแรง จากข้อมูลกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม – 25 ธันวาคม 2546 ระบุว่า มีเหตุนักเรียนตีกันทั้งหมด 247 ครั้ง

การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันเหมาะสม จากการสำรวจของสวนดุสิตโพลร้อยละ 40 ของวัยรุ่นหญิงเคยเสียตัวในช่วงวัยเรียน และการสำรวจของสถาบันการวิจัยไทยและการศึกษาเพื่อพัฒนาระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2547 ระบุว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นของกรุงเทพมหานคร อายุ 15-25 ปี พบว่าส่วนใหญ่วัยรุ่นชาย อายุ 17-18 ปี ร้อยละ 51 และหญิงร้อยละ 33 เคยมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว ทั้งนี้ทัศนคติของวัยรุ่นในเรื่องเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่เห็นเป็นเรื่องปกติ

การตั้งครรภ์นอกสมรส และการทำแท้ง จากรายงานเครือข่ายผู้หญิงกับสุขภาพชี้ให้เห็นว่ามีการทำแท้งประมาณปีละ 300,000 ราย และทำด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากการทำแท้งส่วนใหญ่เป็นการทำที่ผิดกฎหมายจึงไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน รายงานการศึกษาในโรงพยาบาลเท่านั้นที่มี

รายงานว่าการแพทย์ต้องรักษาการตกเลือดจากการทำแท้งผิดกฎหมายซึ่งส่วนใหญ่เป็นหญิงกลุ่มอายุ 14-20 ปี และมีสถานภาพเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา

พฤติกรรมการเสพติดจากรายงานการศึกษาวิจัยของคณะกรรมการกิจการสตรีเยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา เกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหายาบ้าต่อเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ปี 2544 ระบุว่า ผู้เสพและผู้จำหน่ายยาเสพติดทั้งประเทศประมาณ 3 ล้านคน ในจำนวนนี้มีเด็กและเยาวชนใช้ยาบ้าจำนวน 663,287 คน โดยเฉลี่ยเด็กไทย 5 คน มีใช้ยาบ้า 1 คน ซึ่งเป็นเด็กชายร้อยละ 90.5 อายุระหว่าง 15 – 16 ปี

5.6 ความรุนแรงในครอบครัว สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวมีมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและความซับซ้อนของปัญหา ซึ่งในสังคมมักจะมองว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาส่วนตัว และเป็นเรื่องภายในครอบครัวที่คนภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ดังนั้น ผู้หญิงและเด็กจำนวนมากจึงถูกกระทำรุนแรงซ้ำซากและเป็นเวลายาวนาน ข้อมูลจากมูลนิธิคุ้มครองเด็กจากการช่วยเหลือเด็กตลอดปี 2545 พบว่า มีเด็กถูกล่วงเกินทางเพศ จำนวน 231 คน โดยที่ผู้กระทำเป็นคนในครอบครัวถึงร้อยละ 60.69 ในจำนวนนี้มีบิดาแท้ ๆ ที่ข่มขืนบุตรของตนเองถึง 56 คน (ร้อยละ 24.24) และเป็นบิดาเลี้ยงหรือญาติ 38 คน (ร้อยละ 16.45)

5.7 ยาเสพติด ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมและกระทบต่อครอบครัว ชุมชนและระดับประเทศ จากรายงานผลโครงการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทยโดย 9 หน่วยงาน ทำการสำรวจใน 40 จังหวัด 39,000 คน ระหว่างเดือนมีนาคม - สิงหาคม 2544 พบว่า จำนวนประชากรทั่วประเทศที่เคยใช้สารเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่ง มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 7,312,200 คน หรือร้อยละ 16.4 ของประชากรที่มีอายุ 12 - 65 ปี และข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพบว่า มีเยาวชนอายุ 18 - 25 ปี ที่สมัครใจเข้าร่วมการบำบัดรักษาจากการใช้สารเสพติดในปี 2544 มีจำนวน 17,444 คน ในจำนวนนี้ประเภทของสารที่ใช้ 5 อันดับแรกคือ ยาบ้าสูงสุด 12,269 คน รองลงมาคือเฮโรอีน 3,728 คน สารระเหย 348 คน กัญชา 256 คน และฝิ่น 226 คน

6. สาเหตุของปัญหาครอบครัว

นโยบายและแผนในการพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2537 – 2546 ได้ชี้ให้เห็นสาเหตุแห่งปัญหาครอบครัวที่สำคัญ ดังนี้

ความไม่พร้อมและไม่ได้เตรียมตัวที่จะเป็นครอบครัว การขาดความพร้อมของพ่อแม่ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ อายุที่เหมาะสม ไม่เป็นโรคติดต่อหรือเจ็บป่วยเรื้อรัง ด้านจิตใจอารมณ์ที่จะต้องมีความเหมาะสมที่จะรับภาระเป็นพ่อแม่ ด้านสังคม เช่น มีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพ มีรายได้เลี้ยงครอบครัว เป็นต้น

สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อให้ครอบครัวไม่อาจทำหน้าที่ บทบาทของคนได้อย่างสมบูรณ์ และไม่อาจปรับตนเองได้ ครอบครัวที่อ่อนแอก็ยังได้รับผลกระทบรุนแรง โดยขาดสวัสดิการครอบครัวที่เหมาะสมรองรับ

สังคมไม่ตระหนักในความสำคัญของครอบครัวว่า ครอบครัวมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม จึงขาดจิตสำนึกและพลังร่วมกันจากทุกสถาบันในสังคมที่จะพัฒนาครอบครัว ป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัว

สื่อมวลชนเป็นสถาบันสังคมที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อครอบครัวและสมาชิกของสังคม โดยสื่อมวลชนยังไม่ได้ให้ความสนใจในการพัฒนาครอบครัวเพียงพอ บางส่วนของสื่อมวลชนได้ตกย้ำให้เกิดผลทางลบแก่ผู้รับสารอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง เช่น การปลุกฝังค่านิยมฟุ้งเฟ้อ มอมเมา การใช้ความรุนแรง พฤติกรรมที่สำอ้อนทางเพศและการผลิตสื่อลามกต่าง ๆ เป็นต้น

แนวโน้มของสถานการณ์ครอบครัว

จากอิทธิพลของกระแส โลกาภิวัตน์และภาวะความทันสมัยที่เน้นปัจเจกบุคคลและค่านิยมในการบริโภคและวัตถุนิยมมากขึ้น ส่งผลให้สังคมมีการแข่งขัน ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรมและกระแสเศรษฐกิจของประเทศและโลก ส่งผลต่อค่าครองชีพและแบบแผนของครอบครัว ผลกระทบดังกล่าวจะส่งผลให้ครอบครัวมีแนวโน้มประสบปัญหา ดังนี้

1. โครงสร้างของครอบครัวทั้งในเมืองและในชนบทที่เป็นครอบครัวเดี่ยวจะมีแนวโน้มที่ขนาดของครอบครัวเล็กลง และรูปแบบของครอบครัวจะมีหลากหลายมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2. โครงสร้างของครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลสองวัย คือ ผู้สูงอายุและเด็กจะมีมากขึ้น โดยเฉพาะในชนบทเนื่องจากการที่หนุ่มสาววัยแรงงานอพยพเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ เมื่อมีครอบครัวและมีบุตร โดยยังไม่มีความพร้อม ประกอบกับปัญหาค่าครองชีพสูง ก็จะทำให้ส่งลูกไปให้ปู่ย่า ตายายช่วยเลี้ยงดู จึงทำให้ครอบครัวในชนบทมีโครงสร้างเพียงบุคคลสองวัยคือ วัยสูงอายุและเด็กมากขึ้น

3. ผู้สูงอายุในชนบทที่เคยมีบทบาทในการถ่ายทอดคุณธรรมและวัฒนธรรมให้แก่ลูกหลาน และเป็นวัยที่ควรจะได้รับดูแล เอาใจใส่จากลูกหลาน จะถูกปรับเปลี่ยนบทบาทและรับภาระมากขึ้น ในการทำหน้าที่แทนพ่อแม่และแม่เด็ก โดยจะต้องรับภาระในการเลี้ยงดูเด็กทั้งในทางกายภาพและจิตใจ โดยเฉพาะหนุ่มสาวที่อพยพมาจากชนบทและแสวงหางานทำในเมือง เมื่อมีบุตรก็จะส่งลูกให้ปู่ย่า ตายายช่วยเลี้ยงดูแทน สำหรับผู้ที่มีความรับผิดชอบก็จะมีการติดต่อ ส่งเสียเงินทองเป็นค่าเลี้ยงดู ผู้สูงอายุจะไม่ต้องรับภาระในการหารายได้เพื่อเลี้ยงดูหลาน แต่ในกรณีที่พ่อแม่เด็ก

ไม่รับผิดชอบและห่างเหินการติดต่อ ก็จะทำให้ ผู้สูงอายุต้องรับภาระหนักขึ้นทั้งในการหารายได้ เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ในขณะที่ตัวก็ต้องให้การอบรม สั่งสอนเด็กด้วย ซึ่งภาระดังกล่าวส่งผลต่อ ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งสุขภาพร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้การที่เด็กไม่ได้รับความใกล้ชิดกับ พ่อและแม่ยังส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก อีกด้วยปัจจุบันจึงพบเด็กที่เติบโตขึ้นมีปัญหาทาง จิตเวชมากขึ้น โดยเฉพาะ โรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล มาต้วตาย ดัดสารเสพติด ประพฤติผิด ศีลธรรมและผิดกฎหมาย มีความก้าวร้าวรุนแรง ประพฤติผิดทางเพศ (วันเพ็ญ บุญประกอบ, 2540)

4. ครอบครัวที่สามมีและภรรยาอยู่ร่วมกัน โดยไม่มีการจดทะเบียนสมรสมีมากขึ้น เนื่องจากค่านิยมในการรักอิสระ และไม่ต้องการพึ่งพิง ดังงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย พบว่ายังมีครอบครัวที่คู่สมรสอยู่ด้วยกัน โดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส ทั้งนี้โดยมีเหตุผลอันมาจากค่านิยมที่เปลี่ยนไป เหตุผลของการไม่จดทะเบียนสมรสมากที่สุด คือ ไม่อยากจดไม่จำเป็น อยู่กันด้วยใจ ไม่มีใครนิยมจด หรืออยู่ด้วยกันมานานแล้ว (ร้อยละ 35.9) รองลงมา คือ ความยุ่งยากของการจดทะเบียน เช่น ไม่มีเวลา ไม่มีบัตรประชาชน หรือทะเบียนบ้าน (ร้อยละ 31.2) กลัวมีปัญหาในการทำนิติกรรมจะได้เล็กลง ป้องกันการมีปัญหาเรื่องทรัพย์สินสมบัติ ไม่อยากเป็นนาง (ร้อยละ 13.5) เป็นต้น

5. ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพังมีมากขึ้น เนื่องจากอัตราการหย่าร้างที่มี แนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การแยกกันอยู่ของครอบครัว และจากการเสียชีวิตของคู่สมรส โดยเฉพาะครอบครัวที่มีแม่เป็นหัวหน้าครอบครัวและเลี้ยงลูกตามลำพังจะมีแนวโน้มสูงขึ้น การที่ ครอบครัวมีผู้ปกครองที่เป็นพ่อหรือแม่คนเดียว ทำให้ต้องแบกความรับผิดชอบทั้งของตนเอง ครอบครัว และบุตรเพิ่มขึ้น ครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียวต้องรับภาระหนักด้านเศรษฐกิจ ประสบ ปัญหาความเครียดและความวุ่นวาย ทำให้ไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนและการช่วยเหลือลูกในด้าน การเรียนอย่างเหมาะสม

6. การเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว พ่อแม่จะมีระยะเวลาการเลี้ยงดูและการอยู่กับลูกสั้นลง เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจและการให้ความสำคัญกับบทบาททางหน้าที่การงานมากกว่าครอบครัว เด็กเล็กจะถูกเลี้ยงดูในลักษณะดังนี้

6.1 ปู่ย่า ตายายเลี้ยงดูแทน สำหรับครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคงและมีถิ่น ฐานอยู่ในชนบท เมื่อคลอดบุตรและเลี้ยงดูได้ระยะหนึ่งก็จะส่งให้ปู่ย่า ตายายช่วยเลี้ยงดูแทน พ่อแม่ จะอยู่กันตามลำพัง

6.2 มีผู้ช่วยดูแลเด็ก โดยการว่าจ้างบุคคลมาช่วยเลี้ยงดูที่บ้านแทน พ่อแม่จะออกไป ทำงานนอกบ้าน เด็กจะอยู่กันตามลำพังกับผู้ช่วยดูแล ซึ่งเด็กจะต้องอยู่กับผู้ช่วยดูแลทั้งวัน หาก บุคคลที่ได้มีคุณภาพจะทำให้เด็กมีการพัฒนาการที่ดี หรือหากมีผู้สูงอายุที่เป็นปู่ย่า ตายายอยู่ด้วยจะ

ช่วยควบคุมการเลี้ยงดูได้ด้วย ในทางกลับกันหากผู้ช่วยดูแลเด็กไม่มีคุณภาพและคุณธรรม ก็จะมีผลต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็กต่อไป

6.3 การจ้างสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งมีทั้งเข้าไป-เย็นกลับ และรับกลับสัปดาห์ละครั้ง สำหรับเด็กที่ถูกเลี้ยงดูในลักษณะที่ 6.2 และ 6.3 เมื่อเด็กมีอายุได้ 2-3 ปี จะถูกส่งเข้าสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนหรือโรงเรียนอนุบาล ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะมีผลต่อพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

7. เด็กกำพร้าพ่อหรือแม่หรือทั้งพ่อและแม่อันเนื่องมาจากพ่อแม่เสียชีวิตจากการติดเชื้อเอชไอวีจำนวนมากขึ้น จากข้อมูลสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลประมาณการว่าในปี 2543 มีกลุ่มเด็กอายุ 0- 5 ปี ที่กำพร้าเพราะพ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์จำนวน 30,845 คน และกลุ่มเด็กอายุ 0 – 13 ปี จำนวน 85,663 คน และยังมีผู้ป่วยเอดส์เพิ่มขึ้นอีกอย่างต่อเนื่อง จากรายงานสถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์และผู้ติดเชื้อที่มีอาการในประเทศไทยล่าสุด (31 มกราคม 2547) สำนักกระบาดวิทยา พบว่าจำนวน ผู้ติดเชื้อที่มีอาการแล้วและผู้ป่วยเอดส์ทั้งสิ้นจำนวน 317,065 ราย เสียชีวิตแล้วจำนวน 72,965 ราย

การดำเนินงานด้านครอบครัว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) กำหนดให้มีแผนพัฒนากำลังคน สังคมและวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมในระดับพื้นฐาน คือ คน ครอบครัวและชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลโดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2533 ได้กำหนดให้มี “วันครอบครัว” เป็นครั้งแรก โดยกำหนดให้วันที่ 14 เมษายน ของทุกปีเป็นวันครอบครัวแห่งชาติ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของสถาบันครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีโอกาสใช้เวลาดังกล่าวพัฒนาความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว ให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว ภายใต้คำขวัญที่ว่า “ความรัก ความเข้าใจ คือสายใยของครอบครัว” นับเป็นการวางรากฐานสำคัญของการพัฒนาสถาบันครอบครัว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เริ่มกำหนดมาตรการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว สนับสนุนความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ให้เกิดความตระหนักต่อปัญหา การจัดการกับปัญหา การเปิดศูนย์ให้ความช่วยเหลือด้านคำปรึกษาปัญหาทางสังคม กฎหมาย การงานอาชีพ การให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพกายและจิต ฯลฯ นอกจากนี้รัฐบาลได้มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการด้านครอบครัวขึ้น ในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2535 และในวันที่ 7 ธันวาคม 2536 รัฐบาลไทยได้ตอบสนองต่อมติที่ประชุมสมัชชาของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยประกาศให้ปี พ.ศ. 2537 เป็นปีครอบครัวสากล (1994 International Year of the Family)

พร้อมกับประเทศสมาชิกทั่วโลกอีก 91 ประเทศ

นโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว

นโยบายและแผนระยะยาวด้านครอบครัว พ.ศ. 2537-2546

ในปี 2537 คณะอนุกรรมการด้านครอบครัวได้ร่วมกันจัดทำนโยบายและแผนการพัฒนาสถาบันครอบครัวขึ้นเป็นครั้งแรก คือ ร่างนโยบายและแผนระยะยาวด้านครอบครัว พ.ศ. 2537 - 2546 เพื่อเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาครอบครัวที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และวันที่ 26 สิงหาคม 2540 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัวประกอบด้วย

นโยบาย

1. สนับสนุนให้สถาบันครอบครัวมีความมั่นคงเพื่อทำหน้าที่ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามคุณลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์
2. ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้เข้าในบทบาทของสามีภรรยา บิดา มารดา ลูกหลาน และ ผู้สูงอายุ เพื่อให้ประสานเกื้อกูลความสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้แน่นแฟ้นมากขึ้น
3. ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและการเคารพในคุณค่าและสิทธิของกันและกันในระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว
4. รณรงค์ให้มีการคุ้มครองครอบครัว ตลอดจนสวัสดิการและบริการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาครอบครัว
5. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านครอบครัวให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลข้อสนเทศเกี่ยวกับครอบครัว
6. ให้มีกลไกดำเนินงาน การจัดการ การประสานงานและการติดตามและประเมินผลงาน
7. สนับสนุนให้องค์กรเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรชุมชนและประชาคม รวมทั้งเด็กเยาวชน ผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

แผนงาน

1. แผนพัฒนาศักยภาพครอบครัว

ให้ความรู้ด้านการเป็นสามีภรรยาที่ดีและการเป็นบิดามารดาที่เหมาะสม และรับผิดชอบกับคู่สมรสก่อนแต่งงานและพึงแต่งงาน เพื่อเตรียมพร้อมจะมีครอบครัวและเป็นการป้องกันปัญหาครอบครัวให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปด้านครอบครัวศึกษา เพศศึกษา สตรีศึกษาและการพัฒนาเด็กเล็กให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสามี ภรรยาที่ดี มีคุณธรรมและการดำเนินชีวิตครอบครัวให้ร่มเย็นเป็นสุขให้ความรู้ด้านจิตวิทยาของผู้สูงอายุแก่ทั้งผู้สูงอายุและครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ รวมทั้งการเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพส่งเสริมบทบาทของความเป็นพ่อที่มีคุณภาพ

ให้บุรุษมีความภูมิใจในบทบาทของพ่อ รวมทั้งส่งเสริมให้บุรุษมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบครอบครัวและเลี้ยงดูอบรมลูกให้มากขึ้นรณรงค์ให้ปรับเปลี่ยนค่านิยม รักการมีสามีหรือภรรยาคนเดียว และละ ดด เลิกความ ตำส่อนทางเพศ หรือการล่วงประเวณีรณรงค์ให้บุรุษมีส่วนร่วมจริงจังกในการวางแผนครอบครัวรณรงค์ให้ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งกิจกรรมนันทนาการด้วย ส่งเสริมให้สถาบันสื่อมวลชนให้ความสนใจในด้านครอบครัว ในด้านการจัดการสื่อ ต่าง ๆ รายการจัดทำละครหรือภาพยนตร์ ตลอดจนสารคดี เพื่อเพิ่มความตระหนักให้เห็นความสำคัญของครอบครัว และปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาครอบครัวรณรงค์ยุติการปฏิบัติต่อกันและกันในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงทั้งทางกาย ทางเพศ วาจา อารมณ์และจิตใจส่งเสริมสถาบันศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจรจร โลงและพัฒนาครอบครัว ส่งเสริม สนับสนุนสถาบันครอบครัวให้พึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจส่งเสริมให้ครอบครัวตระหนักความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและมีบทบาทในการดูแลสิ่งแวดล้อม

2. แผนพัฒนาด้านกฎหมาย

ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธอันดี และการเคารพในคุณค่าและสิทธิของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเผยแพร่กฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัวและเกี่ยวกับการดำเนินการด้านนิติกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในครอบครัวเร่งรัดจัดให้มีศาลเยาวชนและครอบครัว หรือแผนกคดีเด็ก เยาวชนและครอบครัวตามความเหมาะสมให้ครบทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักรจัดให้มีบริการทางกฎหมายแก่ครอบครัวที่มีปัญหา โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเร่งรัดให้มีพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม พระราชบัญญัติสงเคราะห์และคุ้มครอง สวัสดิภาพเด็ก ซึ่งมีความสำคัญต่อบทบาทของครอบครัวอย่างมาก

3. แผนงานด้านคุ้มครองและสวัสดิการ

พัฒนาคุณภาพและขยายบริการแนะแนวและบริการให้คำปรึกษา หรือเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวให้กระจายตัวมากขึ้นรณรงค์ให้หน่วยงานราชการและภาคเอกชนจัดบริการช่วยเหลือปัญหาแก่ครอบครัว และให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เพิ่มอัตราเจ้าหน้าที่ด้านนี้ให้แก่ องค์กรที่เกี่ยวข้องรณรงค์ให้มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพงานแนะแนว ครอบครัว โดยเฉพาะการจัดการฝึกอบรม แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างนักวิชาการและนักปฏิบัติการ เป็นครั้งคราวอย่างต่อเนื่องดำเนินการให้สวัสดิการครอบครัว เช่น การลาคลอดที่ขยายช่วงเวลายาวขึ้น และการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สวัสดิการเด็กปฐมวัย สวัสดิการผู้สูงอายุ สวัสดิการครอบครัวที่อยู่ในภาวะเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้นเด็กและหญิงในแรงงานและครอบครัวที่อยู่ในภาวะยากลำบาก เช่น ครอบครัวเร่ร่อน เป็นต้นส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและ

เอกชน องค์กรและบริษัทธุรกิจเอกชนต่าง ๆ รวมทั้งชุมชนจัดให้บริการด้านครอบครัวศึกษา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จัดนันทนาการ จัดสถานเลี้ยงเด็กในที่ทำงานและกิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยให้ครอบครัวมั่นคง ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

4. แผนงานด้านวิจัยและด้านข้อมูลข้อเสนอ

4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการศึกษาวิจัยในงานด้านต่าง ๆ เช่น การวิจัยศึกษาภาวะ โครงสร้าง และความเป็นไปภายในครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ และผลกระทบที่มีต่อครอบครัว เป็นต้น

4.2 การวิจัยเปรียบเทียบเรื่องครอบครัวที่มาจากลักษณะเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ

4.3 การศึกษาเรื่องครอบครัวกับเศรษฐกิจ ครอบครัวกับกฎหมาย ครอบครัวกับวัฒนธรรม ครอบครัวกับศาสนา ครอบครัวกับสังคม และครอบครัวกับการเลี้ยงดูอบรมเด็ก เป็นต้น

4.4 การศึกษาและพัฒนาระบบสวัสดิการครอบครัวที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

4.5 ศึกษาและพัฒนาคุณภาพและระบบบริการแนะแนวครอบครัว รวมทั้งพัฒนา

เครือข่ายงานบริการให้มีการกระจายตัวที่เหมาะสมและประสานกัน

4.6 รมรงค์ให้หน่วยงานที่มีทุนวิจัยสนใจปัญหาครอบครัวมากขึ้น

4.7 จัดให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยแก่ประชาชน เพื่อให้ทราบและรู้จักใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย

4.8 จัดให้มีระบบการเก็บ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูลด้านครอบครัว และข้อมูลเสนออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน

5. แผนพัฒนากลไก องค์กรชุมชนและประชาคม การจัดการ การระดมทรัพยากร การติดตามและประเมินผลงาน

5.1 ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทุกประเภทและระดับมีหน้าที่พัฒนาสถาบันครอบครัว รวมทั้งให้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เทศมนตรี อาสาสมัคร ชุมชน เป็นต้น ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นสมาชิกครอบครัวที่รับผิดชอบ ตลอดจนยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

5.2 จัดให้มีการทำแผนปฏิบัติการ ทำโครงการกิจกรรมพร้อมดำเนินการให้มีการติดตามและประเมินผลงาน

ยุทธศาสตร์ การพัฒนาสถาบันครอบครัวแบบบูรณาการ

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2547 เห็นชอบในกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัวแบบบูรณาการที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มตินำเสนอ โดยได้มอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ใช้เป็นกรอบใน

การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาบ้านครอบครัว พ.ศ. 2547 –2556 และแผนปฏิบัติการประจำปี 2548 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาบ้านครอบครัวแบบบูรณาการ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย

1.1 การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในครอบครัวอย่างเป็นองค์รวมโดย

รณรงค์ให้ความรู้และปรับเจตคติของประชาชนให้มีทักษะชีวิตที่เหมาะสมในทุกช่วงวัย เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนสมรส การเลี้ยงดูและอบรมบุตร การเสริมสร้างจริยธรรม คุณธรรมและจิตสำนึกสาธารณะ ฯลฯ รวมทั้งสนับสนุนให้สื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตครอบครัว

จัดบริการด้านสุขภาพและส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม เช่น บริการอนามัยเจริญพันธุ์ การวางแผนครอบครัว การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา ฯลฯ

เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของครอบครัว เช่น การสร้างทักษะในการประกอบอาชีพและหารายได้ที่เหมาะสม

1.2 การสร้างหลักประกันคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบที่เหมาะสม แก่ครอบครัวทั่วไป ครอบครัวเสี่ยงและครอบครัววิกฤต โดย

จัดบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนครอบครัวที่มีรายได้และพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ เช่น บริการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุ ส่งเสริมระบบการออม การประกันสุขภาพ และระบบประกันชีวิต เป็นต้น

จัดสวัสดิการสงเคราะห์แก่ครอบครัวยากจนด้อยโอกาส ครอบครัวกลุ่มเสี่ยง และครอบครัววิกฤตอย่างเป็นสหวิชาชีพ เช่น บริการจัดหางาน บริการให้คำปรึกษาแนะแนวครอบครัว สวัสดิการสงเคราะห์ครอบครัว ฯลฯ

สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและน่าอยู่ต่อครอบครัว ปรับใช้พื้นที่สาธารณะและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัวและระหว่างครอบครัวและชุมชน

กำหนดมาตรการทางการเงินการคลังและสังคมเพื่อช่วยเหลือพัฒนาครอบครัว เช่น การลดหย่อนภาษีเงินได้หรือให้เงินสงเคราะห์แก่ผู้อุปการะเด็กหรือผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้

กระตุ้นและจูงใจให้ชุมชนและระบบเครือข่ายเข้ามาช่วยเหลือครอบครัวที่ยากลำบากในชุมชน

รณรงค์ให้ความรู้เพื่อสร้างค่านิยมและเจตคติที่ถูกต้องแก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการขจัดความรุนแรงในครอบครัว

สนับสนุนให้สื่อเสนอเรื่องที่สร้างสรรค์และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว และกำกับดูแลสื่อไม่ให้มีการนำเสนอเรื่องที่ส่งเสริมความรุนแรงในครอบครัว

1.3 การสร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการให้เกื้อหนุนการสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง โดย

1.3.1 การสร้างและปรับระบบ/กลไกการบริหารจัดการ

ส่งเสริมให้กลไกการทำงานของภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนร่วมมือกันอย่างเป็นเครือข่ายในการจัดบริการแก่ครอบครัวแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร (One stop service)

ปฏิรูปกฎหมายครอบครัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยให้มีการบังคับใช้อย่างจริงจังและปรับกระบวนการยุติธรรมทุกชั้นตอนให้สนับสนุนการดำเนินงาน

บูรณาการความรู้ด้านกฎหมายครอบครัวไว้ในระบบการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวผ่านสื่อทุกรูปแบบอย่างกว้างขวาง

พัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เช่น ผู้ทำงานด้านเด็กปฐมวัย ที่ปรึกษาด้านครอบครัว ฯลฯ รวมทั้งให้มีการสร้างเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานและมีการ แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์เพื่อต่อยอดแนวทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

1.3.2 การพัฒนาระบบข้อมูลและงานวิจัยด้านครอบครัว

ให้มีการพัฒนาศึกษาเพื่อประเมินสถานการณ์และการพัฒนาครอบครัว โดยพัฒนาจากดัชนีความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวของสศช. รวมทั้งมีการพัฒนาฐานข้อมูลด้านครอบครัวที่ทุกหน่วยงานสามารถใช้ประโยชน์ได้

2. ส่งเสริมงานวิจัยที่มีคุณภาพแบบสหวิทยาการ โดยเพิ่มการมีส่วนร่วมของพหุภาคีและชุมชน และให้มีการสร้างเครือข่ายนักวิจัยด้านครอบครัวเพื่อให้งานวิจัยมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน รวมทั้งให้มีการนำผลการวิจัยมาเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ สนับสนุนให้ชุมชนเป็นผู้เก็บข้อมูลด้านครอบครัวด้วยตนเอง และให้มีการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสถาบันครอบครัว

3. การสนับสนุนบทบาทของสถาบันครอบครัวในการเป็นทุนทางสังคม โดย

3.1 รมรณรงค์ให้ครอบครัวเป็นแหล่งเรียนรู้ให้การอบรมและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เช่น ช่างฝีมือพื้นบ้าน การเคารพผู้อาวุโส ความเมตตากรุณา เป็นต้น

3.2 รมรณรงค์และสนับสนุนให้ครอบครัวมีจิตสำนึกสาธารณะและเป็นอาสาสมัครทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

3.3 สร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัวและเครือญาติบนพื้นฐานวัฒนธรรมช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

3.4 ผนุงรค้ให้ม้การลด ละ เลิกบ้จจยที่เป้นด้นเหตุของปัญหาครอบคร้ว เช่น อบายมุข สุรา สถานบ้นเทง ฯลฯ

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาบ้านครอบครัว พ.ศ. 2547-2556

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาบ้านครอบครัวอย่างเป็นองค์รวมครอบคลุมทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว จำเป็นต้องคำนึงถึงแนวทางการดำเนินยุทธศาสตร์หลัก 4 แนวทาง ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์หลักการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวแบบองค์รวม ประกอบด้วย

1.1 ยุทธศาสตร์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครอบครัว

1.1.1 จัดการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวทุกรูปแบบทั้งในและนอกระบบ โรงเรียน รวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัยที่เหมาะสมและอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถถ่ายทอดค่านิยม จริยธรรมและคุณธรรม รวมทั้งมีเจตคติที่ดีในการดำเนินชีวิต ครอบครัวที่มีความสุข และพึ่งพาตนเองได้ ตระหนักรู้บทบาทหญิงชาย เคารพสิทธิกันและกัน มีค่านิยมความเป็นครอบครัวและจริยธรรมทางเพศ ตลอดจนการสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในครอบครัว

1.1.2 เตรียมความพร้อมก่อนสร้างครอบครัว โดยเฉพาะก่อนแต่งงานและสำหรับคู่สมรสให้มีการวางแผนการดำเนินชีวิตครอบครัว รู้คุณค่าและรับผิดชอบปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของตนตามสถานภาพของวงจรชีวิตในครอบครัวในฐานะสามี ภรรยา พ่อ แม่ ลูก ผู้ปกครองลุง ป้า น้า อาและปู่ ย่า ตา ยาย

1.1.3 พัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดี ดูแลเอื้ออาทรต่อกัน และมีเวลาให้กับครอบครัว

1.1.4 อบรมเลี้ยงดูลูกหลานให้มีพัฒนาการสมดุรอบด้านและเหมาะสมตามวัย มีวินัยในตนเอง รู้จักใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา เป็นผู้มีความรู้ จริยธรรม รวมทั้งค่านิยมทางเพศ มีทักษะชีวิต ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและพลเมืองดีที่สร้างสรรค์ รู้จักสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ ห่วงใยสังคม และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก

1.1.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวมีความรู้ทักษะ และสามารถเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะที่เป็นผู้สูงอายุผู้พิการและผู้ป่วยเรื้อรังได้

1.2 ยุทธศาสตร์การสร้างสุขภาพของครอบครัว

1.2.1 ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวตระหนักในความสำคัญของการมีสุขภาพแบบองค์รวมตลอดช่วงชีวิต ให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี มีวิถีภาวะทางอารมณ์ มีการปรับตัวตามวัยและสภาวะสังคม

1.2.2 ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะผู้ชายซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างสุขภาพครอบครัวด้วยตั้งแต่ก่อนสมรส ระหว่างตั้งครรภ์ และการดูแลสุขภาพเด็กตามวัย และสุขภาพทางเพศ ทั้งในครอบครัวและในสังคมส่วนรวมด้วย

1.2.3 ให้สมาชิกในครอบครัว เข้าใจและรับผิดชอบเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์ อันหมายรวมถึง เพศศึกษาตามวัย สุขภาพ พฤติกรรมทางเพศ การมีบุตร และการวางแผนครอบครัว

1.2.4 จัดสภาพแวดล้อมรวมทั้งอนามัยสิ่งแวดล้อมและบริการด้านสังคมเชิงรับและเชิงรุกให้เอื้อต่อการพัฒนาครอบครัวและชีวิตครอบครัว

1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวเพื่อความมั่นคง

1.3.1 สร้างศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของครอบครัวบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการทำมาหารายได้และจับจ่ายใช้สอยอย่างเหมาะสมรู้จักประหยัดและออม เพื่ออนาคต เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีคุณภาพ ไม่ตามกระแสบริโภคนิยม และช่วยให้ครอบครัวสามารถสร้างงาน และรายได้อย่างซื่อสัตย์และรับผิดชอบ โดยให้พ่อแม่และผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็กและเยาวชน

1.3.2 ฝึกทักษะอาชีพและพัฒนาฝีมือแรงงาน รวมทั้ง การแนะแนวอาชีพ โดยเฉพาะกับเยาวชนให้เกื้อกูลต่อการพึ่งตนเองและความมั่นคงของครอบครัว โดยให้รู้จักการสร้างงานและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญและการเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศ การตลาด และทักษะการบริหารจัดการ

1.3.3 ส่งเสริมการพัฒนาภูมิปัญญาไทยและเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมทั้งการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ

2. ยุทธศาสตร์หลักการสร้างหลักประกันคุ้มครองทางสังคมของครอบครัว ประกอบด้วย

2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนา การบังคับใช้กฎหมาย กฎและระเบียบข้อบังคับ

2.1.1 ให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวคิดด้านสิทธิเด็ก สิทธิสตรี และสิทธิมนุษยชนสากล

2.1.2 ให้มีมาตรการทางการเงินการคลังเพื่อส่งเสริมสนับสนุนครอบครัว เช่น การลดหย่อนภาษีในการเลี้ยงดูบุตรให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นผู้พิการและผู้สูงอายุ

2.1.3 สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือและให้บริการทางกฎหมายแก่ครอบครัวที่มีปัญหา และหรือกำลังมีปัญหารวมทั้งการให้ความรู้เบื้องต้นด้านกฎหมายแก่ครอบครัวทั่วไป

2.1.4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย

2.1.5 วางแผนประสานงานและทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

2.1.6 บูรณาการความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับครอบครัวไว้ในระบบการศึกษาทุกระบบและทุกประเภทตลอดจนการให้ความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ครอบครัวสังวรระวังและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

2.1.7 เผยแพร่กฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ที่ว่าด้วยครอบครัวอย่างกว้างขวาง

2.2 ยุทธศาสตร์การลดปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัว

2.2.1 จัดระบบสวัสดิการสังคมพื้นฐานเพื่อความมั่นคงของครอบครัว รวมถึงการจัดบริการรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กในหน่วยงานหรือสถานประกอบการ และศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

2.2.2 ขยายบริการให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาที่จำเป็นแก่ครอบครัว รวมทั้งบริการสุขภาพจิตและบริการแนะแนวแก่กลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ

2.2.3 เสริมสร้างและสนับสนุนให้ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันในด้านศาสนา ศิลปะดนตรี กีฬา งานอดิเรก นันทนาการ และกิจกรรมชุมชนที่สร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอ

2.2.4 สนับสนุนให้หน่วยงานและผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารหรือนายจ้าง คำนึงถึงความสำคัญของครอบครัวของผู้ใต้บังคับบัญชา เจ้าหน้าที่ พนักงานหรือลูกจ้าง และสนับสนุนคุณภาพชีวิตของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้โอกาสสมาชิกได้อยู่ร่วมกัน

2.2.5 สร้างระบบเฝ้าระวังเตือนภัยสำหรับครอบครัวและเด็กกลุ่มเสี่ยงประเภทต่าง ๆ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

2.3 ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือและแก้ไขครอบครัวที่มีปัญหา

2.3.1 สร้างเครือข่ายการแจ้งเหตุสำหรับครอบครัว รวมทั้ง เด็กและเยาวชนที่ต้องการความช่วยเหลือและจัดหาสถานที่พักฉุกเฉินชั่วคราวพร้อมบริการที่เข้าถึงได้ง่ายและทัน่วงที

2.3.2 จัดบริการช่วยเหลือขั้นพื้นฐานที่จำเป็น บริการแนะแนวเชิงจิตวิทยาและเชิงกฎหมาย รวมทั้งบริการในรูปแบบต่าง ๆ โดยอาศัยระบบเครือข่ายครอบครัวระบบเครือข่าย และ การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีทุกภาคส่วน

2.3.3 พัฒนาระบบการติดตามผลของการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ได้ต่อไป

2.3.4 กำหนดมาตรการจูงใจสำหรับอาสาสมัคร หรือผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ

2.3 ยุทธศาสตร์การป้องกันและจัดการความรุนแรงในครอบครัว

2.4.1 สร้างเสริมความรู้และทักษะการสื่อสารในครอบครัว เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในครอบครัว พร้อมทั้ง รู้จักจัดการกับปัญหา โดยหลีกเลี่ยงวิธีการรุนแรง แต่ใช้เหตุผลและวิธีเชิงสันติ

2.4.2 ให้การศึกษาแก่สมาชิกครอบครัวและชุมชน เรื่องบทบาทหญิงชายและการสร้างความสัมพันธ์อันดี เพื่อลด ละ เลิก การใช้ความรุนแรง และตระหนักถึง ผลกระทบต่อสังคมทุกระดับของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

2.4.3 ใช้เครือข่ายชุมชนในการเฝ้าระวังการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้มีกลไกการประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือคุ้มครองโดยวิธีสหวิชาชีพอย่างครบวงจรแก่ผู้ถูกกระทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ และผู้กระทำ

2.4.4 สนับสนุนให้สื่อทุกประเภท เสนอเรื่องที่สร้างสรรค์และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว และกำกับดูแลสื่อทุกชนิดไม่ให้นำเสนอสื่อที่มีลักษณะส่งเสริมความรุนแรง

2.4.5 รมรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อสร้างค่านิยมและเจตคติที่ถูกต้องแก่ประชาชนทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและจัดการความรุนแรงในครอบครัว

2.4.6 ใช้กระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการแก้กฎหมาย พัฒนากระบวนการยุติธรรม และการเสริมสร้างเจตคติที่ถูกต้องของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว

2.4.6.1 รมรงค์ ลด ละ เลิก อบายมุขและยาเสพติด รวมทั้งปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งเป็นต้นเหตุของความรุนแรง

3. ยุทธศาสตร์หลักการสร้างระบบกลไกบริหารจัดการให้เกื้อหนุนความเข้มแข็งของครอบครัว ประกอบด้วย

3.1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาครอบครัว

3.1.1 ส่งเสริมและพัฒนาสื่อทุกประเภท รวมทั้ง สื่อมวลชนให้สร้างสรรค์ โดยให้ครอบครัวเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้รวมถึงการให้ความรู้ชีวิตครอบครัวตามวงจรชีวิตครอบครัวในแต่ละช่วง เช่นบทบาทการเป็นพ่อแม่ที่ดี การเป็นผู้บริโภคที่ดี

ไม่ ฟุ้งเฟ้อ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การสร้างความตระหนักในคุณค่าของครอบครัวไทยและบทบาทหน้าที่ของครอบครัว การปรับเปลี่ยนค่านิยมและความเชื่อที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับครอบครัว และบทบาทหญิงชาย

3.1.2 สนับสนุนให้ครอบครัวและประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบสื่อ โดยเฉพาะสื่อที่สร้างปัจจัยเสี่ยง รู้จักเลือกรับเลือกใช้ รู้เท่าทันการโฆษณาและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว

3.1.3 กำกับดูแลและตรวจสอบสื่อทุกประเภท รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ให้นำเสนอสื่อที่มีพิษภัย โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในลักษณะกระตุ้นทางเพศ และสร้างเสริมแรงทั้งทางเพศร่างกาย วาจา และจิตใจ

3.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัว

3.2.1 สนับสนุนให้มีการผลิตบุคลากรที่ทำงานด้านครอบครัว โดยมีการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียน รวมทั้ง มีมาตรการประกันคุณภาพ

3.2.2 สร้างเสริมศักยภาพของบุคลากรที่ทำงานด้านครอบครัวอยู่แล้ว อันหมายรวมถึงผู้ทำงานด้านเด็กปฐมวัย เด็ก เยาวชน ครอบครัว ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มครอบครัว ผู้ด้อยโอกาส และครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม ด้วยการให้การฝึกอบรมทุกประเภทและทุกรูปแบบ ตลอดจนมี มาตรการประกันคุณภาพ

3.2.3 ส่งเสริมการผลิตบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ในรูปแบบและแขนงวิชาที่สัมพันธ์กับครอบครัวและการพัฒนาครอบครัว

3.2.4 จัดสรรทรัพยากรเพื่อการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านครอบครัว

3.2.5 ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างเครือข่ายองค์กรวิชาชีพ และองค์กรอื่น ๆ ที่ทำงานสัมพันธ์กับการพัฒนาครอบครัว

3.3 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านครอบครัว

3.3.1 สร้างความเข้มแข็งของกลไกในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างแนวร่วมประสานความร่วมมือ และระดมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมทั้ง องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว อาสาสมัคร องค์กรชุมชนและประชาชน

3.3.2 พัฒนาระบบข้อมูลและใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ในการวางแผน การประเมินผล และการพัฒนาครอบครัว เด็ก และเยาวชนในทุกระดับ

3.3.3 แสวงหาและจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3.4 พัฒนาตัวบ่งชี้ในทุกกระดับและใช้ตัวบ่งชี้ในการวางแผน ติดตามประเมินผล และพัฒนาครอบครัว โดยให้มีการประเมินตัวบ่งชี้เป็นระยะ ๆ

3.3.5 สร้างระบบติดตามงานและระบบประเมินผลโดยให้ประเมินนโยบายและ แผนฉบับนี้เมื่อครบสองปีครั้งและปลายปีที่ห้า

3.3.6 สนับสนุนกลไกระดับชาติ ให้ทำหน้าที่บริหารจัดการแผนยุทธศาสตร์นี้ให้ บังเกิดผลและให้มีการรายงานสถานการณ์ครอบครัวต่อคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนเป็นระยะ ๆ

3.4 ยุทธศาสตร์การศึกษาวิจัยพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาครอบครัว

3.4.1 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเก็บและวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับครอบครัวที่ สามารถใช้ประโยชน์ในทุกกระดับ

3.4.2 สนับสนุนหน่วยงานวิชาการประสานเครือข่ายด้านวิจัย และเครือข่ายข้อมูล สารสนเทศในการพัฒนาครอบครัว รวมทั้งเด็กและเยาวชน

3.4.3 สนับสนุนการวิจัยที่มีคุณภาพแบบสหวิทยาการ โดยให้เพิ่มการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน และนำผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

3.4.4 สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ความรู้จากผลการวิจัยด้านครอบครัวที่เชื่อถือได้ ให้แก่หน่วยงานทุกภาคส่วน และโดยเฉพาะสำหรับประชาชน เพื่อให้เข้าใจง่ายและนำไปใช้ในการ พัฒนาครอบครัว

4. ยุทธศาสตร์หลักการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายทางสังคมเพื่อพัฒนาครอบครัว ประกอบด้วย

4.1 ยุทธศาสตร์การสร้างครอบครัวเป็นสุข ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีคุณภาพ

4.1.1 ส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการสร้างความรักความเข้าใจและ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวและระหว่างครอบครัวกับชุมชน

4.1.2 สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวและชุมชน

4.1.3 สนับสนุนบทบาทการมีส่วนร่วมของครอบครัวในชุมชน และให้ครอบครัว และชุมชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างครอบครัวและชุมชน

4.1.4 สนับสนุนชุมชนให้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะด้าน สวัสดิการครอบครัว

4.1.5 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาครอบครัว อย่างต่อเนื่อง

4.1.6 สนับสนุนส่งเสริมให้ครอบครัวมีพลังในการสร้างสังคมที่มีคุณภาพ

ดัชนีความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว

การอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นครอบครัว มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นสถาบันหลัก ซึ่งประกอบกันเป็นสังคมที่เข้มแข็ง มั่นคง มีสันติสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงมอบหมายให้สถาบันแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว จัดทำโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัด “ครอบครัวอยู่ดีมีสุข” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด “ครอบครัวอยู่ดีมีสุข” ที่ยอมรับร่วมกันและสร้างตัวชี้วัด ภาวะการอยู่ดีมีสุขที่เป็นจริงของครอบครัวไทย ดังนี้

ครอบครัวอยู่ดีมีสุข หมายถึง สภาพครอบครัวที่พึงประสงค์อันเกิดจากการรวมตัวในรูปแบบที่หลากหลายของบุคคลที่มาดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน พึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถปรับตัวได้อย่างสร้างสรรค์ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องสังคมอย่างมีคุณธรรม จากกรอบแนวคิด ดังกล่าวได้จำแนกองค์ประกอบของครอบครัวอยู่ดีมีสุขเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. รูปแบบครอบครัว หมายถึง ลักษณะโครงสร้างที่มีความหลากหลายของการรวมตัวของสมาชิกที่มีจุดหมายในการสร้างครอบครัวร่วมกัน
 2. บทบาทหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การทำหน้าที่ของครอบครัวที่จะดูแลความต้องการ และพัฒนาคุณภาพของสมาชิกอย่างเป็นองค์รวม ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความเป็นอยู่ทั้งร่างกายและจิตใจ ด้านการพัฒนาปลูกฝังความเป็นมนุษย์ที่ดี เป็นแหล่งที่เอื้อต่อการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรม
 3. สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ที่เพิ่มความผูกพัน เคารพรักและเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งประเมินได้จากพฤติกรรม การสื่อความหมายมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ ตัดสินใจ และทำกิจกรรมในบรรยากาศที่สงบสุข
 4. การพึ่งพาตนเอง หมายถึง ความสามารถของครอบครัวที่อยู่รอด โครงสร้างทำหน้าที่ และรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีโดยสมาชิกทั้งหญิงและชายช่วยกันปรับตัวในกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งประเมินได้จากการดูแลตนเองได้ทางด้านเศรษฐกิจการจัดการชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และบริการทางสังคม
 5. การเกื้อกูลสังคมอย่างมีคุณธรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ/หรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่เป็นผู้ก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือสร้างปัญหาสังคม
- จากองค์ประกอบของ “ครอบครัวอยู่ดีมีสุข” 5 ด้าน คัดสรรตัวชี้วัดได้ 22 ตัวชี้วัด สามารถจำแนกกลุ่มตัวชี้วัดเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวชี้วัดเกี่ยวกับครอบครัวซึ่งมีอยู่แล้วในฐานะข้อมูลในปัจจุบันนำมารวบรวมและสังเคราะห์เป็นดัชนีเพื่อสะท้อนภาวะครอบครัวอยู่ดีมีสุข ได้แก่ ข้อมูลจปฐ. กชช.2 ค ของกรมการพัฒนาชุมชน และข้อมูลอัตราการสมรส อัตราการหย่า ของกรมการปกครอง

2. กลุ่มตัวชี้วัดเกี่ยวกับครอบครัวที่สามารถจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้ในกระบวนการจัดทำฐานข้อมูลที่มีอยู่ ได้แก่ ข้อมูลครอบครัวผาสุก ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หากมีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมคำถามจะทำให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. กลุ่มตัวชี้วัดเกี่ยวกับครอบครัวที่จำเป็นแต่ยังไม่มีโอกาสจัดเก็บได้ในกระบวนการจัดทำฐานข้อมูลปัจจุบัน ได้แก่ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งปรากฏในรายงานวิจัย

ผลการนำตัวชี้วัดไปศึกษาภาวะการเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุขของคนไทยด้านชีวิตครอบครัว

การคำนวณเป็นดัชนีชีวิตครอบครัว (Composite index) เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว ในช่วงก่อนเกิดวิกฤต (พ.ศ. 2535-2539) ช่วงวิกฤต (พ.ศ. 2540 - 2541) และหลังวิกฤต (พ.ศ. 2542-2543) ต่อเนื่องถึงปี 2544-2545 ได้นำข้อมูลสัมพันธภาพในครอบครัวและการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจมาคำนวณเป็นดัชนีชีวิตครอบครัว ดังนี้

1. สัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญทำให้สมาชิกใน ครอบครัวอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความอบอุ่น สามารถสืบทอดและดำรงความเป็นครอบครัว กล่าวคือ เมื่อครอบครัวมีความรัก ความอบอุ่นแล้ว สมาชิกในครอบครัวก็ย่อมจะมีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างเต็มที่ การประเมินความสำเร็จในการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว จะพิจารณาจากการที่สมาชิกมีโอกาสจดทะเบียนสมรส และการจดทะเบียนหย่าซึ่งประกอบด้วยดัชนีย่อย ดังนี้

1.1 ครอบครัวอบอุ่น พิจารณาจากสมาชิกทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ปฏิสัมพันธ์กันสม่ำเสมออย่างน้อย 2 ครั้ง/สัปดาห์ มีการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาครอบครัว เด็กในครัวเรือนไม่เคยหนีออกจากบ้าน

1.2 อัตราการจดทะเบียนสมรสต่อ 1,000 บ้านในปีนั้น

1.3 อัตราการจดทะเบียนหย่าต่อ 1,000 บ้านในปีนั้น

2. การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของครอบครัวการดำเนินชีวิตในครอบครัวจะอยู่ดีมีสุขได้นั้นจะต้องมีรายได้เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัว และมีเงินออมสำหรับใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ครอบครัวที่สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้เช่นนี้จะสามารถทำหน้าที่ของครอบครัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัด

ความสำเร็จในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของครอบครัวจะพิจารณาจากสัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้ประจำสูงกว่า รายจ่ายในอัตราร้อยละ 10 ต่อครัวเรือนทั้งหมด

ภาวะความอยู่ดีมีสุขของประชาชนด้านชีวิตครอบครัวโดยรวมลดลง เนื่องจากปัญหาด้าน สัมพันธภาพในครอบครัว ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยในช่วงก่อนวิกฤตดัชนีชีวิตครอบครัวที่เคยมีค่าร้อยละ 68.48 ลดลงเหลือร้อยละ 66.89 เมื่อเกิดวิกฤต และยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือเพียงร้อยละ 63.35 ภายหลังวิกฤตสถานการณ์ดังกล่าวยังไม่ดีขึ้น เนื่องจากค่าดัชนีได้ลดลงในปี 2544 และ 2545 เหลือเพียงร้อยละ 62.92 และ 62.21 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากระดับการพัฒนาพบว่า ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่ ลดลง ปัจจัยสำคัญที่กระทบต่อชีวิตครอบครัว ได้แก่ สัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว โดยค่าดัชนีลดลงจากร้อยละ 75.78 ในช่วงเกิดวิกฤตเหลือร้อยละ 69.41 ในช่วงหลังวิกฤต และลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียงร้อยละ 67.49 ในปี 2544-2545 ส่วนการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ ถึงแม้จะมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่ ดีขึ้นจาก ร้อยละ 53.34 ในช่วงก่อนวิกฤต เป็นร้อยละ 55.82 ภายหลังวิกฤต และเพิ่มเป็นร้อยละ 57.57 ในปี 2544 แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง เพื่อให้ครอบครัวไทยอีกจำนวนมากสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

นักวิชาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อธิบายความหมายของคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic violence หรือ Family violence) ไว้สรุปได้ดังนี้

1. การนิยามของความรุนแรงในครอบครัวในด้านสังคมจิตวิทยา (Psycho-social)

Mary Ann Dutton (1990 อ้างถึงใน เหมวรรณ เหมะนัด, 2553, หน้า 9) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมการใช้อำนาจควบคุมด้วยวิธีการใช้กำลังประทุษร้ายต่อร่างกาย เพศ และจิตใจของผู้ถูกรักษา นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงการใช้อำนาจควบคุมกระทำต่อเด็ก ทรัพย์สิน สัตว์เลี้ยง หรือบุคคลอื่น ซึ่งผู้ใช้ความรุนแรงหรือผู้เชื่อว่าจะใช้ความรุนแรงต่อเด็กย่อมมีแนวโน้มว่าจะกระทำต่อผู้หญิงในครอบครัวเช่นกัน

Buzawa and Buzawa (1990 อ้างถึงใน เหมวรรณ เหมะนัด, 2553, หน้า 9) หมายถึง ความรุนแรงระหว่างชายหญิงซึ่งอยู่ด้วยกันหรือเคยอยู่ด้วยกันอย่างฉันทามิภริยาเป็นการนิยามในความหมายอย่างกว้าง โดยการสมรสจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตามและผู้ก่อเหตุรุนแรงอาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้

Walter (n.d. อ้างถึงใน เหมวรรณ เหมะนัค, 2553, หน้า 9) หมายถึง การได้รับบาดเจ็บจากการทำร้ายซึ่งทั้งทางร่างกายและกระทบ กระเทือนอารมณ์ความรู้สึกทางจิตใจด้วย

Star (n.d. อ้างถึงใน เหมวรรณ เหมะนัค, 2553, หน้า 9) หมายถึง การข่มขู่หรือการใช้กำลังบังคับสมาชิกของครอบครัวเดี่ยวและสมาชิกของครอบครัวขยาย

มูลนิธิผู้หญิง (ม.ป.ป. อ้างถึงใน เหมวรรณ เหมะนัค, 2553, หน้า 9) หมายถึง การทำร้ายร่างกายกันทั้งร่างกายและจิตใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยรูปแบบและระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่การทะเลาะและโต้เถียงไปจนถึงการทำร้ายด้วยอวัยวะหรืออาวุธ และรุนแรงถึงขั้นการทำลายชีวิตซึ่งกันและกัน

ดังนั้น “ความรุนแรงในครอบครัว” ในความหมายทางสังคมจิตวิทยา หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของบุคคลในครอบครัว โดยใช้กำลังประทุษร้าย บังคับ ขู่เข็ญ คุกคาม ทำอันตรายหรือรบกวนก่อความรำคาญทั้งร่างกายและจิตใจ

2. การนิยามในด้านกฎหมาย

การนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ในทางกฎหมายจะแคบกว่าด้านสังคมจิตวิทยาเพราะต้องกำหนดถึงลักษณะของการกระทำและความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ที่ได้รับผลร้ายให้ชัดเจนโดยไม่จำกัดว่าเพศใดจะเป็นผู้ก่อเหตุความรุนแรงหรือได้รับผลร้ายจากความรุนแรง สรุปได้ ดังนี้

1. คณะกรรมการกฎหมาย (The law commission) ของประเทศอังกฤษได้ให้นิยามคำว่า “ความรุนแรง” หมายถึง การใช้กำลังหรืออาวุธ (Physical force) ประทุษร้าย (Assault) หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายแก่ผู้อื่น แต่ถ้าเป็นการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความหมายกว้างกว่าการใช้กำลังประทุษร้ายแก่กายรวมถึงการประทุษร้ายทางเพศหรือประทุษร้ายต่อจิตใจ (Psychological molestation) หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญ (Harassment) อันมีผลกระทบต่อสุขภาพกาย จิตใจ อนามัย และความเป็นอยู่อย่างปกติสุข (Well – being) แม้ว่าจะไม่มีการใช้กำลังประทุษร้ายก็ตาม ความร้ายแรงและผลกระทบแห่งการกระทำย่อมขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติของผู้ถูกระทำ

2. Deborah and Richard (2006 อ้างถึงใน เหมวรรณ เหมะนัค, 2553, หน้า 9) หมายถึง ความรุนแรงเกิดขึ้นหรือถูกกล่าวหาว่าเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสหรือผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันหรือผู้ถูกระทำมีความสัมพันธ์เป็นคู่ครองกับผู้กระทำ ความรุนแรง

3. กฎหมายของมลรัฐฟลอริดา หมายถึง บุคคลที่อยู่ในครอบครัวหรือครัวเรือนเดียวกัน ทำร้าย ทำร้ายสาหัส ทุบตี ทุบตีสาหัส กระทำรุนแรงทางเพศ กระทำรุนแรงทางเพศสาหัส (Sexual battery) เมียนตี เมียนตีรุนแรง ถักพาด ถักขึงหรือกระทำผิดอาญาแก่สมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัว

หรือครัวเรือนเดียวกันจนได้รับอันตรายแก่กายหรือถึงแก่ความตาย คำว่า“สมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวหรือครัวเรือนเดียวกัน (Family or household member)” หมายถึง คู่สมรส ผู้เคยเป็นคู่สมรส ผู้ที่มีความเกี่ยวพันทางสายโลหิตหรือการสมรส ผู้อาศัยอยู่ด้วยกันเหมือนครอบครัวหรือเคยอาศัยอยู่ด้วยกันเหมือนครอบครัวและผู้ที่มีบุตรด้วยกันโดยไม่คำนึงว่าจะสมรสกันโดยชอบหรือไม่หรือเคยอยู่อาศัยด้วยกันมาก่อน (Have resided together at any time)

4. ตามกฎหมายว่าด้วยผู้หญิง (Women charter) ของประเทศสิงคโปร์หมายถึง การกระทำโดยจงใจหรือพยายามกระทำด้วยประการใด ๆ จนน่าจะเกิดอันตรายแก่สมาชิกในครอบครัวหรือกระทำการใดโดยรู้หรือควรรู้ว่าจะเกิดอันตรายแก่สมาชิกในครอบครัวการกักขังหรือควบคุมสมาชิกในครอบครัวโดยมิชอบ (Wrongful) และฝ่าฝืนเจตนาของบุคคลนั้น หรือการก่อความเดือดร้อนรำคาญอย่างต่อเนื่อง โดยเจตนาให้สมาชิกในครอบครัวได้รับความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจการกระทำความรุนแรงดังกล่าวไม่รวมถึงการกระทำป้องกันโดยชอบ หรือเพื่อการอบรมสั่งสอนเด็กอายุต่ำกว่า 21 ปี

5. คณะอนุกรรมการร่างกฎหมายจัดความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีนายจรูญภักดี ชนากุล เป็นประธานอนุกรรมการ (2547 อ้างถึงใน เหมวรรณ เหมะนัด, 2553, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ เพื่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย สุขภาพหรือจิตใจ หรือกระทำในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย สุขภาพ หรือจิตใจของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ละเว้นกระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

3. การนิยามตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ตามอนุสัญญาว่าด้วยขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979

(Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women CEDAW 1979) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ โดยพิธีภาคยานุวัติมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน 2528 ได้นิยาม“ความรุนแรงต่อสตรี” หมายถึง การใช้ความรุนแรงใด ๆ อันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างหญิงชาย ซึ่งมีผลหรือมีผลทำให้เกิดอันตรายหรือความเดือดร้อนทางกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจต่อสตรี รวมไปถึงการขู่ข่มขู่คุกคามว่าจะใช้ความรุนแรง การบีบบังคับหรือการทำให้สูญเสียอิสรภาพโดยพลการ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในชีวิตสาธารณะหรือชีวิตส่วนตัวก็ตาม ดังนั้น ความรุนแรงต่อสตรีจึงรวมถึงความรุนแรงดังต่อไปนี้

3.1 ความรุนแรงทางกาย ทางเพศและทางจิตใจที่เกิดขึ้นในครอบครัว รวมทั้ง การทุพตติ การทารุณทางเพศต่อเด็กผู้หญิงที่เกิดขึ้นในครัวเรือน ความรุนแรงที่สืบเนื่องมาจากการเรียกร้องให้ ฝ่ายหญิงจ่ายเงินสินสอด การข่มขืนภรรยาตนเอง การเฝ้าระวังส่วนนอกของสตรี และ พฤติกรรมตามประเพณีดั้งเดิมต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อสตรี ความรุนแรงระหว่างหญิงชายที่ไม่ใช่คู่ สมรส และความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการขูดรีดและเอาเปรียบ

3.2 ความรุนแรงทางกาย ทางเพศ และทางจิตที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมทั้งการข่มขืน การทารุณทางเพศ การล่วงลาม และการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในสถานที่ทำงาน ใน สถาบันการศึกษา และที่อื่น ๆ การค้าหญิง และการบังคับให้ค้าประเวณี

3.3 ความรุนแรงทางกาย ทางเพศ และทางจิตที่รัฐเป็นผู้กระทำเสียเอง หรือไม่เอาผิด กับผู้ละเมิด ไม่ว่าจะเกิดขึ้นที่ใดก็ตาม

สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทย

1. ความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้หญิง

ผลการศึกษาเอกสารพบว่า สถานภาพ สิทธิและเสรีภาพระหว่างหญิงชายไม่เท่าเทียมกัน ดังจะเห็นได้จากกฎหมายตราสามดวง ลักษณะัวเมีย บทที่ 60 ให้อำนาจสามีโดยปริยายที่ไม่เชื่อฟัง สามี กฎหมายพระอัยการทนาย มาตรา 1 ให้อำนาจสามีนำภริยาไปขายได้ ทำให้ภริยามีสถานะเป็น ทรัพย์สินของสามี ต่อมามีการยกเลิกกฎหมายดังกล่าว โดยใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2478 แต่สิทธิระหว่างสามีภริยายังไม่เท่าเทียมกัน เช่น ภริยาไม่มีอำนาจจัดการทรัพย์สิน อำนาจปกครองบุตรอยู่กับบิดา ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ในปี พ.ศ. 2519 กำหนดให้สิทธิและหน้าที่ระหว่างสามี ภริยาเท่าเทียมกัน กฎหมายถือเป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อนให้เห็น โครงสร้างทางสังคม และบริบท ด้านวัฒนธรรม จารีต ประเพณีในสังคมอดีตที่กำหนดให้ชายเป็นใหญ่มีบทบาทเหนือกว่าผู้หญิง แม้ ความสัมพันธ์ระดับบุคคลภายในครอบครัวกฎหมายและจารีตประเพณีกำหนดให้ชายมีบทบาท เหนือกว่าผู้หญิง อันมีลักษณะสัมพันธ์เชิงอำนาจ แม้ในปัจจุบันกฎหมายที่กำหนดให้บทบาทชาย หญิงไม่เท่าเทียมกันจะยกเลิกไปแล้ว แต่วัฒนธรรมจารีตประเพณีและทัศนคติที่สืบทอดกันมานับ ศตวรรษหาได้ยกเลิกไปไม่ ดังนั้น ปรากฏการณ์ความรุนแรงระหว่างหญิงชายยังปรากฏให้เห็น ตลอดมา เพียงแต่ขนาดของปัญหาและแนวโน้มของสถานการณ์ความรุนแรงอาจจะเปลี่ยนแปลงไป ตามปัจจัยแวดล้อมทาง โครงสร้างสังคมและครอบครัว ผลการสำรวจของ ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะในปี พ.ศ. 2542– 2544 พบว่า ผู้หญิงที่มีคู่หรือเคยมีคู่ เคยถูกสามีหรือคู่ทำร้ายทางกายหรือ ทางเพศในช่วงชีวิต ร้อยละ 44 เคยถูกทำร้ายรุนแรงทางกายและเพศ ร้อยละ 13 เคยถูกทำร้ายรุนแรง ทางกายอย่างเดียว ร้อยละ 28 และเคยถูกทำร้ายรุนแรงทางเพศอย่างเดียว ร้อยละ 29 และจากการ

สำรวจจากหนังสือพิมพ์รายวัน 5 ฉบับ ระหว่างปี 2553– 2544 ของมูลนิธิเพื่อนหญิงพบว่า สามีทำร้ายร่างกายภริยาในปี 2534 จำนวน 17 ราย ปี 2544 จำนวน 20 ราย ส่วนภริยาทำร้ายสามีโดยตัดอวัยวะเพศในปี 2543 จำนวน 1 ราย และปี 2544 จำนวน 1 ราย เช่นกันนอกจากนี้จากรายงานของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ข้อมูลการบาดเจ็บรุนแรงจากการถูกทำร้ายจากโรงพยาบาลเครือข่าย 28 แห่ง ปรากฏว่ามีสตรีถูกทำร้ายเข้ารับบริการ 2,529 คน เสียชีวิต 112 คน โดยมีหญิงและชายถูกทำร้ายเข้ารับบริการทั่วประเทศ 18,629 คน เฉลี่ยวันละ 51 คน หรือประมาณ 2 ชั่วโมงต่อ 1 คน และสถิติจากศูนย์พึ่งได้ของโรงพยาบาล 70 แห่ง ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546- วันที่ 30 กันยายน 2547 มีผู้มารับบริการกว่า 6,596 ราย เป็นสตรี 3,335 ราย ในจำนวนนี้ ผู้กระทำรุนแรงเป็นผู้ใกล้ชิด เช่น สามี เพื่อน และบุคคลในครอบครัวถึงร้อยละ 43.5 และร้อยละ 47.09 เป็นความรุนแรงทางเพศ ทั้งนี้ อาชีพของสตรีที่บาดเจ็บรุนแรงจากการถูกทำร้าย ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15 ถึง 44 ปีจึงสมควรหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. ความรุนแรงในครอบครัวต่อเด็ก

เด็กถูกกระทำทารุณหรือได้รับความรุนแรงจากบุคคลในครอบครัวเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เช่น ถูกทำร้ายทุบตี (Physical abuse) ถูกล่วงเกินทางเพศ (Sexual abuse) และถูกละเลยทอดทิ้ง (Neglect) หรือเลี้ยงดูไม่เหมาะสม (Maltreatment) ปรากฏการณ์เด็กได้รับความรุนแรงในครอบครัวมีมานานแล้ว ผลการศึกษาเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมในประเทศไทยจากการสำรวจสภาวะสุขภาพของประชากรไทยระหว่าง พ.ศ. 2539– 2540 พบว่า เด็กอายุ 6– 12 ปี เคยประสบเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ร้อยละ 10.5 เด็กที่เคยถูกทำร้ายร่างกายอย่างรุนแรงจากบุคคลในครอบครัว ร้อยละ 6.6 และถูกล่วงเกินทางเพศจากบุคคลในครอบครัว ร้อยละ 0.2 (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2544, หน้า 95 อ้างถึงใน อรสา โฉมวิมล, 2550) นอกจากนี้ จากการรวบรวมข่าวหนังสือพิมพ์รายวัน 5 ฉบับ ของมูลนิธิเพื่อนหญิง พบว่าเด็กถูกบิดามารดาฆ่าตายในปี 2543 จำนวน 10 ราย และปี 2544 จำนวน 22 ราย แยกเป็นมารดาฆ่า 15 ราย บิดาฆ่า 17 ราย ผลการศึกษาในเรื่องเดียวกันของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขพบว่า ข้อมูลการบาดเจ็บรุนแรงจากการถูกทำร้ายเมื่อปี 2547 จากโรงพยาบาลเครือข่าย 28 แห่ง มีเด็กถูกทำร้าย 2,626 ราย

3. ความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้ชาย

สถิติในประเทศสหรัฐอเมริกา ปรากฏว่าผู้หญิงถูกสามีหรือคู่ฆ่าตายมีมากกว่าผู้ชายถูกภริยาหรือคู่ฆ่าตายถึง 5 เท่า หรือประมาณ 146 คนต่อชาย 100,000 คน ในประเทศออสเตรเลียจากการสำรวจของ Phillips, L. ในปี ค.ศ. 1984 พบว่าผู้ขอรับคำปรึกษาปัญหาครอบครัวเป็นผู้หญิงถูก

สามีหรือคู่ทำร้ายทุบตี ร้อยละ 21 และต่างฝ่ายต่างทำร้ายซึ่งกันและกัน ร้อยละ 33 ปรากฏว่าผู้หญิงถูกสามีหรือคู่ฆ่าพบมากกว่าผู้ชายถูกภริยาหรือคู่ฆ่าตายถึง 3 เท่า ส่วนประเทศไทยยังมิได้ศึกษาในเรื่องนี้

ลักษณะของความรุนแรงในครอบครัว

1. การฆาตกรรมระหว่างสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ การฆ่ากันตายระหว่างสมาชิกในครอบครัวถือเป็นอุบัติการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่มีความร้ายแรงที่สุดในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บสถิติการฆาตกรรมที่สมาชิกในครอบครัวกระทำต่อกัน

2. การกระทำรุนแรงต่อกาย (Physical abuse) ระหว่างสมาชิกในครอบครัวจากการศึกษาทั่วโลกต่างยืนยันได้ว่าอุบัติการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากการทำร้ายร่างกาย (Physical abuse) ระหว่างคู่สมรส หรือเคยเป็นคู่สมรส (Intimate partner) หรือระหว่างบิดามารดากับบุตร เกิดขึ้นทุกสังคมในโลก โดยเด็กไทยถูกบิดามารดาทำร้ายร่างกายรุนแรง ประมาณร้อยละ 6.6 เป็นต้น

การกระทำรุนแรงต่อกาย เมื่อเกิดขึ้นมักจะเกิดซ้ำมีแนวโน้มขยายความรุนแรงและความถี่ของการกระทำเพิ่มขึ้น ลักษณะการใช้กำลังทำร้ายแก่กาย เช่น ใช้กำลังกายผลัก ตบ ตี ชก ตะ แฉก ผูก กักขัง ใช้กำลังทำร้ายจนเป็นแผลถลอก ฟกช้ำ เลือดออก รอยเจาะ รอยแตก รอยไหม้ รอยขีด ขูด ข่วนต่อร่างกาย ใช้กำลังเค้นคอ บีบคอ ใช้กำลังดึงผม กระชากผม จับผมหรือแขน ขาตลาก ใช้อาวุธทำร้ายร่างกาย ใช้กำลังทำร้ายหรือทำให้เสียหายซึ่งสัตว์เลี้ยงหรือทรัพย์สินของอีกฝ่าย

3. การกระทำรุนแรงต่อเพศ (Sexual abuse) ในครอบครัว ในประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ใช้หลักกฎหมายที่ชายกระทำความรุนแรงทางเพศต่อภริยาหรือข่มขืนภริยา ไม่เป็นความผิดทางอาญา แม้ผู้หญิงเองส่วนใหญ่เห็นว่าการที่ถูกคู่ครองบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ด้วยไม่เป็นการข่มขืนถ้ามีการสมรสหรืออยู่กินกับชายนั้นอย่างสามีภริยามีข้อสันนิษฐานว่าผู้หญิงที่ทำการสมรสแล้วสามีย่อมมีสิทธิมีเพศสัมพันธ์กับภริยาอย่างไม่มีข้อจำกัด โดยการกระทำความรุนแรงทางเพศระหว่างคู่สมรสหรือคู่ครอง เช่น การพยายามกระทำหรือทำให้อีกฝ่ายกระทำกิจกรรมทางเพศโดยไม่สมัครใจ การร่วมประเวณีโดยอีกฝ่ายไม่เต็มใจหรือไม่ถามหรือกลับจะถูกปฏิเสธ การใช้กำลังทำร้ายขณะร่วมประเวณีหรือทำอันตรายต่ออวัยวะเพศ รวมทั้งการใช้วัตถุหรืออาวุธกระทำต่ออวัยวะเพศฝ่ายหญิงหรือการใช้ปากหรือร่วมประเวณีทางทวารหนักโดยอีกฝ่ายไม่สมัครใจ หรือการใช้กำลังบังคับร่วมประเวณีโดยไม่ป้องกันการตั้งครรภ์หรือป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

การกระทำความรุนแรงทางเพศต่อเด็กในครอบครัว โดยจารีตประเพณีเกือบทุกประเทศในสังคมทั่วโลกห้ามการล่วงละเมิดทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร เช่น บิดา บิดาเลี้ยง พี่ชาย ลูกหรือญาติใกล้ชิดจัดการล่วงละเมิดมักจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กว่าจะมีการค้นพบการ

ล่างละเมิดก็มักจะถูกปกปิดเพื่อรักษาชื่อเสียงของครอบครัวหรือไม่ก็โทษว่าเด็กเป็นต้นเหตุของปัญหา

4. การทำอันตรายต่ออารมณ์หรือจิตใจ (Emotional or psychological abuse) ผลของการกระทำความรุนแรงต่อร่างกายหรือเพศเป็นการก่อให้เกิดความกลัวหรือรู้สึกว่าคุณไร้ค่า การทำอันตรายต่ออารมณ์หรือจิตใจอาจเกิดได้หลายรูปแบบ เช่น ชู้จะญจะทำอันตราย ถูกปล่อยให้อยู่โดดเดี่ยว ช่มชู่ ทำให้เกรงกลัว ทำให้ขายหน้า ไร้เกียรติ คุณถูกเหยียดหยาม นอกจากนี้การกระทำทารุณด้านจิตใจมีส่วนสัมพันธ์กับการฆ่าตัวตาย (Suicide) และพยายามฆ่าตัวตาย (Attempt suicide) ด้วย

5. ความรุนแรงจากจารีตประเพณีปฏิบัติ (Traditional and cultural practice) ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในหลายประเทศทั่วโลกได้รับความเจ็บปวดและทรมานจากการปฏิบัติตามความเชื่อของลัทธิศาสนาหรือชนเผ่าต่าง ๆ เช่น ความเชื่อการขลิบอวัยวะเพศของผู้หญิง มีผู้หญิงประมาณ 130 ล้านคนทั่วโลกที่ผ่านการขลิบอวัยวะเพศ ผู้หญิงประมาณ 2 ล้านคนในแต่ละปีผ่านการขลิบอวัยวะเพศ ประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับการขลิบอวัยวะเพศหญิงปัจจุบันมี 28 ประเทศในทวีปแอฟริกา (ทั้งตะวันออกและตะวันตก) บางประเทศในทวีปเอเชียและตะวันออกกลาง ผู้พบบางกลุ่มในอเมริกาเหนือ ยุโรปและออสเตรเลีย ผลกระทบจากการขลิบอวัยวะเพศของผู้หญิงอาจถึงแก่ความตาย หรือเป็นหมัน ได้รับความเจ็บปวดทางกาย และมีผลกระทบต่อจิตใจด้วย ประเพณีการเรียกสินเดิมหรือของหมั้นจากฝ่ายหญิงในประเทศอินเดียได้มีการออกกฎหมายยกเลิกไม่ให้ฝ่ายชายเรียกสินเดิมหรือของหมั้นจากฝ่ายหญิงแล้ว แต่ก็ยังมีความรุนแรงอันเกี่ยวเนื่องกับสินสมรสหรือของหมั้นปรากฏว่าผู้หญิงกว่า 5,000 คน ในแต่ละปีที่ถูกสามีหรือคู่หมั้นโดยเหาถ้ำหญิงไม่สามารถให้ของหมั้นและสินเดิมแก่สามีตามที่ตกลง ในประเทศบังคลาเทศพบว่า มีอุบัติการณ์วางยาพิษภริยาหรือเด็กผู้หญิงโดยใช้กำมะถัน ซึ่งมีราคาถูกและหาได้ง่าย สาเหตุเนื่องจากไม่สามารถให้ของหมั้นหรือสินเดิมแก่สามีตามที่ตกลงได้ ส่วนเด็กหญิงถูกฆ่าเนื่องจากปฏิเสธไม่ยอมแต่งงานตามที่พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ต้องการ ประมาณว่าผู้หญิงและเด็กผู้หญิงถูกฆ่าโดยวางยาพิษ (กำมะถัน) ปีละไม่น้อยกว่า 200 คน

6. ประเพณีการเลือกปฏิบัติต่อลูกผู้หญิงและลูกผู้ชาย ในสังคมที่มีประเพณีและค่านิยมเลือกเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิงก็มีการปฏิบัติที่รุนแรงต่อเด็กผู้หญิง เช่น การเลือกทำแท้งเด็กทารกที่เป็นเพศหญิงหรือการฆ่าทารกเพศหญิงจากการสำรวจเมื่อเร็ว ๆ นี้ พบว่าในประเทศอินเดียมีอุบัติการณ์ฆ่าเด็กทารกเพศหญิงปีละประมาณ 10,000 ราย นอกจากนี้ยังปรากฏว่าในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศเด็กผู้หญิงจะได้รับการเลี้ยงดูไม่ถูกสุขลักษณะยังผลให้เด็กผู้หญิงพิการหรือถึงแก่ความตายในขณะที่เป็นทารกเป็นจำนวนมากในแต่ละปีจากผลการเลือกทำแท้งทารกเพศหญิง

(Sex – selective abortion) การฆ่าทารกเพศหญิงและการเลือกปฏิบัติต่อเด็กผู้หญิงทั้งด้านอาหารและการรักษาพยาบาลนำไปสู่ปรากฏการณ์ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงสูญหายไปจากประชากรโลก ประมาณว่าผู้หญิงหายไปจากสถิติประชากรโลกไม่น้อยกว่า 60 ล้านคนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าผู้หญิงไม่น้อยกว่า 60 ล้านคนมีชีวิตอยู่ในโลกแต่ไม่ถูกนับว่าเป็นประชากรของประเทศ เช่น ในกลุ่มประเทศเอเชียใต้ แอฟริกาเหนือ ตะวันออกกลางและประเทศจีน (Innocenti digest – violence)

7. ความรุนแรงที่เกิดจากการบังคับค้าประเวณีการบังคับผู้หญิงหรือเด็กหญิงให้ค้าประเวณีหรือเพื่อธุรกิจทางเพศโดยคู่ครองหรือบิดามารดาถือเป็นความรุนแรงต่อผู้หญิง (Violence against women) จากการรายงานพบว่า ครอบครัวที่ยากจนหรือไร้ศีลธรรมไม่สามารถเลี้ยงบุตรได้มักจะขายหรือให้เข้าบุตรจึงอาจถูกบังคับค้าประเวณี เด็กผู้หญิงมักจะถูกส่งไปใช้แรงงานในครอบครัว เด็กจึงเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายหรือแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศโดยนายจ้าง ดังปรากฏในแอฟริกาตะวันตก ประเทศเซเนกัลถึงไนจีเรียเด็กประมาณ 10,000 คน จากครอบครัวยากจนถูกส่งไปตะวันออกกลางในแต่ละปีเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่จะไปสู่การค้าประเวณี ในแอฟริกาใต้ โสเภณีเด็กมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและเป็นเหยื่อของกระบวนการอาชญากรรมข้ามชายฝั่ง ภูมิภาคเหนือของประเทศเนปาลการเป็นโสเภณีถือเป็นแหล่งเงินได้ของครอบครัว สามีหรือบิดามารดาจึงบังคับขายภริยาหรือบุตรสาวไปเป็นโสเภณีในประเทศอินเดีย ในชนบทยากจนของประเทศไทย ครอบครัวที่ยากจนพ่อแม่จะขายบุตรเพื่อนำเงินไปใช้หนี้ นายทุน เด็กผู้หญิงจะถูกนำไปเป็นการทดแทนบุญคุณพ่อแม่ ภาคเหนือของประเทศไทยเด็กผู้หญิงจะถูกยกให้กับพระและบังคับให้อยู่กับพระอย่างภริยาและบูชาพระด้วยการให้ร่วมประเวณี

สาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัว

เนื่องจากโครงสร้างของสังคมไทยได้เปลี่ยนไปในทิศทางเดียวกับประเทศตะวันตก กล่าวคือสังคมมีลักษณะเปลี่ยนไปจากสังคมชนบทการเกษตรมาเป็นสังคมเมืองที่เน้นงานด้านอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ทำให้ครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็น “ครอบครัวเชิงเดี่ยว” ที่มีเพียงสามีภรรยา-ลูก อาศัยอยู่ร่วมกัน เมื่อมีความเครียดหรือมีอารมณ์โกรธต่อกันการกระทบกระทั่งหรือระบายนามณ์ต่อกันก็เกิดขึ้นได้ง่ายและขาดบุคคลคอยห้ามปรามมีหลายกรณีที่สามีกระทำรุนแรงต่อภรรยาอย่างต่อเนื่อง บางกรณีรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต เช่นเดียวกันหลายครั้งภรรยาที่ถูกกระทำได้ต่อสู้ขัดขวางจนอีกฝ่ายถึงแก่ชีวิต ความรุนแรงในครอบครัวยังไปไกลถึงขั้นทำร้ายลูกหลานหรือทำร้ายผู้สูงอายุผลการศึกษเกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัว สรุป ได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมดั้งเดิม เนื่องจากมีการสั่งสมทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ให้ความสำคัญในความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่

เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย และบทบาทหญิงชาย ผู้ชายเป็นผู้นำ เป็นผู้สร้างกฎระเบียบ ควบคุมข้อบังคับทางสังคม เป็นผู้สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ ชายจึงมีอำนาจรอรอง มีสิทธิมากกว่า ผู้หญิง และได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของผู้ครอบครองผู้หญิง โดยเริ่มต้นการสร้างครอบครัวตามวัฒนธรรมเดิม โดยทั่วไปมาจากความคาดหวังของสังคมหรือครอบครัวตามประเพณี วัฒนธรรม ที่มีต่อผู้ชาย และผู้หญิงเป็นมาตรฐาน สังคมคาดหวังว่าผู้ชายเป็นผู้นำ และกำหนดความเป็นไปในครอบครัว ในขณะที่ผู้หญิงต้องเป็นผู้ตาม เชื่อฟังและให้บริการตอบสนองความต้องการของผู้ชายและสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว เมื่อผู้ชายใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง สังคมมักจะตำหนิว่าผู้หญิงบกพร่องในหน้าที่ภรรยา ในหน้าที่แม่ หรือมีพฤติกรรมบางอย่างให้สามีต้องใช้ความรุนแรง ผู้หญิงจึงอยู่ในครอบครัวโดยมีมาตรฐานไม่เท่าเทียมกับผู้ชายในทุกเรื่อง อาจกล่าวได้ว่า ผู้ชายในสถาบันครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ควบคุมสังคมผู้หญิงด้วยค่านิยมเชิงซ้อน (Double standard) เช่น ภรรยาไม่สมควรคบหาเพื่อนต่างเพศ ภรรยาที่นอกใจสามีจะถูกสังคมตำหนิ ในขณะที่ถ้าสามีเป็นฝ่ายนอกใจภรรยา สังคมจะมองว่าเป็นเรื่องปกติหรือไม่ต่อว่าผู้ชายเท่าใดนัก สังคมไทยถือว่าภรรยาที่ดีจะต้องปรนนิบัติรับใช้สามี หรือปฏิบัติตามความต้องการของสามีทุกประการ โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการทางเพศ ฝ่ายหญิงไม่มีสิทธิปฏิเสธ และไม่สามารถที่จะพูดเรื่องเพศกับฝ่ายสามีได้ เพราะถือว่าผู้หญิงไม่สมควรพูดเรื่องเพศ (แม้แต่กับสามีของตน) ทำให้ผู้หญิงตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบไม่มีความสุขในชีวิตการสมรส (และบ่อยครั้งนำไปสู่การหย่าร้าง) ด้วยค่านิยมข้างต้นทำให้ผู้ชายรู้สึกถึงอำนาจที่เหนือกว่าต่อสตรีและเด็ก สามารถที่จะกระทำได้ ๆ ก็ได้ตามความต้องการของตน เช่น การทุบตีภรรยา และบุตรเมื่อสามีรู้สึกไม่พอใจ หรือหาทางระบายความเครียดไม่ได้

2. ทศนคติของสังคมต่อความรุนแรงในครอบครัวสังคมโดยทั่วไปมองว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องภายในครอบครัว ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้นจึงไม่มีใครกล้าเข้ามายุ่งเกี่ยวกับความคิดว่า “เป็นเรื่องส่วนตัว” จึงเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ผู้ชายสามารถทำอะไรก็ได้ ตามอำเภอใจกับผู้หญิงที่อ่อนแอกว่าทางสรีระ โดยไม่สนใจว่านั่นคือความถูกต้องหรือไม่ และด้วยแนวคิดแบบเก่าที่ปลูกฝังกันมาช้านานว่า “ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า” ทำให้เหยื่อความรุนแรงในครอบครัวคือผู้หญิงและเด็กมักจะเก็บปัญหาเป็นความลับ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลภายนอกหรือญาติมิตรเข้าใจว่าผู้หญิงไม่ต้องการความช่วยเหลือ นอกจากนี้การยึดถือในระบบครอบครัวว่าคู่สมรสจะต้องอยู่ครองคู่กันตลอด แบบถือไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชร การหย่าร้างเป็นเรื่องอับอาย ผู้หญิงหลายคนที่ประสบปัญหาความรุนแรงเพียงใดก็ยังทนอยู่กับปัญหาด้วยการยึดติดความคิดดังกล่าว อีกทั้งสังคมไทยถือว่าพ่อแม่มีอำนาจกำหนดชีวิตและอนาคตของลูกได้ โดยไม่จำเป็นต้องสนใจความรู้สึกและความต้องการของลูก เมื่อลูกขัดขืนพ่อแม่ก็ใช้ความรุนแรงลงโทษทุบตีได้ ดัง

สุภาษิตที่คนไทยคุ้นเคยคือ “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” สิ่งที่สังคมไทยถือว่าถูกต้องจึงเป็นพื้นฐานที่ให้มีการใช้ความรุนแรงโดยไม่มีใครคัดค้าน

3. ความไม่พร้อมเป็นครอบครัวในด้านต่าง ๆ

3.1 สภาพเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุให้เกิดความรุนแรงและส่งเสริมให้ความรุนแรงยังคงดำรงอยู่ ส่วนใหญ่ครอบครัวไทยยังประสบกับภาวะความยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย สามีผู้ถูกคาดหวังจากสังคมให้เป็นผู้นำครอบครัวต้องหาเลี้ยงครอบครัว ผู้หญิงหลายคนต้องพึ่งพาสามีทางเศรษฐกิจ หรือไม่มีรายได้เพียงพอที่จะแบกรับภาระการเลี้ยงดูลูกได้เองตามลำพัง ทำให้ผู้ชายรู้สึกถึงความมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิงและเด็ก และขณะเดียวกันหลายครอบครัวภรรยาต้องทำงานเพื่อจุนเจือครอบครัว พร้อมทั้งต้องรับผิดชอบหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรดูแลสามี และทำงานบ้านอันเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวัง ด้วยภาวะดังกล่าวทำให้เกิดความเครียดขึ้นในครอบครัว พบว่าบ่อยครั้งความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นเนื่องจากการทะเลาะเบาะแว้งในเรื่องค่าใช้จ่ายและรายรับในครัวเรือน หรือบุคคลใดในครัวเรือนว่างงาน

3.2 การขาดความพร้อมในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล การที่คนไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกันในสมาชิกของครอบครัว หรือเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ชอบแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงต่อกันทั้งทางร่างกาย วาจา และทัศนคติที่มีต่อเพศตรงข้ามในทางลบก็เป็นความรุนแรงที่ซ่อนเร้น ทำให้เกิดการกดขี่เอาพฤติกรรม การกระทำ การใช้วาจา และความคิดที่นำไปสู่การทำร้ายร่างกายและเอาเปรียบทางเพศ

3.3 ความแตกต่างกันระหว่างคู่สมรส ปัญหาเรื่องสัมพันธภาพของคู่สมรส และเพศสัมพันธ์ ความแตกต่างกันทางด้านความคิด ความต้องการ อายุ รสนิยมทางเพศ เป็นปัจจัยก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างคู่สามีภรรยา การเมินเฉยต่อกัน หรือมีการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวขึ้น ส่งผลให้เกิดการลี้ภัยหนีที่บทบาทของตนที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว หรือมีการทำร้ายร่างกายเกิดขึ้น ประกอบกับความบกพร่องในเรื่องการสื่อสารภายในครอบครัว (ระหว่างคู่สมรส) ส่งผลให้ความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้น และเป็นเหตุแห่งการทำร้ายร่างกายและจิตใจในที่สุด เช่น การนอกใจคู่สมรส การพุดจาเสียดสีกัน และบ่อยครั้งที่พบว่าสัมพันธภาพของบิดามารดากระทบโดยตรงต่อสภาพจิตใจของลูก เด็กเกิดอาการซึมเศร้า คับข้องใจ หรือเรียกร้องความสนใจเกินควร นอกจากนี้บางครอบครัวเด็กยังต้องเป็นที่รองรับอารมณ์หรือการกระทบที่รุนแรงจากสัมพันธภาพที่ไม่ราบรื่นของบิดามารดาด้วย

3.4 ปัญหาสุขภาพกาย จิตใจและอารมณ์ เราพบว่าความบกพร่องทางด้านร่างกายและจิตใจในบุคคลส่งผลกระทบต่อการควบคุมอารมณ์ อันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวได้ง่ายขึ้น ผู้มีปัญหาด้านสุขภาพจะมีอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย บ่อยครั้งระบายความคับแค้นใจ

ด้วยการทำร้ายสิ่งของ หรือทำร้ายผู้ที่อ่อนแอกว่า นอกจากนี้แล้วผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตประสาท หรือปัญหาด้านสติปัญญา มีความบกพร่องในเรื่องการควบคุมสติอารมณ์ และการใช้เหตุผล ก็ สามารถนำไปสู่พฤติกรรมที่รุนแรงในครอบครัวและสังคมโดยรวม เช่น การฆ่าหรือทำร้ายลูก เมียเป็นประจำเมื่อเกิดอาการทางประสาทหลอน

3.5 การศึกษา การขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้ขาดโอกาสในด้านเศรษฐกิจและถูก หลอกหลวงได้ง่าย รวมไปถึงประชาชนโดยส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจและไม่ตระหนักถึงคำว่า สิทธิ ส่วนบุคคล สิทธิสตรี และสิทธิเด็ก จึงไม่สามารถป้องกันสิทธิส่วนบุคคลของตน และสิทธิของเด็ก และสตรีได้ ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล สิทธิสตรี และสิทธิเด็ก นอกจากนี้การไม่รู้สิทธิ ของตนเองทำให้ผู้หญิงและเด็กหลาย ๆ คน ต้องทนอยู่กับความรุนแรงนั้น และบางคนก็โทษว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดของตนเอง

3.6 สารเสพติด เป็นปัจจัยร่วมในหลาย ๆ กรณีของความรุนแรง การใช้สารเสพติดก็ ส่งผลต่อสภาพร่างกายและอารมณ์ จะเห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทยบ่อยครั้งเกิด จากสมาชิกในครอบครัวดื่มสุราหรือเสพยาเสพติด เมื่อมีอาการมึนเมาหรือความต้องการเสพมาก จะ ทำให้การครองสติไม่อยู่ ควบคุมตนเองไม่ได้

3.7 ปัจจัยทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อม ระบบเครือญาติ และบุคคลที่สาม ในหลาย ๆ กรณีพบว่าความขัดแย้งในครอบครัวมีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากญาติ พี่ น้อง เพื่อนบ้าน รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ก่อให้เกิดภาวะความเครียด เช่น บ้านอยู่ ใกล้โรงงานที่มีเสียงดังหรือมีกลิ่นเหม็น ทำให้สภาพอารมณ์แปรปรวน หงุดหงิดง่าย นอกจากนี้ยัง เกิดจากการที่สังคมมองเรื่องภายในครอบครัวของแต่ละบุคคล บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ยิ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนปัญหาความรุนแรงในสังคมไทยให้ทวีความรุนแรงและไม่ได้รับความสนใจ สากลสังคมเท่าที่ควร

3.8 กฎหมายและข้อบังคับทางสังคม ไม่เอื้ออำนวยในการลงโทษผู้กระทำผิดทางเพศ อย่างรุนแรงและจับพยาน ทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการถูกทำร้ายโดยคนในครอบครัวยังมีช่องโหว่ และทำให้เห็นได้ว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่ปัญหาของคนใน สังคมโดยรวม ผู้หญิงที่ถูกสามีหรือคู่รักทำร้ายร่างกายเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่ควรยุ่งเกี่ยว หรือ ภรรยาที่ถูกสามีข่มขืนไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา จึงเสมือนว่าเป็นการส่งเสริมให้ ความรุนแรงดำเนินต่อไป

ผลการศึกษาของศุภลักษณ์ จันทร์เจริญ (ม.ป.ป. อ่างถึงใน อรสา โฆวินทะ, 2550) ได้ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัว สรุปไว้ดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมจิตวิทยา ได้แก่ พฤติกรรมการดื่มสุราในครอบครัว พบว่า ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยดื่มสุรา โดยพบว่าสามีหรือภรรยา (ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง) เคยดื่มสุราจนถึงระดับมีนเมา ความโดดเดี่ยวทางสังคม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการครอบครัวของตนถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียวในชุมชนแห่งนี้ และชุมชนแห่งนี้ไม่ได้ให้ความสนใจใยดีครอบครัวของตนเลย ความเครียดในชีวิตประจำวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เมื่อเกิดความเครียดในชีวิตประจำวัน ได้ใช้วิธีการลดความเครียดโดยการคิดถึงสิ่งที่เขาสามารถทำอะไรได้สำเร็จ แล้วก็จะรู้สึกสบายใจขึ้น

2. สภาพแวดล้อมทั่วไปเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายกับเพื่อนและเมื่อวัยเด็กเคยถูกพ่อแม่ลงโทษ โดยวิธีเฉียดตีนหรืออื่น ๆ ได้ประสบเหตุการณ์เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงโดยการเห็นสามีภรรยาในครอบครัวใกล้เคียงทะเลาะวิวาทต่อกัน เป็นต้นและการสังเกตการใช้ความรุนแรงทางอ้อม พบว่าหนังสือพิมพ์เป็นสื่อให้ข้อมูลความรุนแรงมากที่สุด

3. อายุมีอิทธิพลต่อความรุนแรงในครอบครัว พบว่า สามีภรรยาที่มีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปีจะใช้ความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุด ความเครียดในชีวิตประจำวัน สามีภรรยาที่เคยดื่มสุราจนมีนเมาทั้งคู่ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ และความโดดเดี่ยวทางสังคม

ผลการศึกษาของวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ (2546) ได้วิเคราะห์สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุความรุนแรงในครอบครัวไว้หลายทฤษฎี เช่น

1. สาเหตุจากตัวบุคคล ในกรณีที่มีประสบการณ์ความรุนแรงในวัยเด็ก หรือมีปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ หรือเป็นบุคคลที่มีบุคลิกก้าวร้าวแปรปรวน

2. สาเหตุจากครอบครัวเกี่ยวกับความประพฤติของกลุ่มสมรส เช่น ดื่มสุรา เสพยาเสพติด เล่นการพนัน เป็นต้น ประการสุดท้าย สาเหตุจากความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างอำนาจระหว่างชายหญิงที่ไม่เท่าเทียมกัน

ทั้งนี้ การวิเคราะห์สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวไม่อาจใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งอธิบายได้อย่างสมบูรณ์จำเป็นต้องอาศัยหลายทฤษฎีร่วมกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว เกิดจากปัจจัยหลายด้านร่วมกัน

ผลการศึกษาของ Murray (1977 อ้างถึงใน อรสา โฉมวิริยะ, 2550) ได้ศึกษาต่างวัฒนธรรมเรื่องการทะเลาะวิวาทระหว่างสามีภรรยา พบสาเหตุที่เป็นปัจจัยรุนแรงนำไปสู่การทะเลาะวิวาท 4 ประการ

1. การบ่มเพาะความอดัดไม่พอใจระหว่างสามีภรรยาเป็นเวลานาน
 2. กิจกรรมของครอบครัว และความสนใจของสามีภรรยาที่แตกต่างกัน
- กล่าวคือ เวลาของสามีและภรรยาจะไม่ตรงกันในการกระทำกิจกรรมของครอบครัว
3. เวลาของสามีและภรรยามุ่งไปสู่การทำงานเฉพาะกิจของตนเองขาดความเอาใจใส่ต่อกัน
 4. ความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่สามีจะแสดงบทบาทผู้มีอำนาจเหนือต้องการให้ภรรยาขอมอบในทุกเรื่อง และทำให้ภรรยาต้องอยู่ในภาวะพึ่งพาสามี โดยเห็นว่าการหย่าร้างจะนำผลร้ายมาสู่ลูก ๆ

ผลกระทบของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาของศิริชัย โชติรัตน์ (2537 อ้างถึงใน อรสา โฆวินทะ, 2550) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรุนแรงในครอบครัว: กรณีสามีทำร้ายร่างกายภรรยา ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง” ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบเกิดจากการที่สามีทำร้ายร่างกายภรรยา นอกจากจะทำให้ภรรยาบาดเจ็บและเสียชีวิตแล้ว ผลกระทบที่มากที่สุด คือ บุตรมีความหวาดกลัว และรองลงไปคือ บุตรได้รับบาดเจ็บ กับหนีออกจากบ้านกลุ่มที่สามีอายุตั้งแต่ 46 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่พบว่ามีการทำร้ายร่างกายภรรยามากที่สุด มีการศึกษาต่ำ (จบไม่เกิน ป.4) มีอาชีพรับจ้างทั่วไปมากกว่าอาชีพอื่น รายได้ต่ำ (ระหว่าง 2,001– 5,000 บาท ต่อเดือน) ในขณะที่ภรรยาที่ถูกทำร้ายร่างกายโดยสามี ส่วนใหญ่เป็นภรรยาที่มีอายุระหว่าง 26– 30 ปี มีการศึกษาต่ำ (จบไม่เกิน ป.4) ไม่ประกอบอาชีพและไม่มีรายได้เลย สามีที่เคยทำร้ายร่างกายภรรยาโดยทั่วไปมีทัศนคติทางเพศนิยมในเชิงยกย่องเพศชายมากกว่า มีอำนาจ สิทธิและสถานะเหนือกว่าเพศหญิง มีความเชื่ออย่างมากว่าสามีมีสิทธิสั่งสอนลงโทษภรรยาได้ กับเชื่อว่าภรรยาต้องยอมรับและอดทนต่อการปกครองของสามีโดยสามีที่เคยทำร้ายร่างกายภรรยา ส่วนใหญ่มีภูมิหลังด้านความรุนแรงในครอบครัว หรือเติบโตมาในครอบครัวที่เคยมีปัญหาความรุนแรง และเห็นว่าการทำร้ายร่างกายระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องธรรมดา รวมทั้งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านความรุนแรง คือ เคยถูกใช้หรือเป็นผู้เคยใช้ความรุนแรงมาก่อนในวัยเยาว์

สำหรับผลการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ สามารถสรุปผลกระทบที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัว ดังนี้

1. ผลกระทบต่อตัวบุคคลที่ได้รับ ความรุนแรงโดยตรงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวที่ถูกคู่ครองใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่ข่มขู่ด้วยประการใด ๆ ขอมได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย เพศ อามัย และจิตใจ อันตรายที่เกิดแก่ร่างกายอันเนื่องมาจากถูกคู่ครองใช้กำลังทำร้ายข่มขู่ปรากฏร่องรอยบาดแผลนับตั้งแต่รอยขีดรอยแตกไปจนถึงได้รับอันตรายสาหัสสูญเสีย

ความสามารถของอวัยวะต่าง ๆ นอกจากนั้น ความรุนแรงในครอบครัวยังส่งผลกระทบต่อเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีความรุนแรง อาจได้รับผลกระทบถูกทำร้ายทุบตีไปด้วย หรือได้รับผลกระทบทางอ้อม เช่น เห็นเหตุการณ์ความรุนแรงย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ เช่น เจริญเติบโตช้ากว่าปกติ น้ำหนักตัวลด มีปัญหาการเรียน การสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ความประพฤตินอกจากบ้าน เสพยาเสพติด รวมไปถึงมีแนวโน้มฆ่าตัวตาย

2. ผลกระทบต่อฐานะความเป็นอยู่ สถิติในประเทศสหรัฐอเมริกาปรากฏว่าผู้หญิงถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวประมาณ 71% เมื่อเทียบกับผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงในรูปแบบอื่น ๆ ร้อยละ 58 ในปี 1996 มีผู้หญิงประมาณ 840,000 คนที่ถูกคู่ครองข่มขืนกระทำชำเรา กระทำรุนแรงทางเพศ และทำร้ายร่างกายสาหัสและไม่ถึงสาหัส ซึ่งประมาณว่าในแต่ละปีมีผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ครองประมาณ 1,800,000 คน ถึง 4,000,000 คน ในปี 1990 ประมาณร้อยละ 13 ของผู้ชายเคยใช้กำลังประทุษร้ายคู่ครองในปีที่ผ่านมา และกว่า 33% ของผู้หญิงที่ถูกคู่ครองใช้กำลังประทุษร้ายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเฉลี่ยมากกว่า 250 ดอลลาร์สหรัฐ/คน และยังเกิดสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ และมีผลกระทบโดยตรงต่อครอบครัวทางสังคมส่วนประเทศไทย ไม่มีการศึกษาประเมินผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวต่อฐานะความเป็นอยู่โดยตรง ผลการศึกษาที่พอจะนำมาเทียบเคียงได้ คือ ผลการศึกษาเรื่อง การบาดเจ็บและตายจากการถูกทำร้ายในประเทศไทย พ.ศ. 2532-2541 ของชไมพันธ์ สันติกาญจน์ และวันสสนันท์ รุจิวิวัฒน์ ที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะบุคคลของผู้ทำร้าย และผู้ถูกทำร้ายอยู่ในกลุ่มอายุ 15-24 ปี มากที่สุด มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา อาชีพเกษตรกรรมและผู้ใช้แรงงานร้อยละ 37 ผู้ทำร้ายและผู้ถูกทำร้ายเป็นคนรู้จักกัน ร้อยละ 10 เป็นเพื่อนกัน เป็นคนในครอบครัวเดียวกัน เป็นคู่รักหรือญาติกัน และฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับยากจนเหมือนกัน และผลการ ศึกษาของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ในปีงบประมาณ 2547 พบว่ามีสตรีถูกทำร้ายถึง 3,335 ราย และเด็กถูกทำร้ายถึง 2,626 ราย

ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง หรือถูกทำร้ายย่อมมีผลต่อภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าใช้จ่ายหรือค่าขาดประโยชน์ที่มีอาจคำนวณเป็นเงินได้ การงานอาชีพอาจจะต้องออกจากงานหรือหยุดงาน และรัฐต้องแบกรับภาระค่ารักษาพยาบาลด้วย

3. ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัวมีผลกระทบต่อการหย่าตามกฎหมายของไทย การทะเลาะวิวาทร้ายทุบตีกันถือเป็นเหตุหย่าเช่นกันดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1516(3)(4)แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในคดีฟ้องหย่าส่วนมาก

ประมาณร้อยละ 80 คู่ความจะอ้างเหตุแห่งการหย่าเนื่องจากถูกคู่สมรสทำร้ายทุบตี หรือทิ้งร้างอันเป็นเหตุความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น

ผลการศึกษายังค้นพบว่า ความรุนแรงในครอบครัวมีผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย ร่างกาย เพศ จิตใจ และชีวิตของผู้ที่ได้รับ ความรุนแรง โดยตรง และบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะเด็กจะมีผลกระทบต่อศักยภาพ และความสามารถในการพัฒนาตนเองในทุกด้าน ทั้งยังมีผลกระทบต่อฐานะความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วย เช่น สูญเสียสมรรถภาพทางร่างกาย ด้อยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทำให้รายได้ลดลงหรือต้องออกจากงาน กระทบต่อสังคมโดยรวม เช่น ทำให้รัฐต้องสิ้นงบประมาณเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ผู้ถูกกระทำ และผู้กระทำ รวมถึงกระบวนการยุติธรรมที่ต้องเข้าไปปกป้องคุ้มครองสังคม ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ทางสังคมด้วย

แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายระหว่างประเทศ

การคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงเป็นปัญหาสำคัญที่องค์การระหว่างประเทศได้ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหามา โดยได้จัดทำมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อการจัดทำมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้บังคับภายในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีสำหรับผลการศึกษเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ สรุปได้ ดังนี้

1. อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

อนุสัญญานี้เป็นอนุสัญญาที่จัดทำขึ้น โดยองค์การสหประชาชาติ และได้รับความรับรองจากที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 34 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2522 นับจากนั้นจนถึงเดือนเมษายน 2540 ประเทศต่าง ๆ ได้ให้สัตยาบัน (Ratification) หรือภาคยานุวัติ (Accession) อนุสัญญานี้แล้ว 156 ประเทศโดยประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้ว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน 2528สรุปสาระสำคัญในส่วนการกำหนดความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการค้าประเวณีได้ดังนี้

1.1 ความหมายคำว่า “เลือกปฏิบัติต่อสตรี” หมายถึงการแบ่งแยก การกีดกัน หรือการจำกัดใด ๆ เพราะเหตุแห่งเพศ ซึ่งมีผลหรือความมุ่งประสงค์ที่จะทำลาย หรือทำให้เสื่อมเสียการยอมรับ การได้อุปโภค หรือใช้สิทธิโดยสตรีของสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมือง หรือด้านอื่น ๆ (ข้อ 1)

1.2 การกำหนดให้รัฐภาคีใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง รวมทั้งการออกกฎหมาย เพื่อปราบปรามการค้าสตรีและการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของสตรีทุกรูปแบบ (ข้อ 6)

ดังนั้นจะเห็นว่าอนุสัญญาที่มุ่งเน้นให้ปฏิบัติต่อสตรีอย่างเท่าเทียมกัน และให้ทุกประเทศ ตรากฎหมายภายในเพื่อปราบปรามการค้าสตรี และการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของ สตรี

2. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้มีมติรับรองปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อให้มีมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐภาคีพึงจัดให้มีมาตรการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนของประชาชน โดยมีสาระสำคัญในส่วนการกำหนดความผิดทางอาญาเพื่อคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ ดังนี้

2.1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมา มีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมี เหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

2.2 ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพ บรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจาก ความแตกต่างไม่ว่า เชื้อชาติ ศิพ พิศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ หนึ่ง จะไม่มีความแตกต่างใด ๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศึกษา หรือทางการระหว่างประเทศหรือดินแดนที่บุคคล ลังคัก ไม่ว่าดินแดนนี้จะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเอง หรืออยู่ภายใต้การจำกัด อธิปไตยใด ๆ ทั้งสิ้น

2.3 ทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงแห่งตัวตน

2.4 บุคคลใด ๆ จะถูกยึดเป็นทาส หรือต้องภาวะจำยอมไม่ได้ ความเป็นทาสและการค้า ทาสเป็นอันห้ามขาดทุกรูปแบบ

2.5 บุคคลใด ๆ จะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ผิด มนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

2.6 ทุกคนมีสิทธิจะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งหน

2.7 ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมาย เท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ

ดังนั้นจะเห็นว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นกฎหมายแม่บทระหว่าง ประเทศที่ทุกประเทศต้องตรากฎหมายภายในรองรับการปฏิบัติ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของ

บุคคลและป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศของตนเอง ซึ่งการค้าประเวณีหรือการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย

3. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งสมาชิกใหญ่สหประชาชาติได้รับรองเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2532 และประเทศไทยได้ลงนามรับรองอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 มีผลการบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 อนุสัญญาดังกล่าวมีจำนวน 54 ข้อ ซึ่งให้การคุ้มครองเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยให้มีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองด้านต่าง ๆ รวมทั้งการคุ้มครองจากการกระทำความผิดทางอาญา ได้แก่ เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการถูกเลือกปฏิบัติจากการถูกล่วงละเมิดสิทธิ ถูกกลั่นแกล้ง รังแก หรือถูกทอดทิ้ง คุ้มครองเด็กที่ไม่มีครอบครัว เด็กลี้ภัย เด็กพิการ แรงงานเด็ก การเอาเปรียบเด็ก ความเป็นส่วนตัวของเด็ก สำหรับสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีของเด็ก สรุปได้ดังนี้

3.1 รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงในด้านนิติบัญญัติ บริหารสังคม และการศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรงทั้งทางร่างกาย และจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้งหรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงหาประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครอง ตามกฎหมายหรือบุคคลอื่นใดซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล (ข้อ 19)

3.2 รัฐภาคีรับที่จะคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และการกระทำทางเพศที่มีขอบทุกรูปแบบเพื่อการนี้ รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ทั้งมาตรการภายในประเทศ และมาตรการทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อป้องกันการชักจูงหรือบีบบังคับเด็กให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเพศใด ๆ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การแสวงหาประโยชน์จากเด็กในการค้าประเวณี หรือการกระทำอื่นเกี่ยวกับเพศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การแสวงหาประโยชน์จากเด็กในการแสดงลามกอนาจาร และที่เกี่ยวกับสิ่งลามกอนาจาร (ข้อ 34)

3.3 รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงทั้งในระดับประเทศระดับทวิภาคี และพหุภาคี เพื่อป้องกันการลักพา การขาย หรือการลักลอบค้าเด็ก ไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใดหรือในรูปแบบใด และข้อ 36 รัฐภาคีจะคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงหาประโยชน์ในทุกรูปแบบอื่นทั้งหมดที่เป็นผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็กไม่ว่าในด้านใด (ข้อ 35)

กล่าวได้ว่าแนวคิดหลักของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คือ แนวคิดพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน โดยยึดหลักศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกันในเรื่องเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพ ซึ่งต้องคำนึงถึง (ระพีพรรณ คำหอม และเฉลิมชัย โรจนนครินทร์, 2543 อ้างถึงใน อรสา โฉมวิเศษ, 2550)

1. ประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือหลักการประโยชน์ที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก (The best interest of child) หมายความว่า ในการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐหรือสังคม ไม่ว่าจะด้านกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเด็กนั้นจะต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ
2. การไม่เลือกปฏิบัติ (Non - discrimination) ถือเป็นหลักพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน หมายความว่า การกระทำใด ๆ หรือจัดกิจกรรมใด ๆ สำหรับเด็กต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่เลือกเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา ความยากจน ความรวย เพศ ภาษา และถิ่นกำเนิด
3. การพัฒนาโดยคำนึงถึงประเพณี ค่านิยม และวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม
4. การเคารพในความรับผิดชอบของครอบครัวที่จะปกป้องช่วยเหลือและพัฒนาเด็กให้ได้รับการเตรียมตัวเพื่อดำรงชีวิตในสังคมโลกได้ดี
5. ให้ความใส่ใจแก่เด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก เพราะถือว่าเด็กทุกคนควรได้รับการดูแลปกป้อง
6. ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของเด็ก ๆ ในทุกประเทศ

สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับสิทธิเด็กเพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยมีกฎหมายที่ให้หลักประกันสิทธิเด็กในระดับพระราชบัญญัติจำนวน 90 ฉบับและระดับอนุบัญญัติ รวม 211 ฉบับครอบคลุมการคุ้มครองเด็ก รวม 8 ด้าน ได้แก่ หลักทั่วไปในการคุ้มครองเด็ก การคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิทางแพ่งและสิทธิได้รับการเลี้ยงดู การคุ้มครองเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการปฏิบัติต่อเด็ก การคุ้มครองเกี่ยวกับการพัฒนาการด้านการศึกษา คุณธรรมและจริยธรรม การคุ้มครองเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมและการส่งเสริมการพัฒนาการเด็ก การคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และชีวิตส่วนตัวของเด็ก การคุ้มครองเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย จิตใจและเสรีภาพของเด็ก และการคุ้มครองเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการบำบัดแก้ไขและฟื้นฟู

4. ปฏิญญาทางการเมืองตามยุทธศาสตร์ในโรบีเพื่อความก้าวหน้าของสตรี ปฏิญญาและแผนการปฏิบัติการปักกิ่ง

ประเทศไทยได้มีการประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดเจนและยืนยันที่จะดำเนินการตามพันธกรณีที่มีต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในปฏิญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่งที่ได้รับการรับรองจากการประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรี ครั้งที่ 4 เมื่อปี พ.ศ. 2538 และยุทธศาสตร์ในโรบีเพื่อความก้าวหน้าของสตรีสูปี พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นบทสรุปของทศวรรษสตรีแห่งสหประชาชาติ (พ.ศ. 2519-2528) โดยมีสาระสำคัญในส่วนการกำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญา สรุปได้ดังนี้

4.1 การกระทำความรุนแรงต่อสตรีและเด็กหญิงเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำให้เกิดความเสมอภาคทางเพศ การพัฒนาและสันติภาพ ความ

รุนแรงต่อสตรีเป็นทั้งการล่วงละเมิดและบั่นทอนหรือลบล้างสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสตรี ความรุนแรงบนพื้นฐานของเพศ เช่น การทุบตี หรือความรุนแรงภายในครอบครัวในรูปแบบอื่น การข่มขืนทารุณกรรมทางเพศ การใช้สตรีเป็นทาสทางเพศ และการเอาเปรียบทางเพศ การค้าผู้หญิงและเด็กข้ามชาติ การบีบบังคับให้เป็นโสเภณี ซึ่งการกระทำดังกล่าวขัดต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ และต้องขจัดให้หมดสิ้นไป (ข้อ 59)

4.2 ให้ความสำคัญต่อการทบทวนและแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสม เพื่อให้มีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการทารุณกรรมต่อสตรี การมีมาตรการเพื่อประกันว่าสตรีและเด็กหญิงจะได้รับการคุ้มครองจากการทารุณกรรมและได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างยุติธรรม รวมทั้งมีการลงโทษผู้กระทำผิดที่กระทำรุนแรงต่อสตรีและเด็กหญิงในทุกรูปแบบ มีแนวทางการแก้ไขและจูงใจให้ผู้กระทำผิดล้มเลิกการกระทำ ความรุนแรงต่อสตรี ตลอดจนมีมาตรการเยียวยาแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อด้วย โดยให้การกระทำ ความรุนแรงทุกรูปแบบต่อสตรีและเด็กหญิงทุกวัย เป็นความผิดทางอาญา รวมทั้งให้ออกกฎหมายและเสริมสร้างกลไกที่เหมาะสมเพื่อรับมือกับคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความรุนแรงในทุกครอบครัวในทุกรูปแบบ รวมทั้งการกดขี่ข่มเหงทางเพศที่กระทำต่อสตรีและเด็กหญิง และมีหลักประกันว่าการกระทำ ความผิดดังกล่าว จะนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างรวดเร็ว (ข้อ 69)

4.3 การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการออกกฎหมาย และมาตรการในการคุ้มครองและป้องกันอื่น ๆ ที่มุ่งจัดการกระทำรุนแรงต่อสตรีและเด็กหญิง เช่น การแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณีในทุกรูปแบบ การเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ การค้าหญิงและเด็ก การลักพาตัวและการขายเด็ก (ข้อ 96)

จะเห็นได้ว่า กฎหมายระหว่างประเทศฉบับต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการดำเนินมาตรการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการกระทำที่ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องตรากฎหมายภายในประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ การที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีตามอนุสัญญาต่าง ๆ ย่อมส่งผลดีในด้านกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย โดยต้องจัดให้มีการปรับปรุงและยกร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ ซึ่งจะ ทำให้กฎหมายไทยมีความเข้มแข็งและมีสภาพไม่ล้าหลังไปกว่าอารยประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม

ความหมายของอาชญากรรม

ไวน์ (Wine, 1983, p. 10 อ้างถึงใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2548, หน้า 8) ให้ความหมายเน้นไปที่อาชญากรรมส่งผลกระทบต่อสังคม และผู้ตกเป็นเหยื่อซึ่งเป็นผู้เสียหายโดยตรง

เสริน ปุณณะหิตานนท์ (2515, หน้า 514 อ้างถึงใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2548, หน้า 12 – 13) ได้ให้คำจำกัดความของอาชญากรรม ว่าเป็นการกระทำที่เป็นเรื่องที่ไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดเสียหายแก่นักคิดเป็นการกระทำที่ผิดไปจากข้อตกลงของชุมชนซึ่งข้อตกลงนั้นก็แล้วแต่ชุมชนนั้น ๆ จะได้ตกลงกันไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อมีการกระทำที่ล่วงละเมิดหรือกระทำการเกินเลยไปก็ถือว่าเป็นความผิด แม้ว่าการกระทำบางอย่างจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายก็ถือว่าเป็นการกระทำ ความผิดเพราะเป็นการผิดข้อตกลงที่ได้มีการตกลงกันไว้ เช่น การเล่นพนัน ไฮโล ถั่ว ไฟป็อก แปดเก้า เป็นต้น ซึ่งในตัวของมันแล้วไม่ถือว่าเป็นความผิดและไม่เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใดการเสพยาเสพติด การค้าประเวณี ซึ่งเจ้าตัวเต็มใจเองแต่การกระทำดังกล่าวนี้เป็นเรื่องต้องห้ามเพราะเรื่องดังกล่าวจะเป็นต้นเหตุที่นำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมในอนาคต

ซูร์แทน (Sirmann, 1959 อ้างถึงใน ยศไกร วงษ์ดาวไทย, 2549) ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมไว้ดังนี้

1. อาชญากรรม คือ การกระทำที่ละเมิดกฎหมายอาญา การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะ นำ ประมาทหรือลงโทษสักเพียงใด ไม่ว่าจะผิดศีลธรรมมากน้อยแค่ไหน หรือเลวร้ายแค่ไหนก็ถือว่าเป็นอาชญากรรม ถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามไว้

2. อาชญากรรมคือการกระทำโดยมีเจตนาละเมิดกฎหมายอาญา หรือมีเจตนาละเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายบังคับให้ทำ (Statutory & case law) โดยไม่มีข้อแก้ตัวที่สมเหตุสมผลซึ่งทำให้รัฐต้องดำเนินการลงโทษในฐานะเป็นความผิดอุกฉกรรจ์

ตามความหมายที่เป็นจริง คำว่า อาชญากรรม สามารถแปลความหมายแตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักกฎหมาย นักสังคมวิทยา นักอาชญาวิทยาและนักจิตวิทยา ดังนี้ (รณภพ พรอรุณ, 2542, หน้า 10 – 11)

อาชญากรรมในแง่ของนักกฎหมาย ได้แก่ การกระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ อันเป็นปฏิปักษ์ต่อบทบัญญัติ หรือข้อห้ามแห่งกฎหมายมหาชน ซึ่งสาระสำคัญแห่งการตีความหมายของปฏิปักษ์ต่อบทบัญญัติ หรือข้อห้ามแห่งกฎหมายมหาชน ซึ่งสาระสำคัญแห่งการตีความหมายของอาชญากรรมตามความหมายในมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติว่าบุคคลจะต้องรับโทษทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ขณะนั้นบัญญัติไว้ในกฎหมาย ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้

กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้นถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง จากบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์ความคิดโดยกระบวนการพิจารณาของศาลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

อาชญากรรมในแง่สังคมวิทยา เป็นการมุ่งวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่แสดงหรือต่อเจตนาเป็นปฏิปักษ์ และกษัตริย์ต่อผลประโยชน์พื้นฐานแห่งความสงบเรียบร้อยของสังคม และมีเหตุผลเพียงพอที่รัฐจะได้อำนาจการปฏิบัติหรือแทรกแซงเพื่อควบคุมและระงับพฤติกรรมอันเป็นภัยต่อสังคมเหล่านั้น โดยชอบธรรม สำหรับการพิจารณาปัญหาอาชญากรรมในทัศนะของสังคมวิทยา นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยบรรทัดฐานประพฤติกของบุคคลในบางครั้งยังต้องพิจารณาถึงปัจจัยพฤติกรรมส่วนบุคคลที่สามารถควบคุมความรู้จักรับผิดชอบเคารพปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ค่านิยมทางสังคม รวมทั้งยินดีรับรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นด้วยความสมัครใจ ยิ่งไปกว่าการใช้กฎเกณฑ์ทางสังคมเป็นเงื่อนไขบังคับอันถือเป็นความประพฤติที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของผู้ปฏิบัติเองเป็นองค์ประกอบอันสำคัญ

อาชญากรรมในแง่ชีววิทยา จิตวิทยาและจิตแพทย์ เห็นว่า อาชญากรรมเป็นผลเสียเนื่องมาจากความแตกต่างในโครงสร้างทางสรีรวิทยาและกรรมพันธุ์ รวมตลอดถึงความบกพร่องในทางความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของครอบครัว ความพิการ โรคภัยไข้เจ็บ ยาเสพติดให้โทษ โรคพิษสุราเรื้อรัง สติปัญญา การศึกษา แรงจูงใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ สัญชาติญาณ เพศ อายุ และความเจริญเติบโตทางร่างกาย ฉะนั้นวิธีปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหอาชญากรรมในลักษณะนี้จึงมุ่งไปในด้านใช้หลักจิตวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยมุ่งเน้นใช้หลักสังคมวิทยา จิตวิทยา จิตแพทย์สมัยใหม่ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลและการบำบัดทางจิตเป็นกลุ่มเป็นส่วนใหญ่

อาชญากรรมในแง่สำนักอาชญากรรมวิทยา เป็นการมุ่งพิจารณาถึงปรากฏการณ์อาชญากรรมและพฤติกรรมของอาชญากรในลักษณะสหวิทยาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกฎหมายสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา จิตแพทย์และสังคมศาสตร์แขนงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอย่างใกล้ชิด และมุ่งความสนใจศึกษาเกี่ยวกับลักษณะสภาพปัญหา พฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดธรรมชาติผิดปกติ สติอาชญากรรม การวิจัยของอาชญากรรม ผลสะท้อนความเสียหายของอาชญากรรมต่อสังคม องค์การอาชญากรรมต่อสังคม องค์การอาชญากรรม วิทยาการว่าด้วยผู้ถูกทำร้ายอาชญากรรมเปรียบเทียบการจัดระบบบริหารและการประสานงานในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงทัศนคติความรู้สึกร่วมกันที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ การคุ้มครองป้องกันความเป็นธรรมกับสิทธิมนุษยชน และ
 แนวทางการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม

ประเภทของอาชญากรรม อาชญากรรมแบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้เป็น
 หลักในการแบ่งประเภทของอาชญากรรม สำหรับการคำนึงถึงปัจจัยด้านสังคม มีนักคิดหลายคนได้
 พยายามแยกประเภทของอาชญากรรมไว้ดังนี้ (รณภพ พรอรุณ, 2542, หน้า 13 – 15)

โลเปซเรย์ (Lopez – Rey, 1975) ได้แยกอาชญากรรมไว้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. อาชญากรรมที่ทำตามกันมาเป็นประเพณี เช่น อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคลหรือ
 ทรัพย์สิน ต่อระเบียบของสังคม

2. อาชญากรรมที่มีได้ทำตามกันเป็นประเพณีเป็นอาชญากรรมในฐานะของผู้ที่อยู่ใน
 ตำแหน่งของทางราชการหรือกึ่งราชการ เช่น การฉ้อโกง การทุจริตต่อหน้าที่ราชการ
 การปลอมผลิตภัณฑ์ การค้ายาเสพติด เป็นต้น

แม็คคินนีย์ (McKinney, n.d. อ้างถึงใน รณภพ พรอรุณ, 2542, หน้า 13 – 15) ได้แบ่ง
 ประเภทของอาชญากรรมเป็น 8 ประเภท โดยพิจารณาถึงอาชีพของอาชญากรรม การสนับสนุน
 ของกลุ่มต่อการประกอบอาชญากรรม ความตรงกันระหว่างพฤติกรรมของอาชญากรกับพฤติกรรม
 ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และปฏิภณของสังคมของการประกอบอาชญากรรม อาชญากรรม 8
 ประเภทมีดังนี้

1. อาชญากรรมรุนแรงที่กระทำต่อบุคคล เช่น การฆาตกรรม การทำร้ายสาหัส เป็นต้น
2. อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์สินตามโอกาส เช่น การลักทรัพย์รถยนต์ การลักทรัพย์
 ในห้างสรรพสินค้า การปลอมแปลงเช็ค การทำงานทรัพย์สินสาธารณะ เป็นต้น
3. อาชญากรรมที่เกิดจากงานอาชีพ เช่น การฉ้อโกง ชักยอก ขายสินค้าปลอม เป็นต้น
4. อาชญากรรมการเมือง เช่น การก่อความไม่สงบ การก่อวินาศกรรม เป็นต้น
5. อาชญากรรมที่ทำลายระเบียบของสังคม เช่น การเมาสุราอาละวาด โสเภณี การดิ
 ยาเสพติด คนจรจัด เป็นต้น
6. อาชญากรรมที่ทำตามกันเป็นประเพณี เช่น การปล้น บุกรุก เป็นต้น
7. องค์การอาชญากรรม เช่น กลุ่มการพนัน กลุ่มผู้ค้ายาเสพติด กลุ่มโสเภณี เป็นต้น
8. อาชญากรรมที่กระทำเป็นอาชีพ เช่น นักต้มตุ๋น การล้วงกระเป๋า มือปืนรับจ้าง เป็น
 ต้น

ส่วนหลักกฎหมายนั้นแบ่งอาชญากรรมเป็นลักษณะย่อย ๆ ได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. แบ่งโดยยึดความร้ายแรงในการลงโทษ หากถูกลงโทษจำคุกหรือประหารชีวิตก็
 เรียกว่าเป็นอาชญากรรมประเภทร้ายแรง แต่ถ้าหากถูกลงโทษปรับหรือจำคุกไม่กี่เดือน เรียกว่า

อาชญากรรมประเภทไม่ร้ายแรง บางครั้งการแบ่งแบบนี้อาจคลุมเครือได้เฉพาะอาชญากรรมบางประเภทจัดว่าร้ายแรงในประเทศหนึ่ง แต่อาจจัดว่าไม่ร้ายแรงในอีกประเทศหนึ่งก็เป็นได้และการกำหนดโทษที่จะลงแก่อาชญากรรมบางประเภทก็เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสถานที่ด้วย

2. แบ่งโดยยึดบุคคลและทรัพย์สิน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคล ได้แก่ การฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย

2.2 อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์สิน ได้แก่ การข่มขืน การปล้นทรัพย์

2.3 อาชญากรรมที่ทำลายความสวยงามของสังคม ได้แก่ โสเภณี การพนัน

3. แบ่งโดยยึดหลักศีลธรรม กฎหมายเกิดจากหลักศีลธรรมจึงแบ่งอาชญากรรม การข่มขืน ลอบวางเพลิง การขโมย เป็นต้น และอาชญากรรมที่มีความผิดเพราะกฎหมายห้าม แม้จะไม่ผิดศีลธรรมแต่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เช่น การละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับบริษัท การละเมิดลิขสิทธิ์ การละเมิดกฎหมายแรงงาน เป็นต้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดอาชญากรรม ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมมีอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถแยกได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยทางชีววิทยา
2. ปัจจัยทางร่างกาย
3. ปัจจัยทางจิตวิทยา
4. ปัจจัยในทางครอบครัว
5. ปัจจัยเกี่ยวกับความยากจน
6. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน
7. ปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการประกอบอาชญากรรมนั้น คงมิใช่อิทธิพลของปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เป็นอิทธิพลหลายปัจจัยร่วมดำเนินการประสานกัน (Interact) ต่อบุคคลผู้นั้นในระยะเวลาอันยาวนานทั้งในด้านดีและไม่ดี มีทั้งผลักดันและระงับยับยั้งเมื่ออิทธิพลฝ่ายต่ำมีอำนาจเหนือฝ่ายสูงได้คนก็จะประกอบอาชญากรรมขึ้น

จากปัจจัยข้างต้นซึ่งเป็นสาเหตุก่อให้เกิดการประกอบอาชญากรรมนั้น พอจะสรุปได้ว่ามีสาเหตุใหญ่ 3 ประการ คือ ด้านจิตวิทยากายภาพ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม และด้านสังคมจิตวิทยา ซึ่งแต่ละด้านมีสาระสำคัญดังนี้ (ธณภพ พรอรุณ, 2542, หน้า 19-21)

1. ด้านจิตวิทยากายภาพ หรือสาเหตุทางสรีระวิทยา กล่าวถึงบุคคลซึ่งมีร่างกายสภาพไม่ปกติหรือทุพพลภาพ อันอาจเป็นเพราะอวัยวะบางส่วนพิการหรือต่อมบางอย่างผิดปกติบุคคลที่มีความผิดปกติทางร่างกายย่อมเกิดปมด้อย ไม่อยากพบปะใคร ๆ มักจะเข้ากับบุคคลระดับเดียวกัน

ตนมีค้อยได้ และถ้าบังเอิญไปคบกับบุคคลที่มีความฉลาดในด้านเล่ห์เหลี่ยมกลโกงหรือกลวิธีในการทุจริตประการต่าง ๆ ก็เลยชักจูงไปเข้ากลุ่มและมั่วสุมอยู่กับพวกอาชญากร เมื่อมีความชำนาญในกลวิธีทุจริตต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นก็อาจประกอบอาชญากรรมได้โดยง่าย ดังที่ลอนโบโรโซ (Lombroso) เชื่อว่าสาเหตุของอาชญากรรมนั้นมาจากลักษณะทางกายภาพของบุคคลและเป็นโดยกำเนิด ตามแนวคิดนี้จากผลการวิจัยของนักวิชาการในสมัยต่อมาปรากฏว่าเป็นความจริงร้อยละ 35 ของอาชญากรที่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษามีนักวิชาการบางคนเชื่อว่า อาชญากรมีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางสรีระวิทยา โดยเฉพาะ โครงกระดูกของมนุษย์ที่แตกต่างกันจะทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างกันไป โครงกระดูกของอาชญากรส่วนใหญ่จะมีลักษณะผิดปกติและถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ด้วย แต่ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของมันสมองของบุคคลอีกด้วย

2. ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากมีนักวิชาการบางคนบางกลุ่มไม่เชื่อทฤษฎีสาเหตุของอาชญากรรมทางด้านสรีระวิทยาและชีววิทยา ซึ่งเป็นทฤษฎีแรกโดยให้ความเห็นว่า หากจะมีอิทธิพลอยู่บ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้นจึงได้มีการศึกษาสาเหตุของอาชญากรรมในด้านอื่น ๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนประกอบอาชญากรรม การประกอบอาชญากรรมเป็นผลมาจากการเลียนแบบการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น มาตรฐานการดำรงชีวิต ผลการดำรงชีวิต ผลการเติบโตของอุตสาหกรรม แบ่งได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยทางด้านดินฟ้าอากาศ เช่น ในฤดูร้อนอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายเกิดสูงขึ้น ในฤดูหนาวอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สินมีมาก เป็นต้น

2.2 ปัจจัยทางนิเวศวิทยา เช่น ในย่านธุรกิจและอุตสาหกรรมอัตราการเกิดของอาชญากรรมจะสูงกว่าที่อื่นในช่วงเวลาเดียวกัน และพื้นที่ใดที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลง เช่น เกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ความขัดแย้งของกลุ่มบุคคลจะสูงขึ้น อาชญากรรมจะเกิดสูงตามไปด้วย และอาชญากรรมของคนรุ่นหนึ่งจะถ่ายทอดไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเป็นการเลียนแบบกัน เป็นต้น

2.3 ปัจจัยทางครอบครัว ทฤษฎีนี้ มอริส (Morris) ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวที่ขาดความเอาใจใส่ต่อสมาชิกในครอบครัวมีส่วนผลักดันให้เกิดอาชญากรรมขึ้นมากกว่า ซึ่งเป็นเรื่องแตกต่างกันในด้านปทัสถาน ทัศนคติ และโครงสร้างพฤติกรรมที่ได้รับการอบรมสั่งสมกันมา ซึ่งเป็นการประกอบอาชญากรรมก็ได้มาจากชนชั้นใดชั้นหนึ่งเท่านั้น

2.4 ปัจจัยด้านการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของกลุ่มซึ่ง ซัทเทอร์แลนด์ (Sutherland) เป็นผู้ศึกษาและเชื่อว่าอาชญากรรมเป็นผลมาจากการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของกลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.4.1 การประกอบอาชญากรรมต้องมีการเรียนรู้ไม่ว่าเป็นอาชญากรโดยสันดาน โดยอาชีพหรือการรวมกลุ่ม หรือในรูปแบบอื่นใดก็ตาม

2.4.2 การอยู่ร่วมกันในสังคมและการติดต่อสื่อสาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้

2.4.3 พฤติกรรมที่เป็นอาชญากร จึงอาจเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มหน่วยงาน ทฤษฎีหรือสื่อมวลชนก็ได้

2.4.4 การเรียนรู้ของผู้กระทำผิดจะเรียนรู้ทั้งทางเทคนิค ข้อมูล ทักษะสติแรงจูงใจ และแรงผลักดันไปพร้อม ๆ กัน

2.4.5 แรงจูงใจและแรงผลักดันจะเป็นไปในทางหนึ่งทางใดโดยเฉพาะนั้นอาจเรียนรู้ได้จากบทบัญญัติของกฎหมายว่า การกระทำนั้นจะชอบหรือไม่ชอบ

2.4.6 เพราะฉะนั้นการกระทำที่เกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องที่บุคคลหนึ่ง ๆ ต้องการละเมิดกฎหมายมากกว่าความต้องการที่จะเคารพกฎหมาย ลักษณะการเกิดขึ้นอาจเป็นการร่วมกันของกลุ่ม หรือความสัมพันธ์ต่อกันและกันที่บุคคลมีต่อกลุ่ม

2.4.7 เนื่องจากการมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีต่อกลุ่มมีระดับแตกต่างกันไป พฤติกรรมของบุคคลที่จะประกอบอาชญากรรมจึงย่อมแตกต่างกันไปด้วย

2.4.8 ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ อาจจะมีส่วนช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรมหรือต่อต้านอาชญากรรมได้

2.4.9 พฤติกรรมที่เป็นหรือไม่เป็นอาชญากรรม เป็นการแสดงออกทั้งความต้องการหรือค่านิยมของกลุ่มหรือของบุคคล

2.5 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หรือชนชั้นในสังคม นักวิชาการหลายคนได้ให้ความเห็นว่า อาชญากรรมเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และความขัดแย้งในผลประโยชน์ของ ชนชั้นในสังคม ความยากจนมีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดอาชญากรรมขึ้น แต่ก็พบว่าความยากจน หรือความแตกต่างกันของโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมมิได้เป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรมได้เสมอไป เช่น การลักทรัพย์ อาจทำเพราะได้ของมัน โดยไม่มีสาเหตุของความยากจนเข้ามาเกี่ยวข้องเลย เป็นต้น

3. ด้านสังคมจิตวิทยา แนวความคิดในด้านนี้ส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการทางจิตวิทยาซึ่งเน้นการพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปร ระหว่างปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมว่ามีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชญากรรมของบุคคลมากน้อยเพียงใด มีนักจิตวิทยาหลายคนให้ความเห็นว่า อาชญากรรมเป็นของธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ตราบเท่าที่ปทัสถานของสังคมไม่สามารถควบคุม พฤติกรรมของสังคมได้ หรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางสังคมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

เอาไว้ได้ การล่วงละเมิดต่อปทัสถานทางสังคมก็จะเกิดขึ้นและนำไปสู่การประกอบอาชญากรรม สภาพการณ์เช่นนี้มักจะเกิดในสังคมอุตสาหกรรมที่สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ ได้ ทฤษฎีต่อมา ได้รับการโต้แย้งจาก ซิลเคส (Sykes) และแมทซา (Matza) ว่าการประกอบอาชญากรรมเป็นเรื่อง ของกระบวนการทางจิตวิทยาเบื้องต้นของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่สามารถจะประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในปทัสถานและค่านิยมของตนได้เท่านั้น มิใช่เป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ ของชุมชนที่มีต่อโครงสร้างทางวัฒนธรรม หรือส่วนรวมทั้งหมดก็หาไม่ อาชญากรรมเกิดขึ้น เนื่องจากบุคคลไม่สามารถปรับตัวเองให้เข้าสภาพแวดล้อมได้มากนักเพียงใด หรืออาชญากรรม เกิดขึ้นเนื่องจากความรับผิดชอบของบุคคลและคุณธรรมในจิตใจที่ได้รับการอบรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นวรรตน์ ศรีรัฐเพชร (2539) ได้ศึกษาถึงสัมพันธภาพของพ่อแม่ลูกกับรูปแบบการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลของวัยรุ่น จำนวน 611 คน ได้พบว่าสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ ลูกที่มีความสัมพันธ์กันในทางลบกับรูปแบบการแก้ปัญหาคความขัดแย้งระหว่างบุคคล โดยใช้การ แสดงออกแบบหลีกเลี่ยงและแบบใช้อำนาจบังคับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ในระดับที่ 0.01 และ นอกจากนี้สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูก ยังเป็นความสัมพันธ์ทางบวกกับรูปแบบการแก้ปัญหาค ความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยใช้การแสดงออกแบบใช้ความอ่อนโยน แบบประนีประนอม และ แบบหันหน้าเข้าหากันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ยิ่งยง ยูทศศักดิ์ (2539) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัวมีผลที่ต่างกัน จากผลการศึกษาพบว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มี สัมพันธภาพดี มีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์มากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ ไม่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดี ก็จะมี พฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์น้อยกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ค่อยดี อย่าง มีนัยสำคัญอยู่ที่ระดับ 0.01

สมพงษ์ รัตนัญญา (2540) ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน ศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร ผลจาก การศึกษาความสัมพันธ์ของบิดามารดาและบุตรในด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน พบว่าความสัมพันธ์ ของบิดามารดาและบุตรในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยรวมอยู่ในระดับดี ในด้านการที่สมาชิกในครัว ครอบร่วมกันรับประทานอาหารเช้าและดูโทรทัศน์ร่วมกัน พบได้ว่า สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ปฏิบัติร่วมกันอยู่ในระดับที่น่าพอใจมากที่สุด ส่วนการมีเวลาได้ถามทุกข์สุขและได้ถามเรื่องการ

เรียนของบุตร พบว่า บิดามารดาของนักเรียนปฏิบัติได้อยู่ในระดับที่น่าพอใจมากทั้งสองประเด็น สำหรับข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวกระทำผิดพลาดในเรื่องต่าง ๆ เป็นอันดับแรก

สมนึก แกระหัน (2541) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมในเชิงจริยธรรมของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตา กรุณา ด้านการมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียรและความเสียสละ พบว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชายทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพของสังคมไทย ครอบครัวและผู้ใหญ่มักให้ความสนใจใ้ในการอบรมบุตรหลานที่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย นอกจากนี้ค่านิยมในสังคมไทยมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของเพศหญิงที่เบี่ยงเบนไปจากคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์จะทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับและทำให้ได้รับความอับอาย

โสภภาพรรณ เวียงเพิ่ม (2541) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศ สัมพันธภาพในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดหนองคาย จำนวน 371 คน พบว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกันมีบทบาททางเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาททางเพศ ซึ่งนั่นหมายถึง ถ้านักเรียนวัยรุ่นมีสัมพันธภาพในครอบครัวดี นักเรียนวัยรุ่นจะแสดงบทบาททางเพศที่เหมาะสมกับตนเอง

อมราวดี ณ อุบล (2544) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเรื่องการเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 คน และพบว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชนันภรณ์ ลักษณ์พิเชษฐ์ (2545) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย และก็พบว่า สภาพแวดล้อมในครอบครัว เป็นปัจจัยอันดับสามที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เนื่องจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดี ก็จะก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งกันและกันได้ ในครอบครัว วัยรุ่นจะเรียนรู้และเรียนแบบบุคคลที่ตนชื่นชอบและใกล้ชิด โดยบุคคลกลุ่มแรกที่วัยรุ่นจะยึดถือเป็นแบบอย่างคือบิดามารดา และจะเรียนรู้ถึงบทบาทของตนเองเป็น โดยผู้เป็นบิดามารดา เป็นผู้กำหนดให้ สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดี ก็จะมีส่วนทำให้วัยรุ่นรู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม

ชัยณรงค์ ศรีสุข (2545) ศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามการรับรู้ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาคุณธรรม จริยธรรม 5 ด้าน คือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา ด้านการมีวินัย ด้านการมีความรับผิดชอบ และด้านการประหยัด พบว่า นักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 5 ด้านสูงกว่านักเรียนชายรองลงมา คือสมาชิกในครอบครัวมีเวลาในการพูดคุย ปรึกษาหารือกันด้วยความจริงใจและเปิดเผย

สุมาลี วงษ์สุวรรณ (2546) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้าน ความเอื้ออาทร และก็มีผลปรากฏว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเอื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

นงลักษณ์ ปรีชาดิเรก (2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่าง มารดากับบุตรในครอบครัวไทย และพบว่า ความสัมพันธ์ทั่วไประหว่างมารดากับบุตรมีอิทธิพลต่อ ระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05 โดยพบว่า ใน ทุกกลุ่มอายุของมารดา ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรจะสูงขึ้น ตามระดับ ความสัมพันธ์โดยทั่วไปที่เพิ่มขึ้นระหว่างมารดากับบุตร และพบว่า การทำกิจกรรมในวันหยุด ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวมีผลกระทบต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05 โดยพบว่า ในกลุ่มอายุ 35-39 ปี และกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป มารดาที่ ทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับ บุตรสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรมในวันหยุด และมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกไม่มีวันหยุดหรือทำงานทุกวัน

ลลนา พรหมสุวรรณ (2547) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนกับความตั้งใจเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า บุคลิกภาพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเรียนของนักเรียน อาจเป็น เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่6 ซึ่งอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กตอน ปลายสู่วัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้าน ร่างกายจิตใจ รวมถึงการแสวงหาตนเอง หากเด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดีก็จะส่งผลทำให้เกิดพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น ได้

สุมาลี วงษ์ษา (2550) ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเมตตากรุณาของ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม พบว่านักเรียนหญิงมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้านความเมตตากรุณาสูงกว่านักเรียนชาย เนื่องจากคุณลักษณะของเพศหญิงจะเป็น ผู้ที่มีความอ่อนโยนสุภาพ

ศศิพิมล วัชรธนากร (2551) ศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศส่งผลกระทบต่อความเอื้ออาทร และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความแตกต่างกัน โดยนักเรียนหญิงจะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชาย

พรทิพย์ มาลาธรรม จิราภรณ์ คงเอี่ยม และประคอง อินทรสมบัติ (2550) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนจากครอบครัวและแรงสนับสนุนจากเพื่อนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท การวิจัยเชิงบรรยายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุน จากครอบครัวและแรงสนับสนุนจากเพื่อนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท โดย ใช้กรอบแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นแนวทางในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่มคือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 60 คู่ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเลขสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบคัดกรองการรู้จำ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามการให้แรงสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุของครอบครัว แบบสอบถามการรับรู้แรงสนับสนุน จากครอบครัว และจากเพื่อนของผู้สูงอายุ และแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติบรรยาย และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า การให้แรงสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุของครอบครัว และการรับรู้แรงสนับสนุนจากครอบครัวของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับสูง ส่วนการรับรู้แรงสนับสนุนจากเพื่อนของผู้สูงอายุและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ พบว่าการรับรู้แรงสนับสนุนจากครอบครัวและการรับรู้แรงสนับสนุนจากเพื่อนของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม คณะแนะการให้แรงสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุตามการรับรู้ ของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับแรงสนับสนุนจากครอบครัวตามการรับรู้ของผู้สูงอายุ หรือ กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของแรงสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อนในการส่งเสริมความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุนั้น หากผู้สูงอายุไม่รับรู้ อาจไม่ช่วยส่งเสริมความ พึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้น บุคลากรทางสุขภาพจึงควรหาแนวทางให้ผู้สูงอายุได้รับการตอบสนองความต้องการด้านแรงสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน และเครือข่ายทางสังคมอย่างเหมาะสม เพื่อความพึงพอใจในชีวิตที่มากขึ้น

สมิธ วุฒิสวัสดิ์ (2552) การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัทมทรัพย์ ดินแดง ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 สัมพันธภาพในครอบครัวที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีเหมาะสมที่สุด

($\bar{X} = 3.77$)

2. ปัจจัยด้านส่วนตัวที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ดังรายละเอียดดังนี้

2.1 นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2.2 นักเรียนที่มีระดับของชั้นปีศึกษาต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2.3 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยด้านครอบครัว ที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ดังรายละเอียดดังนี้

3.1 นักเรียนที่มีสถานภาพของครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จำลอง สึงห์คำ (2555) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมครอบครัวกับผลการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์วิทยาลัยการอาชีพฝาง ผลการวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยการอาชีพฝาง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 16 ปี มีสภาพครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูกอยู่ด้วยกันเป็นส่วนมาก โดยส่วนใหญ่ทั้งบิดามารดาจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองประกอบอาชีพอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ โดยมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวอยู่ที่ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งปัจจุบันขณะกำลังศึกษาอยู่นักเรียนได้รับค่าใช้จ่ายต่อวันอยู่ที่ 31-40 บาท

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า พบว่าโดยรวมนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยการอาชีพฝาง จำนวน 51 คน มีเกณฑ์สภาพแวดล้อมของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพแวดล้อมของครอบครัวประกอบไปด้วยปัจจัยทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ ด้านการอบรมเลี้ยงดู ด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านที่อยู่อาศัย และด้านความคาดหวังของครอบครัว

จุฬาลักษณ์ ประจักษ์ (2556) ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารภายใน
ครอบครัว รูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบความผูกพันภายในครอบครัว กับพฤติกรรมการใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการคิดเกมของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย สรุปได้ว่า

1. ภูมิหลังของครอบครัวของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ รายได้ของครอบครัว
เป็น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. วัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวแตกต่างกัน จะมี
รูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีครอบครัวแบบเปิด
เสรีทางความคิด และเห็นพ้องต้องกันจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบคนรักกิจกรรม และคนสนใจ
ข่าวสารบ้านเมือง แตกต่างจากแบบปล่อยปละ และปกป้อง รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะมี
รูปแบบ การดำเนินชีวิตแบบคนรุ่นใหม่แตกต่างจากแบบปล่อยปละ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มี
ครอบครัวแบบ เปิดเสรีทางความคิด จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบคนที่ใส่ใจตัวเองแตกต่างจาก
แบบปล่อยปละ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีครอบครัวแบบเห็นพ้องต้องกันจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิต
แบบคนที่ใส่ใจตัวเองแตกต่างจากแบบปล่อยปละ และปกป้องรวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่มีครอบครัว
แบบเห็นพ้องต้องกันจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบคนที่มีแบบแผนต่างจากแบบปล่อยปละ และ
กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบคนรักความบันเทิงแตกต่างแบบปล่อยปละ
และปกป้อง

3. วัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรูปแบบความผูกพันภายในครอบครัวแตกต่างกัน จะมี
รูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความผูกพันแบบ
มั่นคงและกังวลจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบคนรักกิจกรรม คนสนใจข่าวสารบ้านเมือง และคน
เพื่อสังคม แตกต่างจากความผูกพันแบบทะนงตนและความหวาดกลัวส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีความ
ผูกพันแบบกังวลจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบคนรุ่นใหม่แตกต่างจากแบบมั่นคง ทะนงตน และ
หวาดกลัวและกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบคนรักความบันเทิงแตกต่างจาก
แบบทะนงตน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีความผูกพันแบบมั่นคงจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบคน
ที่ใส่ใจตัวเองแตกต่างจากแบบหวาดกลัวส่วนแบบกังวลจะแตกต่างจากแบบทะนงและหวาดกลัว

4. รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร จะมี
ความสัมพันธ์กับรูปแบบความผูกพันภายในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. วัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวแตกต่างกัน จะมี
พฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. วัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ จะ
มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ทราบว่าเพิ่มเติมว่ามีภูมิหลังของครอบครัว ได้แก่ อาชีพบิดา และอาชีพของมารดา มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารภายในครอบครัว และการสื่อสารภายในครอบครัวยังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ใน 2 ประเด็น ได้แก่ ระยะเวลาและความถี่ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

คารุณี งามขำ และจินตนา บุญพันธ์ุ (2556) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครอบครัวกับ ปัญหาพฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้น ภาคตะวันออก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1. ปัญหาพฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้น 2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครอบครัวซึ่ง ประกอบด้วย ความเพียงพอของรายได้ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ปัญหาทางจิตของพ่อแม่/ ผู้ดูแล กิจวัตรสุขภาพครอบครัว และการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้น กลุ่มตัวอย่าง คือ พ่อแม่หรือผู้ดูแลของเด็กสมาธิสั้นอายุ 6-12 ปี จำนวน 120 คนที่มารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลในเขตภาคตะวันออก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1. แบบสัมภาษณ์ความเพียงพอของรายได้ 2. แบบประเมินความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 3. แบบสอบถามปัจจัยด้านกิจวัตรสุขภาพครอบครัว 4. แบบสอบถามการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว 5. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เครื่องมือทุกชุดได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน มีค่าความเที่ยงของเครื่องมือเท่ากับ .95, .88, .87, .92 และ .74 ตามลำดับ วิเคราะห์ ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์ Eta และ สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยที่สำคัญ คือ

1. เด็กสมาธิสั้นมีปัญหาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาตามลำดับคือ พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง พฤติกรรมด้านอารมณ์ พฤติกรรมเกร และพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม (ร้อยละ 62.5, 54.2, 34.2 และ 20 ตามลำดับ)
2. การเจ็บป่วยทางจิตของพ่อแม่หรือ ผู้ดูแล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=0.216$)
3. ความเพียงพอของรายได้ ความสัมพันธ์ ภายในครอบครัว กิจวัตรสุขภาพครอบครัว และการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางลบ กับปัญหาพฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=-0.237, -0.277, -0.278$ และ -0.355)

อรอุมา เตพละกุล (2557) ความสัมพันธ์ฉันพี่น้อง: จากความสัมพันธ์ในครอบครัวสู่ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือได้ว่าเป็นหนึ่งในความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนที่สุดตลอด ช่วงชีวิตของบุคคล งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงมีความสำคัญเพราะครอบครัวเป็นวัฒนธรรมแรกที่มีมนุษย์เปิดรับและเกิดกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ใน ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องที่เริ่มต้นจากครอบครัวก็เป็นหนึ่งในมิติความสัมพันธ์ ที่

สำคัญมากเพราะความเป็นพี่น้องนั้นเกิดขึ้นท่ามกลางความซับซ้อนและเป็นความสัมพันธ์ ระยะยาว ผ่านประสบการณ์ชีวิตของบุคคล นอกจากนี้ความสัมพันธ์พี่น้องยังมีส่วนประกอบใน การสร้าง พัฒนาการส่วนบุคคล ดังนั้นเงื่อนไขที่บุคคลได้รับหรือไม่ได้รับประสบการณ์ความ เป็นพี่น้องนั้น จึงมีส่วนต่อการขัดเกลาให้ปัจเจกบุคคลมีลักษณะที่แตกต่างกันตลอดช่วงชีวิต

ทั้งนี้พบงานวิจัยเกี่ยวกับพี่น้องส่วนใหญ่ได้มุ่งสำรวจตรวจสอบปัจจัยเงื่อนไขที่ หลากหลาย ซึ่งมีผลต่อความสัมพันธ์ของพี่น้องในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการพยายามหา คำตอบ เกี่ยวกับวิธีการปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทั้งในแง่ของความอบอุ่น ความขัดแย้ง และ การแข่งขัน โดยการตรวจสอบตัวแปรที่หลากหลาย เช่น เพศ ระดับของการ ติดต่อสื่อสาร จำนวนพี่น้อง ในครอบครัว ลำดับการเกิด การเปลี่ยนแปลงของครอบครัว ปฏิสัมพันธ์และการอบรมเลี้ยงดู จากบิดามารดา

นอกจาก “พี่น้อง” จะเป็นความความสัมพันธ์ในครอบครัวที่สำคัญแล้วสายสัมพันธ์ ระหว่างพี่น้องยังนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ช่วยเอื้อและส่งเสริมต่อการเรียนรู้ ทางสังคม ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย ความสัมพันธ์พี่น้องที่มุ่ง ตอบสนองความต้องการซึ่งแตกต่างกันนั้น จึงถือเป็นสิ่งที่มีส่วนสำคัญในชีวิตบุคคล และเป็นมาแหล่งที่มาของการ เติบโตเต็มมิติทางอารมณ์และการสนับสนุนทางสังคม จึงกล่าวได้ว่า พัฒนาการทางรูปแบบ ความสัมพันธ์ของพี่น้องภายใต้บริบทครอบครัวมีส่วนส่งเสริมต่อการ ความสัมพันธ์ทางสังคมใน อนาคตอีกด้วย

จินตนา วัชรสิทธิ์ และคณะ (2556) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความรู้เกี่ยวกับ พัฒนาการเด็กและ แนวโน้มการใช้ความรุนแรงต่อเด็กของครอบครัวที่มีเด็กเล็ก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติได้แก่ การศึกษาของบิดามารดา รายได้ครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการ สื่อสารใน ครอบครัว ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทาง ลบกับความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ได้แก่ อายุของบิดามารดา ความเครียด ของการเป็นบิดามารดา ความซึมเศร้าของบิดามารดา นอกจากนี้ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแนวโน้มการใช้ความรุนแรงต่อเด็กอย่างมีนัยสำคัญ ทาง สถิติได้แก่ ความเครียดของการเป็นบิดามารดา ความซึมเศร้าของบิดามารดา ส่วนปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์ทางลบกับแนวโน้มการใช้ความรุนแรงต่อเด็กอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาของบิดามารดา รายได้ครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการสื่อสารในครอบครัว และความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก สรุปว่าการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กแก่บิดามารดาจะ ส่งผลให้ครอบครัว มีแนวโน้มใช้ความรุนแรงต่อเด็กลดลง ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและ การลดความรุนแรงต่อ เด็ก มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลากรทางสุขภาพจะต้องเข้าใจบริบท

ครอบครัวในด้านการศึกษาของ บิดามารดา รายได้ครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว ความเครียดและความซึมเศร้าของบิดามารดา ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กแก่ บิดามารดา และแนวโน้มใช้ความรุนแรง ต่อเด็ก

นพวรรณ หาญพล (2535) ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิตกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิต กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน 4 ตำบลที่ไม่มีพื้นที่เป็นเกาะของอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด และเป็นผู้ที่ไม่มีความพิการของร่างกายที่ทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำกิจกรรมประจำวัน จำนวน 179 ราย เป็นชาย 94 ราย หญิง 85 ราย ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย 2 ขั้นตอน (Two stage simple random sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 4 ส่วน คือข้อมูลทั่วไป แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว แบบวัดประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิต และแบบวัดคุณภาพชีวิต ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุที่เป็นแพทย์ 2 คน พยาบาล 4 คน สำหรับแบบวัดประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิต และเพิ่มผู้เชี่ยวชาญอีก 2 คนคือ ข้าราชการบำนาญและประธานชมรมผู้สูงอายุของอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือคำนวณ โดยวิธีต่าง ๆ คือ แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว ใช้วิธีของคูเดอร์ริชาร์ดสัน 21 (KR-21) ได้เท่ากับ 0.80 แบบวัดประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิต โดยวิธีทดสอบซ้ำ (Test-retest) ได้เท่ากับ 0.90 และแบบวัดคุณภาพชีวิตใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.96 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง สัมพันธภาพในครอบครัวและประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิตกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.8904 ($p < 0.01$)
2. ประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิต มีความสัมพันธ์ในทางลบกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.7233 ($p < 0.01$) ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแล ผู้สูงอายุ ตระหนักถึงความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัวและประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิต ซึ่งอาจจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวมี

บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุ โดยเน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เพื่อให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งอาจจะมีผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

เอมอร (มณีวัฒนา) จารุรังษี (2556) สัมพันธภาพกับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรสจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส และความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพกับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรส โดยศึกษาผู้สมรสที่อยู่ในกรุงเทพมหานครจำนวน 383 คู่ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น ตอน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ทางสถิติด้วยค่าร้อยละ การวิเคราะห์จำแนกและถดถอยพหุ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ พบว่า สัมพันธภาพของกลุ่มสมรสมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับรายได้ของ ครอบครัว และอาชีพราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทเอกชน ของสามีและภรรยา อย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .05 แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว ช่างเทคนิค หรือรับจ้าง จำนวนบุตร ช่วงอายุที่ต่างกันของกลุ่มสมรส และระยะเวลาสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ช่วงต่างกัน ทางการศึกษาของกลุ่มสมรสมีความสัมพันธ์เชิงลบ แต่อายุแรกสมรสของสามีและภรรยามีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสองกรณี และยังพบว่า สัมพันธภาพของกลุ่มสมรสมีความสัมพันธ์ใน เชิงบวก กับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2551) ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับความรู้สึก มีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว การศึกษาเชิงสำรวจนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้สึกมีคุณค่า ในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น และความสัมพันธ์ของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกับ สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาของวัยรุ่นตอนต้น และปัจจัย ด้านสังคมประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลำดับการเกิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวนพี่น้อง การได้รับการยอมรับจากเพื่อน และระดับการศึกษาของบิดา มารดา กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 192 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน ในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามระหว่างวันที่ 18-20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบใช้ไคสแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นตอนต้นร้อยละ 50 มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับสูง และอีกร้อยละ 50 มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับต่ำ และพบว่า สัมพันธภาพใน ครอบครัว และการได้รับการยอมรับจากเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.2288$, $r = 0.1216$ p-value < 0.05 ตามลำดับ) นอกจากนี้

ยังพบว่าการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา อายุ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้น และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนเพื่อให้เกิดการยอมรับ

ชลธิชา สิ้นสุพรรณ (2556) ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตตำบลเสาดิยาว อำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์ จากจำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุโลกเพิ่มขึ้นทุกปีเมื่อใดก็ตามที่ผู้สูงอายุถูกเรียกว่าเป็น “คนแก่” ก็มักจะถูกทอดทิ้งได้ง่ายเสมอ แท้ที่จริงแล้วผู้สูงอายุควรได้รับการฟื้นฟูและดูแล การศึกษาคุณภาพชีวิต และสัมพันธภาพในครอบครัว จึงเป็นพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมให้ ความสำคัญต่อความต้องการ และการสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ การศึกษาเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาหาระดับคุณภาพชีวิต ระดับสัมพันธภาพใน ครอบครัว และความสัมพันธระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประชากรคือ ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมที่มีชื่อ และอยู่อาศัยในเขตรับผิดชอบ 656 คน คำนวณ กลุ่มตัวอย่างจากสูตรการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร ได้กลุ่มตัวอย่าง 180 คน เก็บ ข้อมูลในเดือน กันยายน 2555 – กุมภาพันธ์ 2556 ออกสัมภาษณ์ร่วมกับ อสม. ใช้แบบ สัมภาษณ์และแบบวัดคุณภาพชีวิตฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ในการเก็บ ข้อมูล วิเคราะห์ผลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันที่ระดับ 0.05

พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ร้อยละ 62.8 โดยด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 65.6 รองลงมาคือ ด้านสัมพันธภาพในสังคม และด้านร่างกาย ตามลำดับ ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 76.1 สัมพันธภาพ ในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตองค์ประกอบทางด้านจิตใจ มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตองค์ประกอบทางด้านสุขภาพกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กัน การศึกษา ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวผู้สูงอายุและ การหาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของพื้นที่และใช้เป็นแนวทางพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับ ผู้สูงอายุได้

พรชัย พุทธิรักษ์ (2555) ความสัมพันธ์ระหว่าง สัมพันธภาพในครอบครัว กับ ความคาดหวัง ความวิตกกังวลในการเรียน และการเผชิญปัญหาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สัมพันธภาพในครอบครัว 2. ความคาดหวังใน

การเรียน 3. ความวิตกกังวลในการเรียน 4. การเผชิญปัญหา และ 5. ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว กับความคาดหวัง ความวิตกกังวลในการเรียน และการเผชิญปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวโดยรวม อยู่ในระดับดีมีความคาดหวัง ความวิตกกังวลในการเรียนและการเผชิญปัญหาอยู่ในระดับปานกลางสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว กับความคาดหวัง ความวิตกกังวลในการเรียน และการเผชิญปัญหา พบว่า สัมพันธ์ภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความคาดหวังและความวิตกกังวลในการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเผชิญปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จิรัชยา เจียวก๊ก และคณะ (2559) ความสัมพันธ์ในครอบครัวของชุมชนหลังสนามกีฬาหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการสื่อสารที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของ ครอบครัว และศึกษาสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลเป็นประชาชนของชุมชนสนามกีฬาหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 16 ราย เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มี ส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก มีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารภายในครอบครัวมีผลต่อรูปแบบของการทำกิจกรรม การแสดง ความคิดเห็น และความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ส่วนความสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ความสัมพันธ์ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. ความสัมพันธ์แบบฝ่ายหนึ่งพึ่งพิงฝ่ายหนึ่ง 2. ความสัมพันธ์แบบไม่พึ่งกัน และ 3. ความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงกันและกัน โดยความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงกันและกันจะทำให้ครอบครัวอบอุ่น และมีความสุขมากที่สุด

มิชชนัญญา เงินเมือง (2553) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ การทำหน้าที่ของครอบครัว และพฤติกรรมความก้าวร้าว ของนักเรียนชายระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า

1. ความฉลาดทางอารมณ์ จากผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นปัจจัยที่ช่วยทำนายพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน ชาย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ดีที่สุดในความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมความก้าวร้าวที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมความก้าวร้าวของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ -0.674 สามารถอธิบาย ได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี

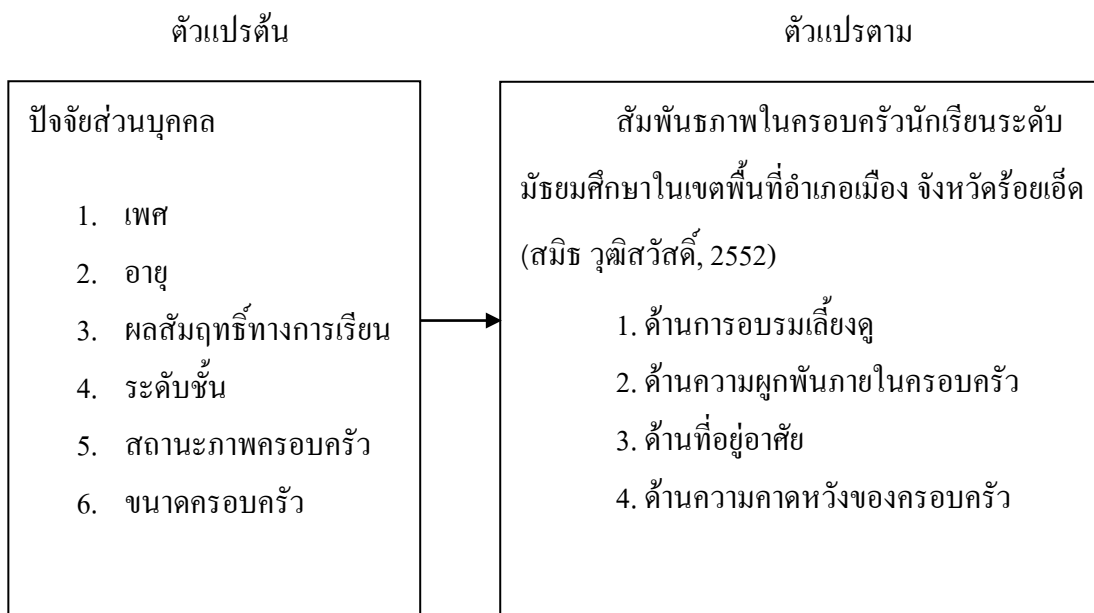
ความฉลาดทางอารมณ์สูง จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าว ส่วนในทางตรงกันข้ามหากว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าวสูง

2. การท าหน้าที่ของครอบครัว จากผลการวิจัยพบว่า การท าหน้าที่ของครอบครัวเป็นปัจจัยที่ช่วยทำนายพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน ชายระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ โดยการท าหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมความก้าวร้าวและมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมความก้าวร้าวของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ -0.641 สามารถ อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการท าหน้าที่ของครอบครัวสูง จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าว ส่วนในทางตรงกันข้าม หากว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการท าหน้าที่ของครอบครัว จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าวสูง

ผลการวิจัยข้างต้นทั้งเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ และการท าหน้าที่ของครอบครัว กับพฤติกรรมความก้าวร้าว ช่วยสนับสนุนผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชายระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความฉลาด ทางอารมณ์สูงก็จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าวในทางตรงกันข้ามกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่าง ก็จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าวสูง และถ้ากลุ่มตัวอย่างมีการท าหน้าที่ของครอบครัวสูงก็จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าว ในทางตรงกันข้ามกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีการท าหน้าที่ของครอบครัว ก็จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าวสูง จึงถือได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ และ การท าหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน ชายระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กรอบแนวคิด

การศึกษา สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

สมมติฐาน

1. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
2. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
3. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
4. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีระดับชั้นต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
5. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีสภาพครอบครัวต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
6. นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดครอบครัวต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1. ความสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของสมาชิกที่อยู่ในครอบครัวของนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ และลูก ๆ หรือผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติหรือผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย

ลูกป่า น้าอา เพื่อที่จะทำให้ครอบครัวดำเนินไปได้อย่างมีความสุข มีความเข้าใจอันดี ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.1 ด้านการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การเลี้ยงดูใน 3 ลักษณะ คือ 1. การเลี้ยงดูแบบเข้มงวด เป็นการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองจะเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ หรือมาตรการต่าง ๆ ให้กับบุตร 2. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย(ไม่เข้มงวด) เป็นการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะให้โอกาสกับบุตรในการตัดสินใจต่าง ๆ ด้วยตนเอง 3. การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล เป็นการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้บุตรกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบและสามารถทำตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

1.2 ด้านความผูกพันภายในครอบครัว หมายถึง หากต้องการมีครอบครัวที่อบอุ่น สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวจะต้องมีบทบาทความเป็นผู้นำในวาระที่แตกต่างกันออกไป เช่น แม่จะเป็นผู้นำและเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลครอบครัวและการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องอาหารการกินในบ้าน ส่วนพ่อจะเป็นผู้นำในเรื่องที่สำคัญ เช่น เรื่องภายนอกบ้าน และสมาชิกในบ้านควรมีส่วนในการสนับสนุนความคิดของผู้นำในครอบครัว

1.3 ด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง สถานที่ภายในบ้าน ที่มีการจัดการจัดภายในอย่างเป็นระเบียบ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม มีความสะอาด และมีการจัดถูกต้องตามแบบสุขลักษณะ

1.4 ด้านความคาดหวังของครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่บิดามารดากระทำต่อบุตรทำให้บุตรรับรู้ในสิ่งที่บิดามารดาคาดหวังในด้านการศึกษาสูงสุด และด้านความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

2. เพศ หมายถึง เพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิง

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการวัดความรู้ความสามารถในด้านการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (Grade point average) ของทุกวิชาในเทอมที่ผ่านมา แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง ระดับผลการเรียนที่ต่ำกว่า 2.00 ลงมา

3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง หมายถึง ระดับผลการเรียนตั้งแต่ 2.00-2.99

3.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ระดับผลการเรียนตั้งแต่ 3.00-4.00

4. ระดับชั้น หมายถึง ระดับชั้นที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2560 กำลังศึกษาอยู่ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

4.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. สภาพครอบครัว หมายถึง ลักษณะการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2560 แบ่งเป็น

4.1 ครอบครัวปกติ หมายถึง สภาพครอบครัวของนักเรียนที่บิดา มารดายังมีชีวิตอยู่
ด้วยกัน

4.2 ครอบครัวหย่าร้าง หมายถึง สภาพครอบครัวของนักเรียนที่บิดา มารดายังมีชีวิตอยู่
แต่แยกกันอยู่

4.3 ครอบครัวที่บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต หมายถึง สภาพครอบครัวของนักเรียนที่
บิดาหรือมารดาเสียชีวิตหนึ่งคนและสภาพครอบครัวของนักเรียนที่บิดาและมารดาเสียชีวิตทั้งสอง
คน โดยที่นักเรียนอาจอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาหรือญาติพี่น้อง

4. ขนาดของครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนมัธยมศึกษา ปี
การศึกษา 2560 แบ่งเป็น

4.1 ครอบครัวบุตรหรือธิดาคนเดียว หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบด้วยบิดา
มารดา และบุตรหรือธิดาหนึ่งคน

4.2 ครอบครัวขนาดเล็ก หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบด้วยบิดามารดาและ
บุตรธิดา 2-3 คน

4.3 ครอบครัวขนาดใหญ่ หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบด้วยบิดามารดา
และบุตรหรือธิดาตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยจะพิจารณาหัวข้อเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากรและกลุ่ม ตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 3 โรงเรียน ได้แก่ 1. โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย 2. โรงเรียนสตรีศึกษา 3. โรงเรียนชั้นดียววงษา มีทั้งหมด 8,942 คน ซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1. การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) โดยวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1967) จากประชาชน 8,294 คน (โรงเรียนสตรีศึกษาร้อยเอ็ด โรงเรียนสตรีศึกษา โรงเรียนชั้นดียววงษา พ.ศ. 2560) เมื่อคำนวณแล้วได้ขนาดกลุ่มสำหรับการศึกษาเป็นจำนวน 382 คน ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{(1+Ne^2)}$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่างหรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนหน่วยทั้งหมด ขนาดของประชากรซึ่งเท่ากับ 8,294 คน

E คือ ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling error) ในที่นี้จะกำหนด

เท่ากับ ± 0.05 ภายใต้ความเชื่อมั่น 95 %

$$\text{แทนค่าสูตร } n = \frac{8,294}{1+8,294(0.05)^2} = 381.68$$

ดังนั้นจึงควรใช้จำนวนตัวอย่างในครั้งนี้ประมาณ 382 คน จึงจะยอมรับได้

2. เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sample technique) จะใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากประชากรแบบสัดส่วน จากนั้นจะนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาสุ่ม แบบบังเอิญอีกครั้งจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 3 โรงเรียน ได้แก่ 1. โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย 2. โรงเรียนสตรีศึกษา 3. โรงเรียนชั้นดียววงษา

ตารางที่ 3-1 กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนแบบสัดส่วน

ชื่อ โรงเรียน	นักเรียน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย	3410	157
โรงเรียนสตรีศึกษา	3752	173
โรงเรียนขันติะวงษา	1132	52
รวม	8,294	382

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจาก การศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 สัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 3 โรงเรียน ได้แก่ 1. โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย 2. โรงเรียนสตรีศึกษา 3. โรงเรียนขันติะวงษาแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการอบรมเลี้ยงดู ด้านความผูกพันภายในครอบครัว ด้านที่อยู่อาศัย ด้านความคาดหวังของครอบครัว

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วิธีการสร้างเครื่องมือ ได้แก่

1. ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถามขึ้นตามกรอบข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยใช้คำจำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการตามตัวแปรที่กำหนดไว้เป็นหลักในการสร้างคำถามต่าง ๆ ให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด เพื่อให้แบบสอบถามสามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการจะวัด (Validity)

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นพร้อมทั้งคำจำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการของตัวแปรเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร และรองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พันตำรวจเอก ดร.ปกรณั มณีปกรณ์ และและพ.ต.อ.หญิง ดร.ศุภลักษณ์ เหลี่ยมวรังกูร เพื่อพิจารณาตรวจสอบว่านิยามและแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้มีความชัดเจนถูกต้องหรือไม่รวมทั้งการพิจารณาสำนวนภาษาที่ใช้ในข้อความว่าสอดคล้องกับลักษณะที่ต้องการจะวัดหรือไม่เพื่อให้เครื่องมือมีความตรงในเนื้อหา (Content validity)

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนจะนำไปทดลองใช้ (Try-out)
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ในภาคสนาม กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรของการศึกษาที่มี ใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเก็บกลุ่มตัวอย่างที่โรงเรียนจันอนุสรณ์ จำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบราค (Cranach's Alpha Coefficient) ได้ค่า = 8.70
6. แก้ไขแบบสอบถามโดยการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ อีกครั้ง จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 3 โรงเรียน ได้แก่ 1. โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย 2. โรงเรียนสตรีศึกษา 3. โรงเรียนชั้นติยะวงษา
2. ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถามกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกข้อมูลไม่ครบ ผู้วิจัยจะให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้กรอกเพิ่มเติมในทันที
3. นำแบบสอบถามมาคีย์ข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และแปลข้อมูลที่ได้เป็นรหัสพร้อมบันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การประมวลผลข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามหลังจากดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ได้รับคำตอบที่สมบูรณ์ครบตามจำนวนที่ระบุไว้
 - 1.2 บันทึกข้อมูลที่เป็นรหัสลงในแบบบันทึกข้อมูล และเครื่องคอมพิวเตอร์
 - 1.3 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
 - 1.4 ประมวลผลข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย
2. การวิเคราะห์ข้อมูลทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษารั้งนี้
 - 2.1 วิเคราะห์ลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามข้อมูลทั่วไป ด้วยสถิติความถี่และค่าร้อยละ

2.2 วิเคราะห์ ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจากแบบสอบถามที่มีการวัดระดับ 5 ระดับ มาเป็นคะแนน (Interval scale) ดังนี้

ในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากคะแนนเฉลี่ยแบ่งเป็น 5 ระดับ

เกณฑ์ประเมิน	คะแนน
ความสัมพันธ์ภาพมากที่สุด	5
ความสัมพันธ์ภาพมาก	4
ความสัมพันธ์ภาพปานกลาง	3
ความสัมพันธ์ภาพน้อย	2
ความสัมพันธ์ภาพน้อยที่สุด	1

การวิเคราะห์ ระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดใช้การคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และนำมาจัดระดับ โดยการใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงเท่า ๆ กันดังนี้

ค่าพิสัย	มีความสัมพันธ์ภาพ
4.21-5.00	ความสัมพันธ์ภาพมากที่สุด
3.41-4.20	ความสัมพันธ์ภาพมาก
2.61-3.40	ความสัมพันธ์ภาพปานกลาง
1.81-2.60	ความสัมพันธ์ภาพน้อย
1.00-1.80	ความสัมพันธ์ภาพน้อยที่สุด

2.3 ใช้สถิติเชิงอนุมาน ในการวิเคราะห์เพื่ออ้างอิงผลการทดสอบจากกลุ่มตัวอย่างไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากรดังนี้

ทดสอบแตกต่างระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และทำการทดสอบสมมติฐาน ด้วยสถิติ t - Test สำหรับคุณลักษณะของประชากรที่แบ่งได้ 2 กลุ่ม สถิติ F- test สำหรับคุณลักษณะของประชากรที่แบ่งได้ 3 กลุ่ม ขึ้นไป หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หรือ (One-way Analysis of Variance ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 หรือความเชื่อมั่น 95 %

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นผลจากการวิเคราะห์จากแบบสอบถามจำนวน 382 ราย ผลการวิจัยสามารถนำเสนอออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

SD แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

t แทน ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที

F แทน ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบทางเดียว

p แทน ค่าความน่าจะเป็นของความคลาดเคลื่อน

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4-1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ (n = 382)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	125	30.9
หญิง	257	69.1
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 4-1 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.1 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 30.9

ตารางที่ 4-2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ (n = 382)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 13ปี	66	16.5
13 – 14 ปี	137	36.8
15 –16 ปี	37	9.9
17 - 18ปี	96	25.8
18 ปี ขึ้นไป	46	11.0
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 4-2 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 13 – 14 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 17 – 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.8 อายุ ต่ำกว่า 13 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.5 อายุ 18 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 11.0 และ อายุระหว่าง 15 - 16ปี คิดเป็นร้อยละ 9.9

ตารางที่ 4-3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (n = 382)

เกรดเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
เกรดเฉลี่ย 0.00-1.99	167	43.5
เกรดเฉลี่ย 2.00-2.99	158	42.5
เกรดเฉลี่ย 3.00-4.00	57	14.0
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 4-3 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีเกรดเฉลี่ย 0.00-1.99 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมาคือ มีเกรดเฉลี่ย 2.00-2.99 คิดเป็นร้อยละ 42.5 และมีเกรดเฉลี่ย 3.00-4.00 คิดเป็นร้อยละ 14.0

ตารางที่ 4-4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานะภาพทางครอบครัว (n = 382)

สถานะภาพ	จำนวน	ร้อยละ
มีพ่อแม่ลูก	87	22.8
มีเฉพาะพ่อ	73	19.1
มีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า	68	17.7
มีพ่อแม่ลูก และตายาย	85	22.3
มีเฉพาะแม่	41	10.8
มีญาติของพ่อแม่	28	7.3
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 4-4 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานะภาพมีพ่อแม่ลูกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.8 รองลงมาคือ มีสถานะภาพมีพ่อแม่ลูก และตายาย คิดเป็นร้อยละ 22.3 มีสถานะภาพเฉพาะพ่อ คิดเป็นร้อยละ 19.1 มีสถานะภาพมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า คิดเป็นร้อยละ 17.7 มีสถานะภาพมีเฉพาะแม่ คิดเป็นร้อยละ 10.8 และมีสถานะภาพมีญาติของพ่อแม่ คิดเป็นร้อยละ 7.3

ตารางที่ 4-5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของครอบครัว ($n = 382$)

ขนาดของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัวมีบุตรคนเดียว	99	25.9
ครอบครัวมีบุตร 2-3 คน	242	64.2
ครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป	41	9.9
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 4-5 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีขนาดครอบครัวมีบุตร 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 64.2 รองลงมาคือ มีขนาดของครอบครัวมีบุตรคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 25.9 และมีขนาดครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 9.9

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 4-6 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็น	\bar{X}	SD	แปลความหมายระดับความสัมพันธภาพ
1. ด้านการอบรมเลี้ยงดู	4.22	0.51	มากที่สุด
2. ด้านความผูกพันภายในครอบครัว	4.21	0.51	มากที่สุด
3. ด้านที่อยู่อาศัย	4.28	0.57	มากที่สุด
4. ด้านความคาดหวังครอบครัว	4.22	0.55	มากที่สุด
รวม	4.23	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 4-6 ความสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า มีสัมพันธภาพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$)

เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสัมพันธภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่

ด้านที่ 3. ด้านที่อยู่อาศัย ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา คือ ด้านที่ 1. ด้านการอบรมเลี้ยงดู ($\bar{X} = 4.22$)

ด้านที่ 4.ด้านความคาดหวังครอบครัว ($\bar{X} = 4.22$) และด้านที่ 2. ด้านความผูกพันภายในครอบครัว ($\bar{X} = 4.21$)

ตารางที่ 4-7 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสัมพันธ์ภาพของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการอบรมเลี้ยงดู ($n = 382$)

ด้านการอบรมเลี้ยงดู	ระดับความสัมพันธ์ภาพ					\bar{X}	SD	แปลความหมาย	อันดับที่
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ได้รับความรักเอาใจใส่ดูแลจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	104 (26.8)	239 (63.3)	39 (9.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.17	0.58	มาก	6
2. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองช่วยแก้ไขปัญหา	166 (43.2)	216 (56.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.43	0.49	มากที่สุด	2
3. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีความภาคภูมิใจในตัวนักเรียน	130 (33.5)	199 (53.1)	53 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.20	0.66	มาก	4
4. นักเรียนรู้เหตุผลการทักท้วงก่อนถูกลงโทษเสมอ	179 (46.6)	203 (53.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.47	0.49	มากที่สุด	1
5. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีความเข้าใจในเรื่องส่วนตัวของนักเรียน	130 (33.5)	252 (66.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.34	0.47	มากที่สุด	3
6. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเข้มงวดเรื่องการเรียนการปฏิบัติตนทั้งในบ้านและนอกบ้าน	80 (20.9)	250 (65.7)	52 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.58	มาก	7
7. ไม่สามารถปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	79 (19.8)	303 (80.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.19	0.39	มาก	5
8. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่เคยหยอกล้อกับนักเรียน	119 (30.6)	263 (69.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.03	0.46	มาก	
9. ได้รับการลงโทษขึ้นอยู่กับอารมณ์บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	79 (19.8)	303 (80.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.19	0.39	มาก	5
10. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่เคยสนใจเรื่องส่วนตัวของนักเรียน	80 (20.9)	250 (65.7)	52 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.58	มาก	7
รวม	-	-	-	-	-	4.22	0.51	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 4-7 ผลการสำรวจสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านการอบรมเลี้ยงดูพบว่า นักเรียนมีสัมพันธภาพ อยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.54$)

เมื่อพิจารณาในรายชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ข้อที่ 4. นักเรียนรู้เหตุผลการทาคิดก่อน ถูกลงโทษเสมอ ($\bar{X} = 4.47$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 2. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ช่วยแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 4.43$) ข้อที่ 5. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีความเข้าใจในเรื่องส่วนตัวของ นักเรียน ($\bar{X} = 4.34$) ข้อที่ 3. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีความภาคภูมิใจในตัวนักเรียน ($\bar{X} = 4.20$) ข้อที่ 7. ไม่สามารถปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และข้อที่ 10. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่เคยสนใจเรื่องส่วนตัวของนักเรียน ($\bar{X} = 4.19$) สัมพันธภาพในระดับมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ 1. ได้รับความรัก เอาใจใส่ดูแลจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.17$) ข้อที่ 6. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเข้มงวดเรื่องการเรียนการปฏิบัติตนทั้งในบ้านและนอกบ้านและข้อที่ 10. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่เคยสนใจเรื่องส่วนตัวของนักเรียน ($\bar{X} = 4.08$)

ตารางที่ 4-8 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสัมพันธภาพของกลุ่ม ตัวอย่าง ด้านความผูกพันภายในครอบครัว ($n = 382$)

ด้านความสัมพันธภาพในครอบครัว	ระดับความสัมพันธภาพ					\bar{X}	SD	แปล ความหมาย ระดับ	อันดับ ที่
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
1. บิดา มารดา อยู่ร่วมกันเป็น ครอบครัวที่อบอุ่น	79 (19.8)	303 (80.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.19	0.39	มาก	5
2. สมาชิกในครอบครัว ทำกิจกรรม ร่วมกัน เช่น การทำงานอดิเรก ทำงานบ้านทำสวนครัว เป็นต้น	119 (30.6)	263 (69.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.03	0.46	มาก	8
3. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ให้ ความยุติธรรมเท่าเทียมกันกับ สมาชิกในครอบครัว	79 (19.8)	303 (80.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.19	0.39	มาก	5
4. พี่ หรือ น้องให้ความช่วยเหลือซึ่ง กันและกันเสมอ	80 (20.9)	250 (65.7)	52 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.58	มาก	7
5. สมาชิกในครอบครัวรับประทานอาหารร่วมกันเสมอ	104 (26.8)	239 (63.3)	39 (9.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.17	0.58	มาก	6

ต่อ ตารางที่ 4-8

ด้านความสัมพันธ์ภายใน ครอบครัว	ระดับความสัมพันธ์					\bar{X}	SD	แปล ความ หมาย ระดับ	อันดับ ที่
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย ที่สุด	น้อย				
6. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ทะเลาะวิวาทกันอยู่บ่อยครั้ง	166 (43.2)	216 (56.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.43	0.49	มากที่สุด	2
7. สมาชิกในครอบครัวไม่มี กิจกรรมร่วมกันในวันหยุด หรือ โอกาสต่าง ๆ	130 (33.5)	199 (53.1)	53 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.20	0.66	มาก	4
8. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้ ความรักความอบอุ่นให้พี่หรือน้อง มากกว่าตัวนักเรียน	179 (46.6)	203 (53.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.47	0.49	มากที่สุด	1
9. นักเรียนทะเลาะกับพี่หรือน้อง อยู่เสมอ	130 (33.5)	252 (66.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.34	0.47	มากที่สุด	3
10. บ่อยครั้งที่นักเรียนอยู่บ้านคน เดียว	80 (20.9)	250 (65.7)	52 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.58	มาก	7
รวม	-	-	-	-	-	4.21	0.51	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 4-8 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่
อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความผูกพันภายในครอบครัวพบว่า สัมพันธภาพ อยู่ในระดับมาก
ที่สุด ($\bar{X} = 4.25$)

เมื่อพิจารณาในรายชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ข้อที่ 8. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้
ความรักความอบอุ่นให้พี่หรือน้องมากกว่าตัวนักเรียน ($\bar{X} = 4.47$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา
คือ ข้อที่ 6. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองทะเลาะวิวาทกันอยู่บ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.43$) ข้อที่ 9. นักเรียน
ทะเลาะกับพี่หรือน้องอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.34$) สัมพันธภาพระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ 7. สมาชิกใน
ครอบครัวไม่มีกิจกรรมร่วมกันในวันหยุด หรือโอกาสต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.20$) ข้อที่ 1. บิดา มารดา อยู่
ร่วมกันเป็นครอบครัวที่อบอุ่น กับ ข้อที่ 3. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ให้ความยุติธรรมเท่าเทียม
กันกับสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 4.19$) ข้อที่ 5. สมาชิกในครอบครัวรับประทานอาหารร่วมกัน
เสมอ ($\bar{X} = 4.17$) ข้อที่ 4. พี่ หรือน้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอ กับ ข้อที่ 10. บ่อยครั้ง
ที่นักเรียนอยู่บ้านคนเดียว ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่ 2. สมาชิกในครอบครัว ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น
การทำงานอดิเรกทำงานบ้านทำสวนครัว เป็นต้น ($\bar{X} = 4.03$)

ตารางที่ 4-9 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความสัมพันธภาพของกลุ่มตัวอย่าง ด้านที่อยู่อาศัย (n = 382)

ด้านที่อยู่อาศัย	ระดับสัมพันธภาพ					\bar{X}	SD	แปลความหมายระดับ	อันดับที่
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. บ้านนักเรียนหลังเล็กคับแคบไม่น่าอยู่	166 (43.2)	216 (56.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.43	0.49	มากที่สุด	2
2. มีปัญหาเรื่อง ไฟฟ้า น้ำ ที่ใช้บริโภคอุปโภค	130 (33.5)	199 (53.1)	53 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.20	0.66	มาก	5
3. บ้านของนักเรียนอยู่ใกล้บ่อนการพนัน สถานบันเทิง แหล่งมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น	179 (46.6)	203 (53.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.47	0.49	มากที่สุด	1
4. อยู่ใกล้ทางหลวงที่มียานพาหนะสัญจรตลอดเวลา	130 (33.5)	252 (66.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.34	0.47	มากที่สุด	3
5. ต้องใช้ระยะเวลาการเดินทางมาโรงเรียนเป็นเวลานาน	80 (20.9)	250 (65.7)	52 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.58	มาก	6
6. อยู่ใกล้แหล่งสิ่งอำนวยความสะดวก	130 (33.5)	199 (53.1)	53 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.20	0.66	มาก	5
7. บ้านนักเรียนอยู่ในชุมชนแออัดมาก	179 (46.6)	203 (53.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.47	0.49	มากที่สุด	1
8. บ้านนักเรียนอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่น	130 (33.5)	252 (66.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.34	0.47	มากที่สุด	3
9. ทางเข้าบ้านนักเรียนเปลี่ยวจนเกินไป อาจทำให้มีอันตรายขณะกลับบ้านโดยลำพัง	80 (20.9)	250 (65.7)	52 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.58	มาก	6
10. บ้านนักเรียนไกลจากโรงเรียน จึงทำให้ต้องมาอาศัยหอพักนักเรียน ทำให้ไม่ได้อยู่กับครอบครัว	124 (33.3)	211 (56.7)	37 (9.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.23	0.61	มากที่สุด	4
รวม	-	-	-	-	-	4.28	0.57	มาก	-

จากตารางที่ 4-9 ผลการสำรวจสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านที่อยู่อาศัยพบว่า สัมพันธภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$)

เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ข้อที่ 3. บ้านของนักเรียนอยู่ใกล้บ่อน การพนัน สถานบันเทิง แหล่งมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น กับ ข้อที่ 7. บ้านนักเรียนอยู่ในชุมชนแออัดมาก ($\bar{X} = 4.47$) มากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 1. บ้านนักเรียนหลังเล็กคับแคบไม่น่าอยู่ ($\bar{X} = 4.43$) ข้อที่ 4. อยู่ใกล้ทางหลวงที่มียานพาหนะสัญจรตลอดเวลา กับ ข้อที่ 8. บ้านนักเรียนอยู่กันเป็นครอบครัว ใหญ่ ทำให้นักเรียนรู้สึกอึดอัด ($\bar{X} = 4.34$) ข้อที่ 10. บ้านนักเรียนไกลจากโรงเรียน จึงทำให้ต้องมา อาศัยหอพักนักเรียน ทำให้ไม่ได้อยู่กับครอบครัว ($\bar{X} = 4.23$) สัมพันธภาพระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ 2. มีปัญหาเรื่อง ไฟฟ้า น้ำ ที่ใช้บริโภคอุปโภค กับ ข้อที่ 6. อยู่ใกล้แหล่งสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.20$) ข้อที่ 5. ต้องใช้ระยะเวลาการเดินทางมาโรงเรียนเป็นเวลานาน กับ ข้อที่ 9. ทางเข้าบ้าน นักเรียนเปลี่ยวจนเกินไป อาจทำให้มีอันตราย ขณะกลับบ้าน โดยลำพัง ($\bar{X} = 4.08$)

ตารางที่ 4-10 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความสัมพันธภาพของกลุ่ม ตัวอย่าง ด้านความคาดหวังของครอบครัว (n = 382)

ด้านความคาดหวังของครอบครัว	ระดับสัมพันธภาพ					\bar{X}	SD	แปลความ หมายระดับ	อันดับ ที่
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
1. สำเร็จการศึกษาอย่างต่ำในระดับ ปริญญาตรี	130 (33.5)	252 (66.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.34	0.47	มากที่สุด	2
2. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง สนับสนุนทุนทรัพย์ในการเรียน อย่างเต็มที่	80 (20.9)	250 (65.7)	52 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.58	มาก	6
3. อยากให้นักเรียนเป็นคนดีทำงานที่ ดีมีอนาคตที่ดี	130 (33.5)	199 (53.1)	53 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.20	0.66	มาก	3
4. ครอบครัวให้รางวัลหรือของขวัญ เมื่อนักเรียนสอบได้คะแนนดี	179 (46.6)	203 (53.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.47	0.49	มากที่สุด	1
5. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้ นักเรียนเลือกที่จะศึกษาต่อในระดับ ที่สูงตามความถนัด	130 (33.5)	252 (66.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.34	0.47	มากที่สุด	2

ตารางที่ 4-10 (ต่อ)

ด้านความคาดหวังของครอบครัว	ระดับสัมพันธภาพ					\bar{X}	SD	แปลความ หมาย ระดับ	อันดับ ที่
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
6. บิดามารดาหรือผู้ปกครอง สนับสนุนให้นักเรียนทำกิจการ นอกเหนือจากการเรียน เช่น ร้อง เพลง เล่นดนตรี เป็นต้น	80 (20.9)	250 (65.7)	52 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.58	มาก	6
7. บิดามารดาหรือผู้ปกครองอยาก ให้นักเรียนศึกษาให้ได้ระดับสูงสุด ของการศึกษา คือปริญญาเอก	79 (19.8)	303 (80.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.19	0.39	มาก	4
8. บิดามารดาหรือผู้ปกครองอยาก ให้นักเรียนจบไปได้ทำงานที่ดี มี ตำแหน่งที่ดี เป็นผู้บริหาร เพื่อเป็น หน้าเป็นตาแก่ครอบครัว	80 (20.9)	250 (65.7)	52 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.58	มาก	6
9. อยากให้นักเรียนเรียนจบทำงาน และมีครอบครัวที่ดี คู่ครองที่ดี ชีวิตจะได้สมบูรณ์แบบ	104 (26.8)	239 (63.3)	39 (9.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.17	0.58	มาก	5
10. บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะ คอยสร้างแรงบันดาลใจให้ นักเรียนเกิดความคิดใหม่ ๆ ที่เป็น ประโยชน์กับการเรียนให้ได้มาก ที่สุด	130 (33.5)	199 (53.1)	53 (13.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.20	0.66	มาก	3
รวม	-	-	-	-	-	4.22	0.55	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 4-10 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่
อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความคาดหวังของครอบครัว พบว่า สัมพันธภาพ อยู่ในระดับมาก
ที่สุด ($\bar{X} = 4.22$)

เมื่อพิจารณาในรายชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ข้อที่ 4. ครอบครัวให้รางวัลหรือ
ของขวัญเมื่อนักเรียนสอบได้คะแนนดี ($\bar{X} = 4.47$) มากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 1. สำเร็จการศึกษา
อย่างต่ำในระดับปริญญาตรี กับ ข้อที่ 5. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้นักเรียนเลือกที่จะศึกษาต่อ
ในระดับที่สูงตามความถนัด ($\bar{X} = 4.34$) สัมพันธภาพอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ 3. อยากให้

นักเรียนเป็นคนดีทำงานที่ดีมีอนาคตที่ดี กับ ข้อที่ 10.บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะคอยสร้างแรงบันดาลใจ ให้นักเรียนเกิดความคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์กับการเรียนให้ได้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) ข้อที่ 7.บิดามารดาหรือผู้ปกครองอยากให้นักเรียนศึกษาให้ได้ระดับสูงสุดของการศึกษา คือปริญญาเอก ($\bar{X} = 4.19$) ข้อที่ 9.อยากให้นักเรียนเรียนจบทำงานและมีครอบครัวที่ดี คู่ครองที่ดี ชีวิตจะได้สมบูรณ์แบบ ($\bar{X} = 4.17$) และ ข้อที่ 2. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองสนับสนุนทุนทรัพย์ในการเรียนอย่างเต็มที่ กับ ข้อที่ 6.บิดามารดาหรือผู้ปกครอง สนับสนุนให้นักเรียนทำกิจการนอกเหนือจากการเรียน เช่น ร้องเพลง เล่นดนตรี เป็นต้น กับ ข้อที่ 8.บิดามารดาหรือผู้ปกครอง อยากให้นักเรียนจบไปได้ทำงานที่ดี มีตำแหน่งที่ดี เป็นผู้บริหาร เพื่อเป็นหน้าเป็นตากับครอบครัว ($\bar{X} = 4.08$)

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4-11 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามภาพรวม

เพศ	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ชาย	125	4.206	370	-.199	.518
หญิง	257	4.2472	227.256		

จากตารางที่ 4-11พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 4-12 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู

เพศ	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ชาย	125	4.3420	370	.376	.775
หญิง	257	4.3294	224.234		

จากตารางที่ 4-12 พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-13 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพัน ภายในครอบครัว

เพศ	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>Df</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ชาย	125	4.2174	370	-1.342	.186
หญิง	257	4.2711	205.970		

จากตารางที่ 4-13 พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-14 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย

เพศ	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ชาย	125	4.1326	370	-.370	.898
หญิง	257	4.1459	217.040		

จากตารางที่ 4-14 พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-15 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว

เพศ	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ชาย	125	4.2330	370	.679	.861
หญิง	257	4.2008	222.116		

จากตารางที่ 4-15 พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-16 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
นักเรียน	4	4.685	1.171	15.568	.000*
ภายในกลุ่ม	377	27.612	.075		
รวม	321	32.297			

จากตารางที่ 4-16 พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-17 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านภาพรวม จำแนกตามช่วง
อายุ

ช่วงอายุ	\bar{X}	ต่ำกว่า 13 ปี	13 – 14 ปี	15 – 16 ปี	17 – 18 ปี	18 ปี ขึ้นไป
		4.13	4.18	4.24	4.42	4.19
ต่ำกว่า 13 ปี	4.13	-	-.04	-.11	-.29*	-.06
13 – 14 ปี	4.18		-	-.07	-.25*	-.02
15 – 16 ปี	4.24			-	-.18*	.05
17 – 18 ปี	4.42				-	.22*
18 ปี ขึ้นไป	4.19					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-17 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านภาพรวม จำแนกตามช่วงอายุ
พบว่า

1. นักเรียนที่มีช่วงอายุ ต่ำกว่า 13 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านภาพรวม แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ
17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 15 - 16 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านภาพรวม แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ
17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 15 - 16 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านภาพรวม แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ
17 – 18 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านภาพรวม แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 18 ปี
ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-18 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู

แหล่งความแปรปรวน	<i>Df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	1.562	.390	4.558	.001*
ภายในกลุ่ม	377	31.438	.086		
รวม	381	33.000			

จากตารางที่ 4-18 พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-19 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านการอบรมเลี้ยงดู จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	\bar{X}	ต่ำกว่า 13 ปี	13 – 14 ปี	15 – 16 ปี	17 – 18 ปี	18 ปี ขึ้นไป
		4.28	4.29	4.33	4.44	4.30
ต่ำกว่า 13 ปี	4.28	-	-.00	-.04*	-.15*	-.02
13 – 14 ปี	4.29		-	-.04	-.15*	-.02
15 – 16 ปี	4.33			-	-.11*	.01
17 – 18 ปี	4.44				-	.13*
18 ปี ขึ้นไป	4.30					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-19การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านการอบรมเลี้ยงดู จำแนกตามช่วงอายุ พบว่า

1. นักเรียนที่มีช่วงอายุ ต่ำกว่า 13ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านการอบรมเลี้ยงดู แตกต่างกับนักเรียนที่มีช่วง

อายุ 15 – 16 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีช่วงอายุ ต่ำกว่า 13 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการอบรมเลี้ยงดู แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 - 18ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 13 – 14 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านการอบรมเลี้ยงดู แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 41 – 50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 31 – 40 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการอบรมเลี้ยงดู แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 41 – 50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 41 – 50 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านการอบรมเลี้ยงดู แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 51ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-20 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	3.684	.921	7.749	.000*
ภายในกลุ่ม	377	43.614	.119		
รวม	381	47.298			

จากตารางที่ 4-20 พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-21 การเปรียบเทียบรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความผูกพันภายในครอบครัว จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	\bar{X}	ต่ำกว่า 13 ปี	13 – 14 ปี	15 – 16 ปี	17 – 18 ปี	18 ปี ขึ้นไป
		4.16	4.19	4.23	4.42	4.22
ต่ำกว่า 13 ปี	4.16	-	-.04	-.08	-.26*	-.07
13 – 14 ปี	4.19		-	-.04	-.22*	-.03
15 – 16 ปี	4.23			-	-.18*	.01
17 – 18 ปี	4.42				-	.19*
18 ปี ขึ้นไป	4.22					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-21การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความผูกพันภายในครอบครัว จำแนกตามช่วงอายุ พบว่า

1. นักเรียนที่มีช่วงอายุ ต่ำกว่า 13 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกับนักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 13 – 14 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกับนักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 15 – 16 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกับนักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกับนักเรียนที่มีช่วงอายุ 18 ปี ขึ้นไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-22 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	3.778	.945	10.105	.000*
ภายในกลุ่ม	377	34.304	.093		
รวม	381	38.082			

จากตารางที่ 4-22 พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-23 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านที่อยู่อาศัย จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	\bar{X}	ต่ำกว่า 13 ปี	13 – 14 ปี	15 – 16 ปี	17 – 18 ปี	18 ปี ขึ้นไป
		4.04	4.07	4.17	4.30	4.12
ต่ำกว่า 13 ปี	4.04	-	-.03	-.13*	-.26*	-.08
13 – 14 ปี	4.07		-	-.09	-.23*	-.05
15 – 16 ปี	4.17			-	-.13*	.05
17 – 18 ปี	4.30				-	.18*
18 ปี ขึ้นไป	4.12					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-23 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านที่อยู่อาศัยจำแนกตามช่วงอายุ พบว่า

1. นักเรียนที่มีอายุ ต่ำกว่า 13 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 15 – 16 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 13 – 14 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 15 – 16 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปี สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับ นักเรียนที่มีช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-24 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	14.221	3.555	24.949	.000*
ภายในกลุ่ม	377	52.296	.142		
รวม	381	66.517			

จากตารางที่ 4-24 พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-25 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านความคาดหวังของครอบครัว จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	\bar{X}	ต่ำกว่า 13 ปี	13 – 14 ปี	15 – 16 ปี	17 – 18 ปี	18 ปี ขึ้นไป
		4.01	4.10	4.22	4.53	4.09
ต่ำกว่า 13 ปี	4.01	-	-.09	-.19*	-.51*	-.08
13 – 14 ปี	4.10		-	-.11	-.43*	.01
15 – 16 ปี	4.22			-	-.32*	.12
17 – 18 ปี	4.53				-	.43*
18 ปี ขึ้นไป	4.09					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-25 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านความคาดหวังของครอบครัว จำแนกตามช่วงอายุ พบว่า

1. นักเรียนที่มีอายุ ต่ำกว่า 13 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับนักเรียนที่มีช่วงอายุ 15 – 16 ปีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีอายุ ต่ำกว่า 13 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับนักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 13 - 14 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับนักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 15 – 16 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับนักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่มีช่วงอายุ 17 – 18 ปี มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับ

นักเรียนที่มีช่วงอายุ 18 ปี ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-26 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	.285	.142	1.642	.195
ภายในกลุ่ม	379	32.012	.087		
รวม	381	32.297			

จากตารางที่ 4-26 พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 4-27 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	0.52	.026	.293	.746
ภายในกลุ่ม	379	32.948	0.89		
รวม	381	33.000			

จากตารางที่ 4-27 พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-28 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพใน
ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	.571	.286	2.256	1.06
ภายในกลุ่ม	379	46.727	.127		
รวม	381	47.298			

จากตารางที่ 4-28 พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน สัมพันธภาพใน
ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้าน
ความสัมพันธภาพในครอบครัว ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-29 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพใน
ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	.097	.049	.472	.624
ภายในกลุ่ม	379	37.985	.103		
รวม	381	38.082			

จากตารางที่ 4-29 พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน สัมพันธภาพใน
ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่
อยู่อาศัย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-30 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสัมพันธภาพใน
 ครอบครัวนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
 จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	.890	.445	2.501	.083
ภายในกลุ่ม	379	65.2627	.178		
รวม	381	66.517			

จากตารางที่ 4-30พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน สัมพันธภาพใน
 ครอบครัวนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้าน
 ความคาดหวังของครอบครัวไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-31 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวนักเรียน
 ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	1.639	.410	4.906	.001*
ภายในกลุ่ม	377	30.657	.084		
รวม	381	32.297			

จากตารางที่ 4-31พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวนักเรียน
 ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม อย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 4-32 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม

ระดับชั้น	\bar{X}	มัธยมศึกษา				
		ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
		4.18	4.19	4.21	4.32	4.11
มัธยมศึกษาปีที่ 1	4.18	-	-.01	-.03	-.14	.07
มัธยมศึกษาปีที่ 2	4.19		-	-.02	-.14*	.08
มัธยมศึกษาปีที่ 3	4.21			-	-.12*	.09
มัธยมศึกษาปีที่ 4	4.32				-	.21*
มัธยมศึกษาปีที่ 5	4.11					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-32พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม พบว่า

1. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-33 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	1.048	.262	3.010	.018*
ภายในกลุ่ม	377	31.952	.087		
รวม	381	33.000			

จากตารางที่ 4-33พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-34 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู

ระดับชั้น	\bar{X}	มัธยมศึกษา				
		ปีที่1	ปีที่2	ปีที่3	ปีที่4	ปีที่5
		4.25	4.26	4.33	4.39	4.24
มัธยมศึกษาปีที่ 1	4.25	-	-.00	-.07	-.14	.01
มัธยมศึกษาปีที่ 2	4.26		-	-.07	-.14*	.01
มัธยมศึกษาปีที่ 3	4.33			-	-.06	.09
มัธยมศึกษาปีที่ 4	4.39				-	.15
มัธยมศึกษาปีที่ 5	4.24					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-34พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู พบว่า

1. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู แตกต่างกับนักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-35 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	1.587	.397	3.185	.014*
ภายในกลุ่ม	377	45.711	.125		
รวม	381	47.298			

จากตารางที่ 4-35 พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-36 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว

ระดับชั้น	\bar{X}	มัธยมศึกษา				
		ปีที่1	ปีที่2	ปีที่3	ปีที่4	ปีที่5
		4.24	4.22	4.21	4.34	4.17
มัธยมศึกษาปีที่ 1	4.24	-	.02	.03	-.11	.07
มัธยมศึกษาปีที่ 2	4.22		-	.01	-.12*	.05
มัธยมศึกษาปีที่ 3	4.21			-	-.14*	.04
มัธยมศึกษาปีที่ 4	4.34				-	.17*
มัธยมศึกษาปีที่ 5	4.17					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-36 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว พบว่า

1. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัวแตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัวแตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัวแตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-37 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	1.619	.405	4.074	.003*
ภายในกลุ่ม	377	36.463	.099		
รวม	381	38.082			

จากตารางที่ 4-37 พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-38 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย

ระดับชั้น	\bar{X}	มัธยมศึกษา	มัธยมศึกษา	มัธยมศึกษา	มัธยมศึกษา	มัธยมศึกษา
		ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
		4.09	4.08	4.10	4.23	4.03
มัธยมศึกษาปีที่ 1	4.09	-	.01	-.02	-.14	.05
มัธยมศึกษาปีที่ 2	4.08		-	-.03	-.15*	.05
มัธยมศึกษาปีที่ 3	4.10			-	-.12*	.08
มัธยมศึกษาปีที่ 4	4.23				-	.19*
มัธยมศึกษาปีที่ 5	4.03					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-38 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัยพบว่า

1. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-39 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	3.305	.826	4.797	.001*
ภายในกลุ่ม	377	63.212	.172		
รวม	381	66.517			

จากตารางที่ 4-39 พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-40 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว

ระดับชั้น	\bar{X}	มัธยมศึกษา				
		ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
		4.12	4.18	4.17	4.32	3.97
มัธยมศึกษาปีที่ 1	4.12	-	-.06	-.05	-.20	.14
มัธยมศึกษาปีที่ 2	4.18		-	.01	-.15*	.20
มัธยมศึกษาปีที่ 3	4.17			-	-.15*	.19*
มัธยมศึกษาปีที่ 4	4.32				-	.35*
มัธยมศึกษาปีที่ 5	3.97					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-40 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระดับชั้นกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว พบว่า

1. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับ นักเรียนที่มีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-41 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	5	4.057	.811	10.517	.000*
ภายในกลุ่ม	376	28.239	.077		
รวม	381	32.297			

จากตารางที่ 4-41 พบว่า นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 4-42 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม

สถานะภาพครอบครัว	\bar{X}	มีพ่อ	มีเฉพาะ	มีพ่อแม่	มีพ่อแม่ลูก	มีเฉพาะ	มีญาติ	
		แม่ลูก	พ่อ	ลูก และ	และตายาย	แม่	ของพ่อ	
		4.24	4.11	ลูก และ	4.26	4.13	4.25	
				ปู่ย่า			แม่	
มีพ่อแม่ลูก	4.24	-	.13*	-	-.18*	-.13	.12*	-.01*
มีเฉพาะพ่อ	4.11		-		-.32*	-.16*	-.01	-.13*
มีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า	4.43				-	.16*	.30*	.18*
มีพ่อแม่ลูก และตายาย	4.26					-	.14*	.02
มีเฉพาะแม่	4.13						-	.12
มีญาติของพ่อแม่	4.25							-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-42 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม พบว่า

1. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูกสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกับนักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะพ่อ, มีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า, มีเฉพาะแม่และมีญาติของพ่อแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะพ่อ มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกับนักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า, มีพ่อแม่ลูก และตายาย และมีญาติของพ่อแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่าง

กับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และตายาย,มีเฉพาะแม่ และมีญาติของพ่อแม่ อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ สัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และตายายสัมพันธภาพในครอบครัวของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่าง กับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวค้าขาย/ธุรกิจ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับ

ตารางที่ 4-43 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม ด้านการอบรมเลี้ยงดู

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	5	1.968	.394	4.643	.000*
ภายในกลุ่ม	376	31.032	.085		
รวม	381	33.000			

จากตารางที่ 4-43 พบว่า นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวต่างกัน มีสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านการ อบรมเลี้ยงดู แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4-44 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับ
สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู

สถานะภาพครอบครัว	\bar{X}	มีพ่อแม่	มีเฉพาะ	มีพ่อแม่	มีพ่อแม่	มีเฉพาะ	มีญาติ
		ลูก	พ่อ	ลูก และ	ลูก และ	แม่	ของพ่อ
		ลูก	และ	ปู่ย่า	ตายาย		แม่
		4.35	4.27	4.47	4.29	4.26	4.33
มีพ่อแม่ลูก	4.35	-	.09	-.12*	.06	.09	.02
มีเฉพาะพ่อ	4.27		-	-.21*	-.03	.01	-.07
มีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า	4.47			-	.18*	.21*	.14*
มีพ่อแม่ลูก และตายาย	4.29				-	.04	-.03
มีเฉพาะแม่	4.26					-	-.08
มีญาติของพ่อแม่	4.33						-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-44 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับ
สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู พบว่า

1. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูกสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู แตกต่าง
กับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะพ่อมีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู แตกต่าง
กับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า สัมพันธภาพในครอบครัวของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยงดู
แตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวพ่อแม่ลูก และตายาย, มีเฉพาะแม่ และมีญาติของพ่อแม่
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-45 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม
ด้านความผูกพันภายในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	5	4.655	.931	7.990	.000*
ภายในกลุ่ม	376	42.643	.117		
รวม	381	47.298			

จากตารางที่ 4-45 พบว่า นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวต่างกัน สัมพันธภาพใน
ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้าน
ความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4-46 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพใน
ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว

สถานะภาพครอบครัว	\bar{X}	มีพ่อแม่	มีเฉพาะ	มีพ่อแม่	มีพ่อแม่	มีเฉพาะ	มีญาติ
		ลูก	พ่อ	ลูก และ ปู่ย่า	ลูก และ ตายาย	แม่	ของ พ่อแม่
		4.22	4.15	4.47	4.27	4.14	4.24
มีพ่อแม่ลูก	4.22	-	.07	-.26*	-.05	.08	-.02
มีเฉพาะพ่อ	4.15		-	-.32*	-.12*	.01	-.09
มีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า	4.47			-	.21*	.34*	.23*
มีพ่อแม่ลูก และตายาย	4.27				-	.13*	.03
มีเฉพาะแม่	4.14					-	-.10
มีญาติของพ่อแม่	4.24						-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-46 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับ
สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

จำแนกตามด้านความสัมพันธ์ภาพในครอบครัว พบว่า

1. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก มีระดับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะพ่อ มีสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า และมีพ่อแม่ลูก และตายายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า สัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และตายาย,มีเฉพาะแม่ และมีญาติของพ่อแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และตายายสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-47 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	5	3.439	.688	7.267	.000*
ภายในกลุ่ม	376	34.643	.095		
รวม	381	38.082			

จากตารางที่ 4-47 พบว่า นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวต่างกัน สัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4-48 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับ

สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย

สถานะภาพครอบครัว	\bar{X}	มีพ่อแม่	มีเฉพาะ	มีพ่อแม่	มีพ่อแม่	มีเฉพาะ	มีญาติ
		ลูก	พ่อ	ลูก และ ปู่ย่า	ลูก และ ตายาย	แม่	ของพ่อ แม่
		4.13	4.02	4.32	4.15	4.06	4.15
มีพ่อแม่ลูก	4.13	-	.11*	-.19*	-.02	.07	-.02
มีเฉพาะพ่อ	4.02		-	-.30*	-.13*	-.04	-.13
มีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า	4.32			-	.17*	.26*	.17*
มีพ่อแม่ลูก และตายาย	4.15				-	.09	-.00
มีเฉพาะแม่	4.06					-	-.09
มีญาติของพ่อแม่	4.15						-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-48 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย พบว่า

1. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูกสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับนักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะพ่อ และมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะพ่อสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับนักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า และมีพ่อแม่ลูก และตายาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับนักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และตายาย, มีเฉพาะแม่ และมีญาติของพ่อแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-49 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้าน
ความคาดหวังของครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	5	9.941	1.988	12.861	.000*
ภายในกลุ่ม	376	56.576	.155		
รวม	381	66.517			

จากตารางที่ 4-49 พบว่า นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวต่างกัน สัมพันธภาพใน
ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้าน
ความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4-50 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับสัมพันธภาพใน
ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว

สถานะภาพครอบครัว	\bar{X}	มีพ่อแม่	มีเฉพาะ	มีพ่อแม่	มีพ่อแม่	มี	มีญาติ
		ลูก	พ่อ	ลูก และ	ลูก และ	เฉพาะ	ของพ่อ
		4.24	3.96	4.41	4.34	4.01	4.22
มีพ่อแม่ลูก	4.24	-	.27*	-.17*	-.10	.23*	.01
มีเฉพาะพ่อ	3.96		-	-.44*	-.37*	-.04	-.26*
มีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า	4.41			-	.07	.40*	.18*
มีพ่อแม่ลูก และตายาย	4.34				-	.33*	.12*
มีเฉพาะแม่	4.01					-	-.22*
มีญาติของพ่อแม่	4.22						-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-50 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างสถานะภาพครอบครัวกับ
สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว พบว่า

1. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูกสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัวแตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะพ่อ,มีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า และมีเฉพาะแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะพ่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัวแตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า, มีพ่อแม่ลูก และตายาย และมีญาติของพ่อแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และปู่ย่า สัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัวแตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะแม่ และญาติของพ่อแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีพ่อแม่ลูก และตายายสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวเฉพาะแม่ และมีญาติของพ่อแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีเฉพาะแม่สัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัวแตกต่างกับ นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวมีญาติของพ่อแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-51 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	1.829	.915	11.076	.000*
ภายในกลุ่ม	379	30.468	.083		
รวม	381	32.297			

จากตารางที่ 4-51 พบว่า นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4-52 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพใน ครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม

ขนาดของครอบครัว	\bar{X}	ครอบครัวมีบุตร	ครอบครัวมีบุตร	ครอบครัวมีบุตร
		คนเดียว	2-3 คน	ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป
		4.13	4.28	4.33
ครอบครัวมีบุตรคนเดียว	4.13	-	-.15*	-.19*
ครอบครัวมีบุตร 2-3 คน	4.28		-	-.05
ครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป	4.33			-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-52 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับ สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม พบว่า

1. นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวมีบุตรคนเดียวสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกับ ขนาดของครอบครัวมีบุตร 2-3คน และครอบครัวมีบุตรตั้งแต่4คน ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-53 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้าน
การอบรมเลี้ยงดู

แหล่งความแปรปรวน	<i>Df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	.379	.189	2.143	.119
ภายในกลุ่ม	379	32.621	.088		
รวม	381	33.000			

จากตารางที่ 4-53 พบว่า นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัว
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านการอบรมเลี้ยง
ดู ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-54 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม
ด้านความผูกพันภายในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	1.297	.649	5.203	.006*
ภายในกลุ่ม	379	46.001	.125		
รวม	381	47.298			

จากตารางที่ 4-54 พบว่า นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัว
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพัน
ภายในครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4-55 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว

ขนาดของครอบครัว	\bar{X}	ครอบครัวมีบุตร	ครอบครัวมีบุตร	ครอบครัวมีบุตร
		คนเดียว	2-3 คน	ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป
		4.15	4.29	4.28
ครอบครัวมีบุตรคนเดียว	4.15	-	-.14*	-.12
ครอบครัวมีบุตร 2-3 คน	4.29		-	.01
ครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป	4.28			-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-55 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว พบว่า

1. นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวมีบุตรคนเดียว มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านความผูกพันภายในครอบครัว แตกต่างกับ มีขนาดของครอบครัวมีบุตร 2-3คนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-56 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	1.212	.606	6.066	.003*
ภายในกลุ่ม	379	36.870	.100		
รวม	381	38.082			

จากตารางที่ 4-56 พบว่า นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4-57 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย

ขนาดของครอบครัว	\bar{X}	ครอบครัว	ครอบครัว	ครอบครัวมีบุตร
		มีบุตรคนเดียว	มีบุตร 2-3 คน	ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป
		4.05	4.18	4.14
ครอบครัวมีบุตรคนเดียว	4.05	-	-.13*	-.09
ครอบครัวมีบุตร 2-3 คน	4.18		-	.04
ครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป	4.14			-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-57 พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย พบว่า

1. นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวมีบุตรคนเดียว มีระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามด้านที่อยู่อาศัย แตกต่างกับขนาดของครอบครัวมีบุตร 2-3 คนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-58 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างขนาดของครอบครัวกับการมีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	8.837	4.419	28.267	.000*
ภายในกลุ่ม	379	57.680	.156		
รวม	381	66.517			

จากตารางที่ 4-58 พบว่า นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4-59 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว

ขนาดของครอบครัว	\bar{X}	ครอบครัว	ครอบครัว	ครอบครัวมีบุตร
		มีบุตรคนเดียว	มีบุตร 2-3 คน	ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป
		3.98	4.26	4.51
ครอบครัวมีบุตรคนเดียว	3.98	-	-.28*	-.53*
ครอบครัวมีบุตร 2-3 คน	4.26		-	-.25*
ครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป	4.51			-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4-59 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างขนาดของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว พบว่า

1. นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวมีบุตรคนเดียว มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับ มีขนาดของครัวมีบุตร 2-3คน และครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวมีบุตร 2-3คน มีสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านความคาดหวังของครอบครัว แตกต่างกับ มีขนาดของครอบครัวตั้งแต่ 4 คนขึ้นไปแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-60 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย	ข้อค้นพบ
1. เพศที่ต่างกันสัมพันธ์สภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน	ปฏิเสธ สมมติฐาน
2. อายุที่ต่างกันสัมพันธ์สภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน	ยอมรับ สมมติฐาน
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่างกันสัมพันธ์สภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน	ปฏิเสธ สมมติฐาน
4. ระดับชั้นที่ต่างกันสัมพันธ์สภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน	ยอมรับ สมมติฐาน
5. สถานะภาพครอบครัวที่ต่างกันสัมพันธ์สภาพของนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติคของชุมชนแตกต่างกัน	ยอมรับ สมมติฐาน
6. ขนาดของครอบครัวที่ต่างกันสัมพันธ์สภาพของนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติคของชุมชนแตกต่างกัน	ยอมรับ สมมติฐาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดและเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 สัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการอบรมเลี้ยงดู ด้านความผูกพันภายในครอบครัว ด้านที่อยู่อาศัย ด้านความคาดหวังของครอบครัวตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและทำการศึกษาจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 382 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติ t-Test ในการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม กับตัวแปรตาม และใช้ค่าสถิติ F-test หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หรือ (One-way Analysis of Variance ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐานหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม กับตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการศึกษา

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 69.1 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 13 - 14 ปีคิดเป็นร้อยละ 36.8 มีเกรดเฉลี่ย0.00-1.99 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.5 มีสถานะภาพทางครอบครัวมีพ่อแม่ลูก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.8 และส่วนใหญ่มีขนาดครอบครัวมีบุตรตั้งแต่4คน ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 64.2

ผลการสำรวจสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า พบว่า มีสัมพันธภาพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

$$(\bar{X} = 4.24)$$

ในการตอบคำถามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า มีสัมพันธภาพโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$)

เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสัมพันธภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 3. ด้านที่อยู่อาศัย ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา คือ ด้านที่ 1. ด้านการอบรมเลี้ยงดู ($\bar{X} = 4.22$) ด้านที่ 4. ด้านความคาดหวังครอบครัว ($\bar{X} = 4.22$) และด้านที่ 2. ด้านความผูกพันภายในครอบครัว ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ

ด้านการอบรมเลี้ยงดู

ผลการสำรวจสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านการอบรมเลี้ยงดูพบว่า นักเรียนมีสัมพันธภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.54$)

เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ข้อที่ 4. นักเรียนรู้เหตุผลการทาสักก่อนถูกลงโทษเสมอ ($\bar{X} = 4.47$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 2. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองช่วยแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 4.43$) ข้อที่ 5. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีความเข้าใจในเรื่องส่วนตัวของนักเรียน ($\bar{X} = 4.34$) ข้อที่ 3. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีความภาคภูมิใจในตัวนักเรียน ($\bar{X} = 4.20$) ข้อที่ 7. ไม่สามารถปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และข้อที่ 10. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่เคยสนใจเรื่องส่วนตัวของนักเรียน ($\bar{X} = 4.19$) สัมพันธภาพในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 1. ได้รับความรัก เอาใจใส่ดูแลจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.17$) ข้อที่ 6. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเข้มงวดเรื่องการเรียนการปฏิบัติตนทั้งในบ้านและนอกบ้านและข้อที่ 10. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่เคยสนใจเรื่องส่วนตัวของนักเรียน ($\bar{X} = 4.08$)

ด้านความผูกพันภายในครอบครัว

ผลการสำรวจสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความสัมพันธภาพในครอบครัวพบว่า สัมพันธภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$)

เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ข้อที่ 8. บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่นให้พี่หรือน้องมากกว่าตัวนักเรียน ($\bar{X} = 4.47$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 6. บิดามารดาหรือผู้ปกครองทะเลาะวิวาทกันอยู่บ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.43$) ข้อที่ 9. นักเรียนทะเลาะกับพี่หรือน้องอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.34$) สัมพันธภาพระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 7. สมาชิกในครอบครัวไม่มีกิจกรรมร่วมกันในวันหยุดหรือโอกาสต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.20$) ข้อที่ 1. บิดามารดาอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวที่อบอุ่น กับ ข้อที่ 3. บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความสำคัญเท่าเทียมกัน

กับสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 4.19$) ข้อที่ 5. สมาชิกในครอบครัวรับประทานอาหารร่วมกันเสมอ ($\bar{X} = 4.17$) ข้อที่ 4. พี่หรือน้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอ กับ ข้อที่ 10. บ่อยครั้งที่นักเรียนอยู่บ้านคนเดียว ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่ 2. สมาชิกในครอบครัวทำกิจกรรมร่วมกันเช่นการทำงานอดิเรกทำงานบ้านทำสวนครัว เป็นต้น ($\bar{X} = 4.03$)

ด้านที่อยู่อาศัย

ผลการสำรวจสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านที่อยู่อาศัยพบว่า สัมพันธภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$)

เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ข้อที่ 3. บ้านของนักเรียนอยู่ใกล้บ่อนการพนันสถานบันเทิงแหล่งมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น กับ ข้อที่ 7. บ้านนักเรียนอยู่ในชุมชนแออัดมาก ($\bar{X} = 4.47$) มากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 1. บ้านนักเรียนหลังเล็กคับแคบไม่น่าอยู่ ($\bar{X} = 4.43$) ข้อที่ 4. อยู่ใกล้ทางหลวงที่มียานพาหนะสัญจรตลอดเวลา กับ ข้อที่ 8. บ้านนักเรียนอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ทำให้นักเรียนรู้สึกอึดอัด ($\bar{X} = 4.34$) ข้อที่ 10. บ้านนักเรียนไกลจากโรงเรียน จึงทำให้ต้องมาอาศัยหอพักนักเรียน ทำให้ไม่ได้อยู่กับครอบครัว ($\bar{X} = 4.23$) สัมพันธภาพระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ 2. มีปัญหาเรื่องไฟฟ้า น้ำ ที่ใช้บริโภคอุปโภค กับ ข้อที่ 6. อยู่ใกล้แหล่งสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.20$) ข้อที่ 5. ต้องใช้ระยะเวลาการเดินทางมาโรงเรียนเป็นเวลานาน กับ ข้อที่ 9. ทางเข้าบ้านนักเรียนเปลี่ยวจนเกินไป อาจทำให้มีอันตราย ขณะกลับบ้าน โดยลำพัง ($\bar{X} = 4.08$)

ด้านความหวังของครอบครัว

ผลการสำรวจสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดด้านความคาดหวังของครอบครัวพบว่า สัมพันธภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$)

เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ข้อที่ 4. ครอบครัวให้รางวัลหรือของขวัญเมื่อนักเรียนสอบได้คะแนนดี ($\bar{X} = 4.47$) มากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 1. สำเร็จการศึกษาอย่างต่ำในระดับปริญญาตรี กับ ข้อที่ 5. บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้นักเรียนเลือกที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงตามความถนัด ($\bar{X} = 4.34$) สัมพันธภาพอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ 3. อยากให้นักเรียนเป็นคนดีทำงานที่ดีมีอนาคตที่ดี กับ ข้อที่ 10. บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะคอยสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนเกิดความคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์กับการเรียนให้ได้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) ข้อที่ 7. บิดามารดาหรือผู้ปกครองอยากให้นักเรียนศึกษาให้ได้ระดับสูงสุดของการศึกษา คือ ปริญญาเอก ($\bar{X} = 4.19$) ข้อที่ 9. อยากให้นักเรียนเรียนจบทำงานและมีครอบครัวที่ดี คู่ครองที่ดี ชีวิตจะได้สมบูรณ์แบบ ($\bar{X} = 4.17$) และ ข้อที่ 2. บิดามารดาหรือผู้ปกครองสนับสนุนทุนทรัพย์ในการเรียน

อย่างเต็มที่ กับ ข้อที่ 6. บิดามารดาหรือผู้ปกครอง สนับสนุนให้นักเรียนทำกิจการนอกเหนือจากการเรียน เช่น ร้องเพลง เล่นดนตรี เป็นต้น กับ ข้อที่ 8. บิดามารดาหรือผู้ปกครอง อยากรู้ให้นักเรียนจบไปได้ทำงานที่ดี มีตำแหน่งที่ดี เป็นผู้บริหาร เพื่อเป็นหน้าเป็นตากับครอบครัว ($\bar{X} = 4.08$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า

เพศ

นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

อายุ

นักเรียนที่มีอายุต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ระดับชั้น

นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน

สถานะภาพทางครอบครัว

นักเรียนที่มีสถานะภาพครอบครัวต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน

ขนาดของครอบครัว

นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวต่างกัน สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามด้านภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ เพื่อการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ผลสำรวจความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า มีสัมพันธภาพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญมากและเร่งเห็นว่าการที่สมาชิกในครอบครัวสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นระหว่างพ่อแม่ลูกหรือผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา ด้วยความรักใคร่ผูกพัน สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจและช่วยเหลือกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีความเชื่อและไว้วางใจกัน สาเหตุจึงทำให้ความสัมพันธ์ภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ถึงอย่างไรก็ต้องมีการสอดส่องมากขึ้นเพื่อความเป็นอยู่การดำรงชีวิตประจำวันของเด็กนักเรียนในวัยนี้ไม่ให้คาดสาขตา และมีหลายปัจจัยที่ทำให้เด็กนักเรียนมีความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวที่แน่นแฟ้นมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องการแนวคิดสัมพันธภาพในครอบครัวของ รุจา ภูไพบูลย์ (2537, หน้า 1-41) ด้านชีววิทยาครอบครัวหมายถึง กลุ่มคนที่มีความผูกพันทางสายโลหิต2. ด้านเศรษฐศาสตร์ ครอบครัวหมายถึง กลุ่มบุคคลที่ใช้จ่ายเงินจากงบประมาณเดียวกัน แม้จะอาศัยอยู่ต่างสถานที่กัน 3. ด้านสังคมศาสตร์ ครอบครัวหมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมเคหะสถานหรือบ้านเดียวกันมีปฏิสัมพันธ์ สนใจต่อทุกข์ซึ่งกันและกัน มีความผูกพันกัน มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน โดยไม่จำเป็นต้องสืบสายโลหิตเดียวกัน4. ทางกฎหมาย หรือนิติศาสตร์ ครอบครัวหมายถึง ครอบครัวที่ชายหญิงจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมถึงบุตรและบุตรบุญธรรม กฎหมายยังได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบิดา มารดา สามี ภรรยา และบุตรที่มีต่อกัน และกำหนดสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมาย

ด้วยเหตุนี้ จึงต้องให้ความสำคัญกับครอบครัวให้มากขึ้นเพราะปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงในสังคม ส่งผลให้สภาพครอบครัวไทยในอดีตเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกัน กล่าวคือครอบครัวปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) จะมีเฉพาะสามี ภรรยา บุตร และอาจมีผู้ช่วยทำงานบ้าน พ่อแม่ลูก ไม่ค่อยมีความใกล้ชิดกันมากนัก เพราะจะต้องออกไปหารายได้นอกบ้าน มาช่วยจุนเจือครอบครัว ลูกต้องจ้างคนอื่นเลี้ยง หรือให้ญาติดูแล หรือต้องฝากเข้าโรงเรียนก่อนวัยเรียน การไปมาหาสู่กับญาติพี่น้องน้อยลงความผูกพัน ความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในครอบครัวลดลง สิ่งแวดล้อมภายนอก คือ “กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมากกว่าครอบครัว” ถ้าได้

ไปเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่ไม่ดีเป็นคนเลวร้าย ปัญหาอื่น ๆ อาจตามมา เช่น ติดการพนัน ยาเสพติดช่อง
โจร สำสอนทางเพศ ก่ออาชญากรรม เป็นต้น

สภาพที่เกิดขึ้นเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึง “ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว” ซึ่งสาเหตุ
สำคัญประการหนึ่ง คือ ความแตกแยกของพ่อแม่ในการครองชีวิตคู่ความไม่สนใจ ใส่ใจดูแล
การทุ่มเทให้กับการทำมาหากิน หรือสิ่งอื่น ๆ มากกว่าลูก

ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เด็กในครอบครัวรู้สึกขาดความมั่นคง ขาดความรักความอบอุ่นและ
ขาดรูปแบบที่เหมาะสมที่จะยึดเป็นแนวทางได้ ทำให้เด็กมีโอกาสง่ายต่อการเดิน “หลงทางชีวิต”
ครอบครัวจึงเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานอนาคตให้กับมวลสมาชิก ซึ่ง
สมาชิกของครอบครัวจะมาเป็นสมาชิกของสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิง
นโยบายที่สำคัญดังนี้

1. ด้านการอบรมเลี้ยงดูพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ควรหันมาใส่ใจเรื่องส่วนตัวของเด็ก
นักเรียน บุตรหลานของท่าน และเข้มงวดเรื่องการเรียนของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น โดยมีภาระ
ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสีย ช่วงตัดสินใจ ให้ข้อคิด ทำให้เด็กรู้สึกไว้วางใจกล้าที่จะปรึกษาทุกเรื่องที่เกิด
ขึ้นกับนักเรียน บุตรหลานของท่าน ได้ทันทั่วถึง
2. ด้านความผูกพันภายในครอบครัว บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ควรหากิจกรรมทำ
ให้กับเด็กนักเรียนทำร่วมกัน ในวันหยุด เช่น การทำงานอดิเรกทำงานบ้านทำสวนครัว เป็นต้น เพื่อ
เพิ่มความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมากยิ่งขึ้น
3. ด้านที่อยู่อาศัย บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ควรดูแลเรื่องการเดินทางเข้า-ออกบ้าน
ของนักเรียนให้มีความปลอดภัยมากที่สุด เช่น เรื่องแสงสว่าง และทางเข้าบ้านนักเรียนเปลี่ยว
จนเกินไป อาจทำให้มีอันตราย ขณะกลับบ้านโดยลำพัง
4. ด้านความหวังของครอบครัว บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีความคาดหวัง ให้นักเรียน
เรียนจบ มีงานทำที่ดี บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ควรเข้าไปชี้แนะ หรือให้ข้อคิด ใส่ใจบุตรหลาน
ของท่านอย่างสม่ำเสมอ ไม่ให้คาดสาขตา เช่น คอยถามไถ่เรื่องส่วนตัวอยู่เสมอ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง เรื่อง สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดกับพื้นที่อื่นที่มีลักษณะองค์ประกอบด้านภูมิศาสตร์ สังคม ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรม ที่คล้ายคลึงกัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแบบอย่างการปฏิบัติและเป็นข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อเราจะได้ทราบถึงสาเหตุอย่างแท้จริง ว่าปัจจัยด้านใดที่เป็นตัวให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียนและปัจจัยใดที่ไม่ส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว
3. ควรมีการศึกษาในเชิงเจาะลึกหรือเชิงคุณภาพต่อไป
4. ควรมีการศึกษาของการใช้โปรแกรมในการพัฒนาการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เพื่อใช้ในการพัฒนาสัมพันธภาพในครอบครัว

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2546). *สถิติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม*. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.
- จินตนา วัชรสิทธิ์ และคณะ. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและ แนวโน้มการใช้ความรุนแรงต่อเด็กของครอบครัวที่มีเด็กเล็ก. *วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา*, 8(2), 16-30.
- จิรัชยา เจียวัก และคณะ. (2559). ความสัมพันธ์ในครอบครัวของชุมชนหลังสนามกีฬาหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 14(1), 79-95.
- จรุง เมืองชนะ. (2542). *ผลกระทบของสถานภาพสมรสและสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดาต่อการติดยาสูบของนักเรียนชาย*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยสาธารณสุข, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จุฬาลักษณ์ ประจจะเนย์. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว รูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบความผูกพันภายในครอบครัว กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการติดยาสูบของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- จำลอง สิงห์คำ. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมครอบครัวกับผลการเรียน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์วิทยาลัยการอาชีพฝาง*. เชียงใหม่: วิทยาลัยการอาชีพฝาง.
- ชนันภรณ์ ลักษมีพิเชษฐ์. (2545). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยณรงค์ ศรีสุข. (2545). *ศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลธิชา สิ้นสุพรรณ. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์ภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตตำบลเสาเดียว อำเภอหนองหงส์จังหวัดบุรีรัมย์*. บุรีรัมย์: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเสาเดียว.

- คารุณี งามขำ และจินตนา บุญพันธ์ุ. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครอบครัวกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้น ภาคตะวันออก. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 27(1), 16-28.
- ศักดิ์ดาว ลิ้มพะสุต. (2543). *แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูบุตรและสัมพันธภาพในครอบครัว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นพวรรณ หาญพล. (2535). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิตกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. คณะพยาบาลศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล. (2548). *อาชญากรรมการป้องกัน: การควบคุม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นวรรตน์ ศรีรัฐเพชร. (2539). *สัมพันธภาพของพ่อแม่ลูกกับรูปแบบการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างบุคคลของวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นงลักษณ์ ปรีชาดิเรก. (2546). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประชากรศาสตร์, วิทยาลัยประชากรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นารีรัตน์ จิตรมนตรี และสาวิตรี ทยานศิลป์. (2552). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การทบทวนองค์ความรู้และแนวทางการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaicentarian.mahidol.ac.th/TECIC/index.php/about-elderly/book/65-book06>
- นุชลดดา โรจนประภาพรรณ. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับความรู้สึก มีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานามัยครอบครัว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรทิพย์ มาลาธรรม จิราภรณ์ คงเอี่ยม และประคอง อินทรสมบัติ. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนจากครอบครัวและแรงสนับสนุนจากเพื่อนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท*. *รามาศิษย์พยาบาลสาร*, 15(3), 431-447.

- พรชัย พุทธิรักษ์. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว กับ ความคาดหวัง ความวิตกกังวลในการเรียน และการเผชิญปัญหาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*.
สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- มิชชนัญญา เงินเมือง. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ การทำหน้าที่ของครอบครัว และพฤติกรรมความก้าวร้าว ของนักเรียนชายระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*.
ม.ป.ท.
- ยศไกร วงษ์ดาวไทย. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม*. ม.ป.ท.
- ยิ่งยง ยุทธศักดิ์. (2539). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัวมีผลที่ต่างกัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รณภพ พรอรุณ. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเศรษฐกิจกับอาชญากรรมในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุจา ภูไพบูลย์. (2537). *การพยาบาลครอบครัว: แนวคิดทฤษฎีและการนำไปใช้*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รุจา ภูไพบูลย์. (2542). *พยาบาลสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลลนา พรหมสุวรรณ. (2547). *ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านส่วนตัว ด้านครอบครัวและด้านสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนกับความตั้งใจเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6*. ม.ป.ท.
- วันเพ็ญ บุญประกอบ. (2540). *สถาบันครอบครัว*. เข้าถึงได้จาก https://www.msociety.go.th/article_attach/3768/4500.doc
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ. (2546). *การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อนหญิง.
- ศศิพิมล วัชรตนานกร. (2551). *ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิวพร ปกป้อง. (2552). *ความสัมพันธ์ในครอบครัว*. เข้าถึงได้จาก http://www.hiso.or.th/hiso/picture/reportHealth/ThaiHealth2011/thai2011_8.pdf
- สมิธ วุฒิสวัสดิ์. (2552). *การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัทมทรัพย์ดินแดง*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมนึก แกระหัน. (2541). พฤติกรรมในเชิงจริยธรรมของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคำชะอี สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด
สุมคดาหาร. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมพงษ์ ชนชั้นญา. (2540). แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการศึกษา
ของนักเรียน ศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สมาคม
นักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

สุพัชรีย์ หนูใหญ่. (2544). ความสัมพันธ์ในครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นิสิตนักศึกษา
มหาวิทยาลัยของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาคหกรรมศาสตรศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุมาลี วงษ์สุวรรณ. (2546). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้ออาทร.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุมาลี วงษ์ษา. (2550). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเมตตากรุณาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

โสภภาพรณ เวียงเพิ่ม. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศ
สัมพันธ์ภาพในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่น ในจังหวัดหนองคาย.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิทยาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). โครงสร้างประชากร. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). รายงานสภาวะสังคม
2547. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เหมวรรณ เหมะนัด. (2553). ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาบ้านคอนหมู ตำบลขามเปี้ย อำเภอตระการ
พิบูล จังหวัดอุบลราชธานี. ม.ป.ท.

อมราวดี ณ อุบล. (2544). สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเรื่องการ
เลี้ยงดู และสัมพันธ์ภาพในครอบครัวต่างกัน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อรสา โฉวินทะ. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ 4 ภาค ของประเทศ
ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

- อรอุมา เตพะละกุล. (2557). ความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้อง: จากความสัมพันธ์ในครอบครัวสู่
ความสัมพันธ์ทางสังคม. *วารสารธรรมศาสตร์*, 33(2), 87-105.
- เอมอร. (มณีวัฒนา) จารุรังษี. (2556). *สัมพันธ์ภาพกับคุณภาพชีวิตของคู่สมรส*. ม.ป.ท.
- Lopez-Rey, M. (1975). Criminological manifesto. *Federal Probation*, 39(3), 18-22.
- Yamane, T. (1967). *Taro statistic: An introductory analysis*. New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด
ร้อยเอ็ด

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลในการวิจัยเพื่อศึกษาระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถามที่ตรงกับทัศนคติของท่านมากที่สุด
3. แบบสอบถามนี้เป็นข้อมูลสำหรับการทำภาคนิพนธ์สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนั้นข้อมูลท่านนั้นมีคุณค่าทางวิชาการ ไม่มีผลกระทบกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการดำเนินชีวิตของท่าน
4. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วนประกอบด้วย
 - 4.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 4.2 ส่วนที่ 2 สัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
 - 4.3 ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นางสาวรารพร สงค์ทอง
นิสิตสาขาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

ตอนที่ 2 สัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

คำชี้แจงกรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ระดับความสัมพันธ์ภาพรวมลงในช่องที่

ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็น	ระดับความสัมพันธ์ภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการอบรมเลี้ยงดู					
1. ได้รับความรัก เอาใจใส่ดูแลจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง					
2. บิดามารดาหรือผู้ปกครองช่วยแก้ไข้ปัญหา					
3. บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความภาคภูมิใจในตัวนักเรียน					
4. นักเรียนรู้เหตุผลการทาสิดก่อนถูกลงโทษเสมอ					
5. บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความเข้าใจในเรื่องส่วนตัวของนักเรียน					
6. บิดามารดาหรือผู้ปกครองเข้มงวดเรื่องการเรียนการปฏิบัติตนทั้งในบ้านและนอกบ้าน					
7. ไม่สามารถปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง					
8. บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่เคยหยอกล้อกับนักเรียน					
9. ได้รับการลงโทษขึ้นอยู่กับอารมณ์บิดามารดาหรือผู้ปกครอง					
10. บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่เคยสนใจเรื่องส่วนตัวของนักเรียน					
ด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว					
1. บิดามารดาอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวที่อบอุ่น					
2. สมาชิกในครอบครัว ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำงานอดิเรกทำงานบ้านทำสวนครัวเป็นต้น					
3. บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความยุติธรรมเท่าเทียมกันกับสมาชิกในครอบครัว					
4. พี่ หรือ น้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอ					
5. สมาชิกในครอบครัวรับประทานอาหารร่วมกันเสมอ					
6. บิดามารดาหรือผู้ปกครองทะเลาะวิวาทกันอยู่บ่อยครั้ง					
7. สมาชิกในครอบครัวไม่มีกิจกรรมร่วมกันในวันหยุด หรือโอกาสต่าง ๆ					
8. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่นให้พี่หรือน้องมากกว่าตัวนักเรียน					
9. นักเรียนทะเลาะกับพี่หรือน้องอยู่เสมอ					
10. บ่อยครั้งที่นักเรียนอยู่บ้านคนเดียว					

ประเด็น	ระดับความสัมพันธภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านที่อยู่อาศัย					
1. บ้านนักเรียนหลังเลิกแคบไม่พออยู่					
2. มีปัญหาเรื่อง ไฟฟ้า น้ำ ที่ใช้บริโภคอุปโภค					
3. บ้านของนักเรียนอยู่ใกล้บ่อนการพนัน สถานบันเทิง แหล่งมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น					
4. อยู่ใกล้ทางหลวงที่มียานพาหนะสัญจรตลอดเวลา					
5. ต้องใช้ระยะเวลาการเดินทางมาโรงเรียนเป็นเวลานาน					
6. อยู่ใกล้แหล่งสิ่งอำนวยความสะดวก					
7. บ้านนักเรียนอยู่ในชุมชนแออัดมาก					
8. บ้านนักเรียนอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ทำให้นักเรียนรู้สึกอึดอัด					
9. ทางเข้าบ้านนักเรียนเปลี่ยวจนเกินไป อาจทำให้มีอันตราย ขณะกลับบ้านโดยลำพัง					
10. บ้านนักเรียนไกลจากโรงเรียน จึงทำให้ต้องมาอาศัยหอพักนักเรียน ทำให้ไม่ได้อยู่กับครอบครัว					
ด้านความคาดหวังของครอบครัว					
1. สำเร็จการศึกษาอย่างต่ำในระดับปริญญาตรี					
2. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองสนับสนุนทุนทรัพย์ในการเรียนอย่างเต็มที่					
3. อยากให้นักเรียนเป็นคนดีทำงานที่ดีมีอนาคตที่ดี					
4. ครอบครัวให้รางวัลหรือของขวัญเมื่อนักเรียนสอบได้คะแนนดี					
5. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้นักเรียนเลือกที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงตามความถนัด					
6. บิดามารดาหรือผู้ปกครอง สนับสนุนให้นักเรียนทำกิจการนอกเหนือจากการเรียน เช่น ร้องเพลง เล่นดนตรี เป็นต้น					
7. บิดามารดาหรือผู้ปกครองอยากให้นักเรียนศึกษาให้ได้ระดับสูงสุดของการศึกษา คือ ปริญญาเอก					
8. บิดามารดาหรือผู้ปกครอง อยากให้นักเรียนจบไปได้ทำงานที่ดี มีตำแหน่งที่ดี เป็นผู้บริหาร เพื่อเป็นหน้าเป็นตาให้กับครอบครัว					
9. อยากให้นักเรียนเรียนจบทำงานและมีครอบครัวที่ดี คู่ครองที่ดี ชีวิตจะได้สมบูรณ์แบบ					
10. บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะคอยสร้างแรงบันดาลใจ ให้นักเรียนเกิดความคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์กับการเรียนให้ได้มากที่สุด					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม**1. ด้านการอบรมเลี้ยงดู**

.....
.....

2. ด้านความสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

.....
.....

3. ด้านที่อยู่อาศัย

.....
.....

4. ด้านความคาดหวังของครอบครัว

.....
.....

5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือค่ะ